

N:o 8 · 1977

Sukupuu

No 1.	Dec.	Symb.	Or.D	Ep.	Abs.	Conf.	Can.D	Mens.	Orat.	Quest.	Taka	L.n.
	Explic. Simpl.	Explic. Simpl.	Explic. Simpl.	Explic. Simpl.	Explic. Simpl.	1. 2. 3.	Explic. Simpl.	Grat. a. Bened.	Velut. Matut.	Dicla ss plenius. Allo. m.	Plenus. Allo. m.	Exact. Allo. m.
Michael Wäänäin			x x	x x	x x	x x x	x x	x x	x x	/	x	x x
Maria Kallio			x x	x x	x x	x x	x x	x	x		/	x x
Thomas	x x		x x	x x	x x	x x x	x x	x x	x x	/	x x	x x
Anna Pihl			x x	x x	x x	x x x	x x	/	x		x x	x x
John	x x		x x	x x	x x	x x x	x x	x x	x x	/	x x	x x
John Wäänäin												
John Thomas Wäänäin			x	x	/	x x	x					/
Thomas												
John Johan Rautala			x x	x x	x x	x x x	x x	x x	x x	/	x	x x
John Rautala			x	x	x	x x	x x				x	x

VÄÄNÄSTEN SUKUPUU

N:o 8

VÄÄNÄSTEN SUKUSEURAN AIKAKAUSKIRJA SUKUSEURAN 40-VUOTISJUHLAVUONNA 1977

Toimitus: Vuorikatu 6 C 30, 50100 MIKKELI 10, puh. 955-13 671 (toimitussihteeri)

Tilaukset, tiedustelut, osoitteenmuutokset, maksut: Moottorikoulu/HKoulK, 15700 LAHTI 70,
Hennalan kasarmi (sihteeri-rahastonhoitaja)

Postisiirtotili n:o 446406-6

Toimituskunta

O. P. VÄÄNÄNEN
(vastaava)

KYÖSTI VÄÄNÄNEN
(toimitussihteeri)

AARRE J. VÄÄNÄNEN

KALLE VÄÄNÄNEN

A. O. VÄÄNÄNEN

SIRKKA-LIISA HEINONEN

O. A. VÄÄNÄNEN

OLLI VÄÄNÄNEN

Väänästen Sukuseura kokoontuu kesällä 1977 historiallisista muistoista rikkaaseen suursavolaiseen Ristiinan pitäjään viettämään perustamisensa 40-vuotisjuhlaa. Kokous on samalla sukuseuran vuosikokous ja Väänästen seitsemäs sukukokous. Ensimmäinen sukukokous pidettiin Kuopiossa kesällä 1939, toinen Kuopiossa (ja Pöljän Lassilassa) 1945, kolmas Muuruveden Murtolassa 1964, neljäs Kuopiossa 1967, viides Kehvon Haapalahdessa (nyk. Siilinjärven alueella) 1970 ja kuudes sukukokous Rantasalmella 1973.

Tässä sukuseuramme 40-vuotisjuhlajulkaisussa esitellään erityisesti kokouspaikkakunnan Ristiinan Väänäsiä (ks. Reino Väänänen, Ristiinan Väänästen vaihteita, s. 35—42 ja Kyösti Väänänen, Nestor Väänänen 1882—1941, s. 43—47). Ristiinan Väänäsisistä kertovat myös viereisen etukannen sisäsivun (II kannen) ja takakannen sisäsivun (III kannen) valokopiot Ristiinan seurakunnan kirkonkirjoista 1700-luvun lopulta ja 1800-luvun alusta. Viereisellä sivulla on Inkarilassa numerolla 1 asuneita Väänäsiä koskeva merkintä Ristiinan seurakunnan rippikirjasta vuosilta 1791—1798 ja takakannen sisäsivulla sivu saman kirkonarkiston lastenkirjasta vuosilta 1806—1826. Näitä kirkonkirjoja säilytetään nykyään Ristiinan seurakunnan talletuksena Mikkelin maakunta-arkistossa.

VÄÄNÄSTEN SUKUSEURA r.y:n kustannuksella ovat ilmestyneet seuraavat julkaisut:

Väänästen sukupuu n:o 1. 1945. Päätoimittaja OSKARI VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri TUULIKKI ANTILA. S. 1—50. Helsinki 1945.

Väänästen sukupuu n:o 2. Päätoimittaja OSKARI VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri TUULIKKI ANTILA. S. 51—110. Kuopio 1945.

Väänästen sukupuu n:ot 3—4. Päätoimittaja OSKARI VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri TUULIKKI ANTILA. S. 111—196. Kuopio 1946.

Väänästen sukupuu n:o 5. Päätoimittaja O. P. VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri KALLE VÄÄNÄNEN. 8 siv. (s. 197—204). Kuopio 1968.

Väänästen sukupuu n:o 6. Päätoimittaja O. P. VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri KYÖSTI VÄÄNÄNEN. S. 205—236. Kuopio 1968.

Väänästen sukupuu n:o 7. Päätoimittaja O. P. VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri KYÖSTI VÄÄNÄNEN. S. 237—283. Kuopio 1973.

Väänästen sukupuu n:o 8. Päätoimittaja O. P. VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri KYÖSTI VÄÄNÄNEN. S. 285—350. Kuopio 1977.

Pietari Wäänäsen runot. Toimittanut ja esipuheella varustanut JORMA VÄÄNÄNEN. 32 siv. Mikkeli 1964.

SISÄLLYS

Kyösti Väänänen:	
VIIDENNEN VUOSIKYMMENEN ALKAESSA	s. 4 (288)
KAARLO TERÄSVUORI IN MEMORIAM	s. 6 (290)
Kalle Väänänen:	
VÄÄNÄSTEN SUKUSEURA r.y:n TOIMINNAN VAIHEITA 1973—1977 .	s. 7 (291)
O. P. Väänänen:	
VÄÄNÄSTEN SUKUSEURAN SÄÄNTÖJEN MUUTOSEHDOTUS	s. 14 (298)
"PIÄLLYSMIESTEN" PAKEILLA ELI SUKUSEURAN JOHTOKUNTA ESITTÄYTYY	s. 16 (300)
SUKUKOKOUSHAKIINTIA:	
Marjatta Väänänen:	
VÄÄNÄSTEN KOLMAS SUKUKOKOUS 1964	s. 22 (306)
Juhani (Jussi) Jordan Väänänen:	
VÄÄNÄSTEN VIIDES SUKUKOKOUS 1970	s. 24 (308)
Marjatta Väänänen:	
KOTISEUTUTOIMINTA — SUVINIITTY BETONIMAISEMASSA	s. 26 (310)
TERVETULOA RISTIINAAN	s. 29 (313)
Kyösti Väänänen:	
RISTIINA JA RISTIINAN KIRKKO	s. 30 (314)
Reino Väänänen:	
RISTIINAN VÄÄNÄSTEN VAIHEITA	s. 35 (319)
Kyösti Väänänen:	
NESTOR VÄÄNÄNEN (1882—1941)	s. 43 (327)
O. P. Väänänen:	
ELÄMÄÄ VIIPURIN LÄÄNIN LÄNTISESSÄ OSASSA VUOSISADAN VAIhteesta 1930-LUVULLE	s. 47 (331)
Jorma Väänänen:	
VÄÄNÄNEN — WENELL — VAHERI	s. 50 (334)
Kalle Väänänen:	
VEIKKO VÄÄNÄNEN (1912—1976)	s. 62 (346)
VÄÄNÄSTEN VEISTÄMÄÄ:	
Veikko Väänänen (+):	
HYLJÄTTY PAJA JA MUITA RUNOJA (KATKELMIA RUNOKOKOELMASTA)	s. 64 (348)

Viidennen vuosikymmenen alkaessa

Väänästen sukupuu n:o 8 esittyy Väänästen Sukuseura r.y:n 40-vuotisjuhlajulkaisuna. Kuten tähän numeroon sisältyvästä sukuseuramme sihteerin majuri Kalle Väänäsen laatimasta viimeisten neljän vuoden toimintakertomuksestakin on luettavissa, on toimintamme sitten viime sukukokouksen elokuussa 1973 jatkunut hiljaiselon merkeissä. Väänästen sukupuun edellisen numeron saatesanoissa vain mahdollisuuksien mukaan toteutettavaksi maksimitavoitteeksi mainittu uuden sukujulkaisun toimittaminen aina silloin, kun sääntöjen määräämä sukukokous järjestetään, on tälläkin kertaa saavutettu, joten voimme olla varsin tyytyväisiä. Ja huomioon ottaen tämänhetkiset olosuhteet Suomenmaassa ja nyky- ja tulevaisuuden näkymät niin talouselämässä kuin kulttuurielämänkin alalla on saavutuksiamme pidettävä enemmän kuin tyydyttävinä.

Pintapuolinenkin tarkastelija voi havaita, että Väänästen sukupuu n:o 8 on sisällöltään monipuolisempi kuin edelliset aikakauskirjamme, jotka ovat ilmestyneet sukuseuran "henkiinherättämisen" jälkeen viimeisen vajaan vuosikymmenen aikana. Suku- ja kotiseutututkimusta sisältäviä artikkeleita on sekä tämänkertaiselta sukukokouspaikkakunnalta Ristiinasta että seuramme esimiehen kotiseudulta Viipurin puolesta ja sieltä täältä muualtakin, missä Väänäset, Väänättäret, Wenellit ja Vaherit ovat elämäntyötään yhteisen suomalaisen isänmaan parhaaksi ja osaltaan myös koko ihmiskunnan hyväksi kukin omalla työsarallaan suorittaneet. Näiden sukututki-

musta ja henkilöhistoriaa sisältävien artikkelien ja juhlihan sukuseuran omaa toimintaa ja "toimimiehiä" vakavasti ja hie- man leikkimielisestikin esittelevien kirjoitusten lisäksi selvittäään juhluvuoden sukukokoukseen kokoontuvalle Väänäsväelle ja muillekin asianharrastajille talonpoikauskulttuurin olemusta ja tulevaisuudennäkymiä ja julkaistaan postuumina katkelmia edesmenneen puutarhuri Veikko Väänäsen arkisen työn lomassa vuosien ja vuosikymmenten varrella valmistuneesta, Lahden kaupunginkirjaston järjestämässä kirjoituskilpailussa palkitusta runokokoelmasta.

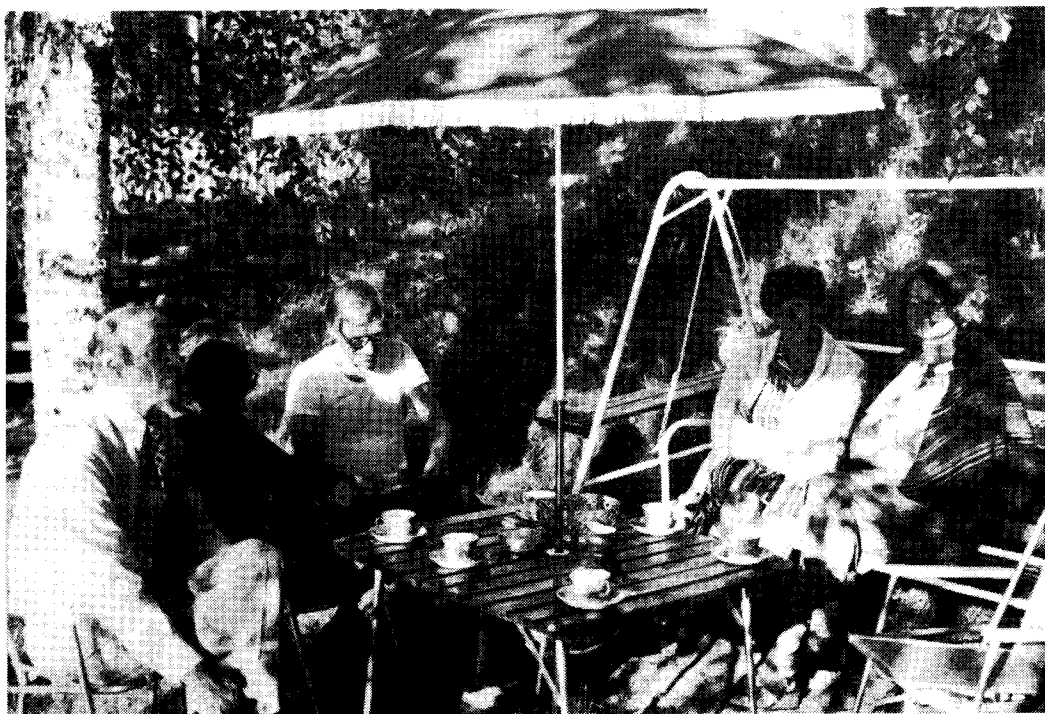
Suurimpiin itäsuomalaisiin talonpoikaissukuihin kuuluvan Väänäs-suvun juhlia vietettäessä on aiheellista ennen muuta muistella esi-isiemme ja -äitiemme työtä tämän yhteisen isänmaamme rakentamisessa, työpanosta, jonka ansiosta nytkin juhliamme vietämme. Edellisten vuosisatojen Väänäs-sukupolvet suorittivat elämäntyönsä miltei poikkeuksetta talonpojan ammatissa. Heidän elämäntyönsä oli sitä aitoa arkielämän isänmaallisuutta, jota tänäkin päivänä tarvittaisiin ja jonka vaaliminen on seuramme kaikkein tärkeimpiä tehtäviä ja samalla tehtävä, joka kuuluu jokaiselle suomalaiselle. Kun Väänästen Sukuseuran 40-vuotisjuhlaa vietetään Suomen itsenäisyyden 60-vuotisjuhlavuonna, sopinee saatesanojen päätteeksi lainata pari aiheeseemme liittyvää katkelmaa nykyisen tasavallan presidentin eräästä puheesta (puhekokoelmasta Maan puolesta):

"Kansamme jo hautaan kallistuneet

sukupolvet ovat täyttäneet sen tehtävän, mikä heillä on ollut kansamme historiassa. He ovat kulloisenkin ajankohdan heille asettamien vaatimusten mukaisella tavalla, milloin rauhan, milloin sodan töissä, taistelleet elämää tälle maalle. Me, nyt elävä polvi, emme aina kenties riittävällä arvonnolla suhtaudu menneiden polvien työhön ja työn saavutuksiin...

Perehtyminen historiaan ja sen antamien opetusten omaksuminen osoittavat meille, että jokaisen sukupolven työ, niin vaatimatonta ja niin vähän jälkimaailmalle ker-

rottavaksi jättänyttä kuin se on saattanutkin olla, on ollut rengas siinä katkeamattomassa ketjussa, jonka menneet polvet ovat takoneet. Se on ollut välttämätön rengas, jonka puuttuminen tietäisi historiallisen tradition, historiallisen kehityksen katkeamista. Kun kansakunnan elämä perustuu yhtenäiseen kehitykseen, jossa yhden polven saavutus on perustana seuraavan polven työlle, ymmärrämme hyvin, kuinka välttämätön on ollut sekin työ, josta jälkimaailmalle ei ole sanottavia muistomerkkejä jäänyt..."

Leppoisa palaveri välittömästi sukuseuran vuoden 1976 vuosikokouksen päätyttyä Jorma Väänänen (kolmas vasemmalta) Pöljän mökillä. (Valok. Kalle Väänänen.)

Kaarlo Teräsvuori in memoriam

Väänästen Sukuseuran 40-vuotisjuhlajulkaisun juuri painoon mennessä saimme suruviestin, joka kertoo, että sukuseuramme ensimmäinen ja tähän mennessä ainoa kunniajäsen, Helsingin yliopiston täysinpalvellut maanviljelyskasvitieteen henkilökohtainen ylimääräinen professori, filosofian tohtori **Kaarlo Kustaa Teräsvuori** on kuollut Helsingissä 18. huhtikuuta 1977 lähes 93 vuoden ikäisenä.

Kuopiossa 5. toukokuuta 1884 tullitarkastaja Henrik Gabriel Ståhlbergin ja hänen vaimonsa Beda Josefina Jackin poikana syntyneen ansiokkaan tiedemiehen ja monien yleishyödyllisten hankkeiden aktiivisen kannattajan, myös sukututkijana ja erityisesti Väänäs-nimen alkuperää koskevan tutkimustyön edistäjänä tuntemamme professori Teräsvuoren elämänvaiheita ja kirjallista toimintaa genealogian alalta on selostettu yksityiskohtaisesti Väänästen sukupuussa n:o 6 vuonna 1970. Samassa numerossa julkaistiin myös professori Teräsvuoren oma opiske-luaikojen koskeva muistelmakirjoitus (Kuopion lyseon kasvatti ylioppilaana keisarillisessa Aleksanterin-yliopistossa Helsingissä vv. 1903—1909). Aikaisemmin on Väänästen Sukuseura r.y. julkaissut isoäitinsä rovastinrouva Anna Sofia Ståhlbergin, o.s. Wenell, kautta Väänäs-sukuisen professori Kaarlo Teräsvuoren artikkeleita Väänästen sukuun ensimmäisessä ja toisessa numerossa vuonna 1945 (Suomalaisten sukunimistä. Väänästen sukupuu n:o 1 s. 11-16, Väänästen sukunimen iästä ja alkuperästä. Väänästen sukupuu n:o 2 s. 59-65).

Väänästen Sukuseura kunnioittaa seuran perustamisajoista lähtien toiminnassa aktiivisesti mukana olleen suomalaisen tieteellisen sukututkimuksen perustajaikäpolven viimeisiin edustajiin kuuluneen kriittisen tiedemiehen ja monin tavoin ansioituneen kansalaisen muistoa.

Väänästen Sukuseura r.y:n toiminnan vaiheita 1973-1977

(Jatkoa Väänästen sukupuun n:ossa 6 1970 aloitettuun ja n:ossa 7 1973 jatkettuun sukuseuran toimintahistoriikkiin seuran perustamisesta alkaen)

Vuosi- ja sukkokous 1973

Suur-Savo kuuluu Väänästen suvun vanhimpaan asuma-alueeseen, mitä osoittaa jo maininta Väänästen kymmenyskunnasta Rantasalmen pitäjän Tuusmäen neljänneskunnassa 1540-luvulla. Näin ollen oli mielenkiintoista päästä viettämään vuoden 1973 yhdistettyä vuosi- ja sukkokousta Tenhulanmäen taloon Rantasalmen Tuusmäen kylään. Suurta iloa juhlan järjestelyistä vastuussa oleville tuotti talon isäntävään, Eino Väänäsen perikunnan, alusta alkaen myönteellinen ja ystävällinen suhtautuminen hankkeeseen. Alustava kutsu oli esitetty jo vuoden 1971 vuosikokouksen yhteydessä sukuseuraväen retkeilyn suunnatuessa tähän vieraanvaraiseen sukutaloon.

Elokuun 4 päivänä hieman ennen puolta päivää alkoi pitotaloon virrata vieraita eri puolilta. Päivä oli kaunis, aurinko paistoi siniseltä taivaalta ja vieno tuulen henki juoksutti kuivuvan heinän ja tuleentuvan viljan tuoksua laakealle mälle, jolla seisoo Tenhulanmäen vauras talo (ks. Väänästen sukupuun n:o 7 1973, s. 4, 11, 15-16). Talonväki, johon kuuluivat emäntä Lyyli Maria Väänänen, o.s. Hintsanen, nuori emäntä Saara Annikki, o.s. Lipsanen, isäntä Jussi ja hänen veljensä Hannu Väänänen, odotti meitä parhaimmissaan, kuten talossa tapana on. Tervetuliaiskahvin

jälkeen kokoonnuttiin talon kauniille pihamaalle pitämään vuosikokousta. Kokouksessa oli läsnä 36 Väänästä tai Väänäsläistä. Osanottajamäärää oli verottanut selvästikin epäily kulkuyhteyksistä, kun erilliskuljetuksiin ei katsottu olevan varaa eikä aihehtakaan. Perille osattiin annettujen ohjeiden mukaan kuitenkin hyvin.

Kokouksen tärkeimmistä asioista mainittakoon keskustelu sukuseuran sääntöjen muutostarpeesta, joka yksimielisesti todettiin ajankohtaiseksi. Laaja keskustelu käytiin myös seuran menneestä ja tulevasta toiminnasta. Arvokas oli mm. Kyösti Väänäsen esitelmä Säämingin kanttorista Pietari Wenellistä (s. Kuopion pitäjän Kehvolla 1815, k. 1883) ja hänen kirkkoaihistorialliseksi merkkitaapahtumaksi muodostuneesta hääjuhlastaan Espoon Nygårdin kartanossa kesällä 1843.

Kokouksessa esitettiin sukuseuran toiminnan historiikki vuosilta 1970—73. Seuran esimieheksi valittiin seuraavaksi kolmivuotiskaudeksi uudelleen hallituspöytä, varatuomari O. P. Väänänen Heltingistä, ensimmäiseksi varaesimieheksi tähänastinen johtokunnan jäsen teollis. Kyösti Väänänen Mikkelistä, toiseksi varaesimieheksi uudelleen maanviljelijä Aarre J. Väänänen Siilinjärveltä ja johtokunnan jäseniksi uudelleen majuri Kalle Väänänen Lahdesta, kirjapainonjohtaja A. O. Väänänen Kuopiosta sekä uutena jäsenenä majuri evp. O. A. Väänänen (kirjailija Uula Aapa) Myllykoskelta, varajäseniksi uudelleen talousopettaja Sirkka-Liisa Heimonen, o.s. Väänänen, Oulusta ja uutena arkkitehti Olli Väänänen Jyväskylästä.

Virallisen vuosikokousohjelman jälkeen siirryttiin Tenhulanmäen emäntien notkuvien pitopöytien ääreen, joissa suosiosta kilpailivat parhaimmat suursavolaiset juhlaruoat. Ohjelma jatkui sitten yhteisellä illanvietolla Tenhulanmäen toista sataa vuotta vanhassa avarassa pirtissä. Kuultiin mm. majuri Kalle Väänäsen lausumana runoilija Kalle Väänäsen, "Rieska-Kallen", vuoden 1945 sukukokoukseen kirjoittama murreruno "Viänästen sukuvirsi", kirjailija Uula Aapan pakina tekijän itsensä esittämänä sekä siilinjärveläisen maanviljelijä Erkki Väänäsen yksinlaulua muusikko A. Tenhusen säestämänä. Illanvietto päättyi yhteisesti laulettuun "Savolaisen lauluun".

Seuraavana päivänä suoritettiin yhteinen kirkkomatka Rantasalmen kirkolle, osallistuttiin jumalanpalvelukseen, tutustuttiin hautausmaahan ja Rantasalmen kotiseutumuseon kokoelmiin. Kun oli vielä nautittu "puolinen" kirkkokahveineen pitotalossa, oli tullut aika lähteä kunkin omalle taholleen kiireiden kutsumana. Muistoihin jäivät kauniit kuvat Tenhulanmäen pihapiiristä ystävällisine emäntineen ja isäntineen ja monet sukumanneilta kuullut meitä yhdistävät tarinat.

Seuran taloudesta todettiin, että jäsenmaksuilla oli saatu kokoon mk. 449,— ja julkaisutuloina mk. 505,97. Kun sukuseuran vähäisenkin toiminnan aiheuttamat kulut ovat jatkuvasti nousseet, oli ylijäämä vain mk. 380,80.

Muilta osin vuoden toiminta oli "tavanomainen". Seuran johtokunta paneutui sääntömuutosehdotuksen valmisteluihin. Seuran esimies ja sihteeri-taloudenhoitaja laativat kumpikin oman ehdotuksensa sääntömuutoksiksi, joiden pohjalta lähdettiin niitä sitten hiomaan lopulliseen muotoonsa.

Vuosikokous 1974

Viimeistä edellisenä elokuun iltana 1974 klo 18 oli Väänästen Sukuseura kutsuttu sääntömääräiseen vuosikokoukseensa Helsinkiin ravintola Mestaritallin kabinettiin. Jo vakiintunutta tapaa noudattaen haluttiin todeta, olisiko helsinkiläis-Väänästen sukurakkaus palautunut sodanjälkeiseen tehoonsa. Näin ei ollut. Todettiin kokoukseen osallistuvan vain yksitoista jäsentä, joista viisi kuului johtokuntaan.

Sen jälkeen kun erovuorossa oleva kirjapainonjohtaja A. O. Väänänen oli valittu uudelleen johtokuntaan, muodostui virallisista kokousasioista tärkeimmäksi sääntöjen muutosehdotus. Johtokunnan jäsenet olivat antaneet jo aiemmin lausuntonsa seuran esimiehen ja sihteerin laatimista esityksistä. Niitä päätettiin edelleen kehitellä ja kokous velvoitti johtokunnan seuraavaan vuosikokoukseen mennessä saattamaan ne lopulliseen muotoonsa ja lähettämään muutokset perusteluineen jäsenille tiedoksi mahdollisia korjausesityksiä varten.

Seuran taloudellinen asema oli jossain määrin huonontunut. Lähinnä yhdistetyn suku- ja vuosikokouksen järjestelykustannuksista johtuen merkittiin tilivuoden alijäämäksi mk. 740,23. Vaikka johtokunta oli budjetissaan tähän varautunut edellisten vuosien ylijäämään turvautuen, oli yllätyksellistä mm. jäsenmaksutuottojen jälleen pienentynyt määrä, mk. 343,—. Jäsenmaksu oli saatu yhteensä 110 jäseneltä. Vuosikokouskutsussa esitettiin alustava kutsu seuraavaan sukukokoukseen, joka oli edellisessä sukukokouksessa päätetty siirtää seuran perustamisen 40-vuotisjuhlavuoteen 1977. Kokouspaikaksi oli niin ikään päätetty valita Ristiina. Asiasta keskusteltiin tässäkin kokouksessa. Johtokunnan osalta kokous jatkui myöhäiseen yöhön hallitusneuvos ja rouva O. P. Väänäsen

vieraina heidän kesäsuunnollaan Lohjan Kirkniemessä. Siellä tarjoutui loistava tilaisuus pohtia seuran niin menneitä kuin tuleviakin tapahtumia.

Vuoden toiminnasta muilta osin kannattaa mainita Väänästen Sukuseuran liittyminen Suomen Sukututkimusseuran jäseneksi. Tämä arvovaltainen tieteellinen seura jakaa jäsenilleen Genos-nimistä sukua henkilöhistoriallista aikakauskirjaansa, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa ja sisältää lyhyehköjä genealogisia artikkeleita, sukuseurojen ja -yhdistysten uutisia sekä alan bibliografiaa, ja laajempia tutkielmia sisältävää, noin 3-5 vuoden väliajoin ilmestyvää vuosikirjaansa.

Vuosikokous 1975

Aikaisemmasta "viisastuneina" kokoonnuttiin seuraavaan vuosikokoukseen jälleen Savon pääkaupunkiin. Vuosikokous 1975 järjestettiin Kuopiossa, samannimisessä hotellissa, lokakuun 25 päivänä. Kokoukseen oli saapunut 21 osanottajaa. Ajankohdan arveltiin vaikuttaneen osanottoon, mutta vieläkin enemmän siihen kaiketi vaikutti jo jäsenten tiedossa ollut ja heidän hyväksymässään sääntömuutoksessa esitetty tuleva käytäntö, jonka mukaan vuosittain vain hallitus ja valtuuskunta kokoontuisivat päättämään vuoden tileistä vähintään kerran viidessä vuodessa kokoontuvan vuosikokouksen hyväksymän toimintasuunnitelman perusteella.

Kokouksessa valittiin johtokunnan erovuorossa oleva jäsen, majuri Kalle Väänänen uudelleen johtokuntaan. Eniten keskustelua aiheutti tässäkin kokouksessa sääntöjen muutosesitys, joka nyt jo hiotuna esitettiin kokoukselle. Ehdotus hyväksyttiin, mutta edelleen varattiin jäsenille tilaisuus esittää siihen asiallisiksi katsomiaan muutoksia. Johtokunta veloitettiin esittämään uudet säännöt vuoden

1976 vuosikokoukselle, ja mikäli mahdollista, sitten 40-vuotisjuhlavuosikokoukselle 1977 lopullisesti hyväksyttäväksi.

Kokouksessa keskusteltiin sukujulkaisun Väänästen sukupuun toimittamiseen liittyvistä seikoista. Julkaisun päätoimittajaksi valittiin seuran esimies, hallitusneuvos O. P. Väänänen, toimitussihteeriksi ensimmäinen varaesimies, teol.lis. Kyösti Väänänen ja toimituskunnaksi sukuseuran johtokunta. Sisällön pääosa muodostuisi edelleenkin eri sukuhaaroja koskevista osatutkimuksista. Samalla esitettiin toivomus nuoremman polven sukututkimusmateriaalin keräämisestä ja toimituskunnalle toimittamisesta, jota tehtävää valmistelevaan valittiin lehtori Terttu Väänänen ja pankkivirkailija Hilka Väänänen Kuopiosta ja lehtori Riitta Kasurinen Siilinjärveltä.

Majuri evp. Olli Akseli Väänänen (kirjailija Uula Aapa) Myllykoskelta oli täyttänyt 75 vuotta muutamaa päivää aikaisemmin, 20. lokakuuta 1975. Vuosikokous päätti yksimielisesti esittää seuraavalle vuosikokoukselle, että hänet kutsuttaisiin Väänästen Sukuseuran kunniajäseneksi n:o 2 (professori Kaarlo Teräsvuori on kunniajäsen n:o 1).

Virallisen vuosikokouksen jälkeen osanottajat viettivät iltaa Hotelli Kuopion tiloissa. Tämä tervetullut tapa täydentää monesti kiireisesti käytyä kokouskeskustelua ja antaa tilaisuuden vaihtaa kuulumisia tuttujen kesken ja tutustua harvinaisempiinkin kokousvieraisiin. Voimakkaana jäi mielissä kytemään esitys vuosittaisten "sukukokousten" pitämisestä sukuseuran valtuuskunnan kokousten yhteydessä paikakuntakohtaisina.

Seuran talousasiain hoidossa siirryttiin uusitun kirjanpitolain mukaiseen käytäntöön. Tuloslaskelma osoitti tilikauden ylijäämäksi mk. 240,79. Jäsenmaksutuotot olivat mk. 743,—, mikä on paras tulos

seuran "henkiinherättämistä" v. 1964 seuranneella uudella toimintakaudella. Jäsenmaksunsa maksaneita oli nyt peräti 131. Rohkaisisiko tulos ajattelemaan sukuharastuksen renessanssin mahdollisuutta?

Vuosikokous 1976

Päätös vuosikokouksen pitämisestä Lapinlahdella oli ollut yksimielinen. Kuuluuhan pitäjä Väänästen asuttamiin alueisiin jo satojen vuosien takaa. Tänä päivänä on tästä todisteena lukuisa joukko jälkeläisiä ja vauraita Väänäs-tiloja ja/tai -taloja.

Kokouspaikaksi oli valittu Honkanien lomakylä, joka sijaitsee kirkonkylästä kappaleen matkaa lisalmeen päin. Tämän Veikko Ollikaisen omistaman tilan historia on mielenkiintoinen. Lomakylä, joka on saanut nimensä tilan mukaan ja jonka hallintorakennukset ovat rakennushistoriallisestikin merkittäviä, sijaitsee vehmaassa vesikylläisessä savolaismaisemassa. Kokouksen osanottajat, yhteensä 49 henkeä, viehättivät oitis näkemästään. Kamerateat surisivat, iloiset tervehdykset vaihdettiin ja niin siinä avaralla kauniilla pihalla aurin gon välkkyessä voitiin kaislikon koristelemasta järvenpinnasta heti tuntea lämmin ilo mukanaolosta.

Yläsavolainen pitopöytä, jonka herkuista itsekin saattoi valita "suunsa mukaista", maistui heti alkuun monille jo varhaisesta aamusta alkaneen matkan jälkeen. Emäntäväkeä oli etukäteen "varoitettu" maistumisesta, joten hekin näyttivät vapautuneesti nauttivan pöydän alituisesti tarvitseman täydennyksen aiheuttamasta palvelusta. Varsinainen vuosikokous pidettiin kauniissa, tyylikkäässä pirtissä, jonne olisi hyvin mahtunut kolminkertainen osanottajamäärä.

Kokouksen avauspuheen jälkeen seuran esimies onnitteli Väänästen Sukuseura r.y:n ja vuosikokouksen puolesta seuran

perustajajäsentä Jorma Väänästä (kirjailija Kallen poikaa) Savonlinnasta ja seuran ensimmäistä varaesimiestä Kyösti Väänästä Mikkelistä. Edellinen oli suorittanut Helsingin yliopistossa filosofian lisensiaatin tutkinnon ja jälkimmäinen väitellyt samassa yliopistossa teologian tohtoriksi edellisen vuoden joulukuussa.

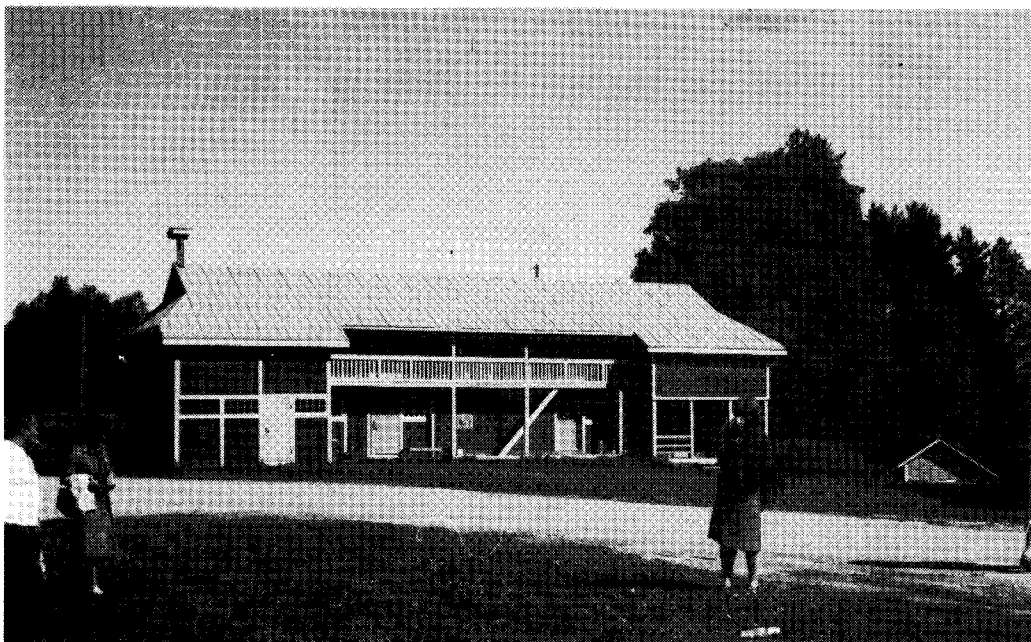
Kaiken edellä kerrotun "kestityksen" kirvoittamin kielin käytiin sitten vuosikokouksessa vilkasta keskustelua kokousjärjestyksen mukaisista ja muistakin asioista. Jäsenmaksu, joka vuoden 1973 suku- ja vuosikokouksessa oli päätetty nostaa 10 markkaan perheenpäältä, minkä lisäksi jokaiselta muulta ruokakunnan jäseneltä kannettiin maksua 1 markka kultakin, päätettiin nyt nostaa 20 markkaan perheen päämieheltä. Sen sijaan päätettiin muut perheenjäsenet ikään katsomatta vapauttaa kokonaan jäsenmaksuista.

Ehdotus Väänästen Sukuseura r.y:n uusiksi säännöiksi hyväksyttiin muutoksitta edellisen vuosikokouksen hyväksymässä muodossa. Asiaahan oli käsitelty jokaisessa vuosikokouksessa vuodesta 1973 lähtien, joten uudet säännöt tulevat voimaan välittömästi sukukokouksen 1977 hyväksyttyä ne. — Seuran johtokuntaan valittiin ero- vuorossa olleen majuri evp. Olli Akseli Väänäsen tilalle varajäsen, talousopettaja Sirkka-Liisa Heinonen Oulusta ensiksi mainitun siirtyessä varajäseneksi.

Sukuseuran tilintarkastajina ovat toimineet ylimetsänhoitaja Tuiro Väänänen Oulusta ja pankinjohtaja Martti Väänänen Kiimingistä vuodesta 1971 lähtien. Heidän varamiehinään ovat olleet arkkitehti Olli Väänänen ja pankinjohtaja Mikko Koskeniemi, molemmat Jyväskylästä. Niin tilintarkastajat kuin heidän varamiehensäkin valittiin uudelleen tehtäviinsä. Kokous vahvisti aiemmin tehdyn päätöksen Väänästen sukupuun n:o 8 julkaisemisesta juhla-

Vuosikokouksen 1976 osanottajat kokoontuneina Honkaniemen tyylikkään päärakennuksen edustalle. Äärimmäisenä oikealla seuran esimies, hallitusneuvos O. P. Väänänen. (Valok. Kalle Väänänen.)

Honkaniemen uudistettu aittarakennus luhteineen sijoittuu tasapainoisesti kokonaisuuteen. (Valok. Kalle Väänänen.)

koukseen mennessä sukuseuran 40-vuotisjuhlanumerona samoin kuin toimitusvastuuta ja sisältöä koskeneet aikaisemmat päätökset. Juhlakokouspaikkakunnasta käytiin vielä laaja keskustelu. Kun oli todettu, ettei kokouksen järjestäminen Ristiinassa Väänästen omistamissa tiloissa ollut mahdollista, annettiin johtokunnalle valtuudet käyttää hyväksi muita tarkoitukseen tarjoutuvia mahdollisuuksia.

Varsinaisten kokousasiain jälkeen seuran jäsenet opettaja Jukka Kasurinen ja hänen vaimonsa lehtori Riitta Kasurinen Siilinjärveltä lahjoittivat sukuseuralle kokoomansa historiateoksen "Siilinjärvi 1925—1975". Kokouksen jälkeen oli järjestetty tutustumiskäynti kuvanveistäjä Emil Halosen museoon, jossa kuultiin tämän kuuluisan lapinlahtelaisen taiteilijan ja hänen tuotantonsa historiaa. Käynti taidemuseossa oli elämys mukana olleille. Esittelyä täydensi sitä edeltänyt tutustuminen Lapinlahden taidevalimoon ja kuvapatsaan valmistusvaiheisiin. Yhteinen kahvihetki Halosen museossa päätti onnistuneen vuosikokousohjelman. Mukana olleiden tietoisuuteen oli piirtynyt voimakas kuva eräästä Väänäs-suvun asutusalueesta, Lapinlahdesta, sen historiasta ja tämän päivän elämästä.

Yhteenvetona on todettava, että Väänästen Sukuseura r.y. elää vaatimattomasti omaa elämäänsä. Ajoittain voidaan todeta suurtakin innostusta sukuyhteyden pitoon ja halua omien sukujuurien selvittämiseen. Tarvittaisiin voimakasta, innostavaa palvelua jäsenten kesken, opastusta, neuvontaa, jopa sukututkimusta tilaustyönä jäsenten toivomuksesta. Valitettavasti seuralla ei ole ollut edes vakinaista palkattua sihteerii,

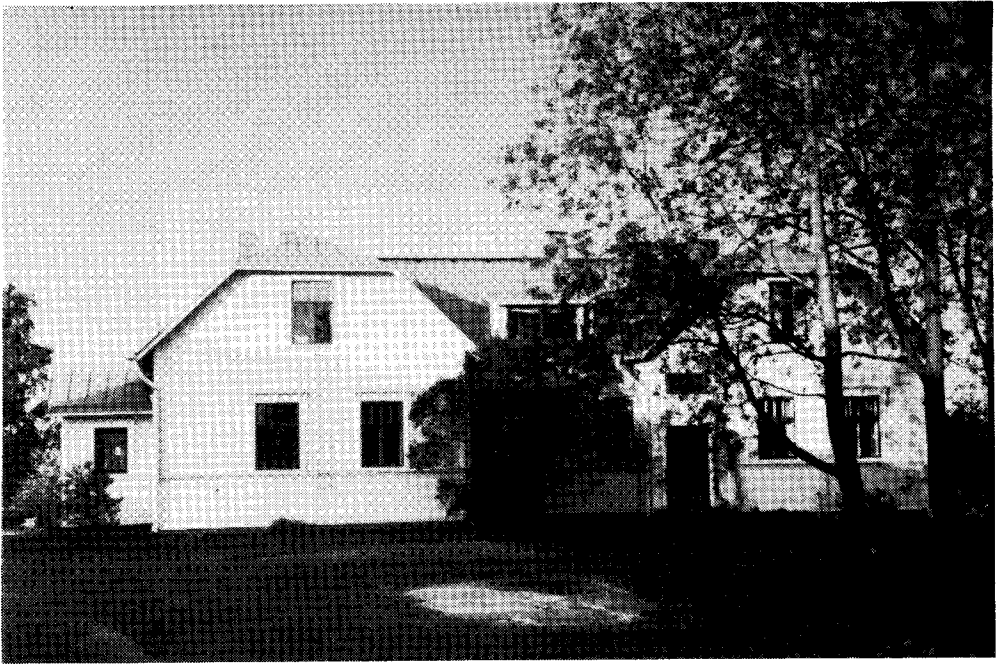
joka olisi voinut huolehtia kortistojen täydentämisestä, varsinaisesta vaativammasta jäsenpalvelusta puhumattakaan. Kuitenkin koko ajan tapahtuu. Monet jäsenet, ei vain johtokunta, kokoavat aineistoa ja tutkivat oman sukuhaaran vaihteita, keräävät perinnetietoutta ja kotiseutuhistoriallista materiaalia, josta näytteitä on mm. tässä sukujulkaisussa. Olkaamme vähäänkin tyytyväisiä niin kauan kun laajempaa aktiviteettia ei ilmene. — *Vita brevis, ars longa* — elämä lyhyt, taito pitkä, sanoo roomalainen sananlasku.

Seuramme taloudellinen asema on ollut tyydyttävä. Sääntöjen mukainen toiminta on ollut mahdollista vähäisin jäsenmaksuin Anni Väänäsen rahaston turvin. Mikäli lähivuosina ilmenee mahdollisuuksia Väänästen sukuhistorian osatutkimusten täydentämiseen ja niiden kokoomatyöhön, uskon siihen tarvittavien varojen hankkimiseksi löytyvän myös keinoja. Toistaiseksi ei ole katsottu olevan perusteltua syytä ryhtyä sitä varten varojen keruuseen, kun suunnitelmakaan ei ole vielä syntynyt.

Valmistaudumme paraikaa hyvää vauhtia Väänästen Sukuseura r.y:n 40-vuotisjuhliin. Ne pidetään elokuun 6—7. päivinä Ristiinassa, 12 kilometriä kirkolta Lappeenrantaan päin sijaitsevassa Kyyrönkaidan kurssikeskuksessa. Näihin kaksipäiväisiin juhliin pyrimme saamaan sisältöä niin läheltä kuin kaukaakin sukumme piiristä ja sen ulkopuolelta.

Toivottavasti Sinäkin olet omaisinesi mukana ja ennen sitä annat sanan kiertää.

Lahdessa, maaliskuun 19 päivänä 1977.

Juho Väänäsen isännöimän Rahikkalan Vahviston talon päärakennus 1976. (Valok. Kalle Väänänen.) Ristiinan Väänästä enemmän s. 35—47 (319—331).

Pihakuva Rahikkalan Vahvistosta 1976. (Valok. Kalle Väänänen.)

Väänästen Sukuseuran sääntöjen muutosehdotus

Väänästen Sukuseura r.y:n säännöt on laadittu 40 vuotta sitten. Tämä tapahtui voimakkaan sukuinnostuksen vallitessa, minkä totesin seuran jäseneksi tullessani niissä tilaisuuksissa, jotka pidettiin Helsingissä vuonna 1938. Näyttää siltä, että seuran toiminnan oikea suunta haluttiin varmistaa tarkoilla määräyksillä. Nähtävästi myös odotettiin, että sukukokouksista muodostuisi suvun suuria tilaisuuksia. Ensimmäinen sukukokous Puijolla 25.6.1939 samoinkuin toinen sukukokous Kuopiossa 7.—8.7.1945 kokosivatkin runsaan määrän suvun jäseniä yhteisiin tilaisuuksiin.

Nyttemmin, kun innostus sukuseuran toimintaan on laimentunut, sääntöjen yksityiskohtaiset määräykset aiheuttavat vaikeuksia hoitaa seuran toimintaa laillisesti. Kokouksien kokoonkutsumistapa kokoonkutsuilmoituksineen vähintään kahdessa pääkaupungin sanomalehdessä aiheuttaa kohtuuttomia menoja seuralle, jonka päätehtävänä tulisi olla sukututkimus. Myös on osoittautunut, että seuran vuosikokouksiin saadaan vain kovin vähän jäseniä. Vain harvat jäsenet ovat viime aikoina olleet siinä määrin kiinnostuneita seuran toiminnasta, että vuosikokoukset nykyisellään vastaisivat tarkoitustaan.

Samalla kun uusilla säännöillä on taroituksena tehdä seuran hallintotoimet entistä taloudellisemmiksi on sääntöehdotuksessa korjattu nykyisiä sääntöjä muutoinakin siten, että seuran toimintaa voitaisiin hoitaa joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Väänästen Sukuseuran tarkoitusta on sääntömuutosehdotuksessa sikäli selkiin-

nytetty, että on painotettu sukututkimuksen suorittamista tavoitteena sukututkimukseen perustuvan historian aikaansaaminen Väänästen suvun historiallisista vaiheista, kehityksestä ja merkityksestä. Myös on painotettu seuran sukututkimusta koskevan julkaisutoiminnan suorittamista. Sensijaan seuran tehtävistä on poistettu ahdingossa olevien jäsenten toimeentulon tukeminen, koska seuran varat eivät ole riittäneet eivätkä todennäköisesti koskaan tule riittämään tällaiseen tukitoimintaan. Yhteiskunnan sosiaalinen tuki Suomessa on kehittynyt siinä määrin länsimaiselle tasolle, että enää ei löydy vanhojen sääntöjen tarkoittamia taloudellisen tuen tarvitsijoita.

Uuden ehdotuksen mukaan seuran jäsenet ovat vakinaisia jäseniä ja vuosijäseniä. Ehdotuksessa ei esiinny "kantajajäseniä". Kantajajäsenellä lienee tarkoitettu niitä jäseniä, jotka seuran perustivat. Sääntöehdotuksen mukaan edelleenkin olisi mahdollista kutsua erityisesti ansioituneita jäseniä kunniajäseniksi.

Sääntöjen muutosehdotuksen mukaan sukuseuran hallintoelimiä tulisivat olemaan sukukokous, sukuvaltuuskunta ja johtokunta.

Sukuseuran sukukokous olisi pidettävä vähintään joka viides vuosi. Johtokunta voi kutsua sukukokouksen useamminkin, esimerkiksi joka kolmas vuosi, kuten nykyiset säännöt edellyttävät. Myös 10 % jäsenistä voi saada sukukokouksen koolle, jos he esittävät siihen perustellun syyn. Sukukokouksen varsinaisena hallinnollisena tehtävänä tulisi olla päättää sukuvaltuus-

kunnan valtuutettujen lukumäärästä, valita valtuutetut sukuvaltuuskuntaan sekä valita sukuseuran esimies ja varaesimiehet seuraavaa toimikautta varten, joka alkaa sukukokouksesta ja kestää seuraavaan sukukokoukseen. Sukukokoukselle esitettäisiin johtokunnan kertomus taloudesta, sukututkimuksesta ja muusta toiminnasta sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, mistä asioista vain keskusteltaisiin ja pöytäkirjaan voitaisiin merkitä sukuvaltuuskunnalle ja johtokunnalle muistutuksia, huomioita, toivomuksia, ehdotuksia ja evästyksiä.

Sukuseuran päättänoikeutta käyttäisivät valtuutetut, joita sukukokouksen päätöksen mukaan tulee olla vähintään 10 ja enintään 25, sukuvaltuuskunnan vuosikokouksessa, jonka tehtävänä tulisi olemaan käsitellä edellisen vuoden tili- ja toimintakertomus, vahvistaa tilinpäätös, päättää johtokunnan tili- ja vastuuvapaudesta, päättää jäsenmaksujen suuruudet ja valita johtokunnan jäsenet ja tilintarkastajat ja näille varamies.

Sukuseuran asioita hoitaisi edelleenkin johtokunta, johon kuuluisivat sukukokouksen valitsemina esimiehet ja sukuval-

tuuskunnan valitsemina kolme johtokunnan jäsentä. Johtokunta voi juoksevien asioiden hoitamista varten valita keskuudestaan työvaliokunnan sekä asettaa erityisiä tehtäviä varten toimikuntia. Johtokunnan päätehtävänä tulisi varsinaisten hallintotehtävien ohella olla johtaa ja toimeenpanna sukututkimus- ja julkaisutoimintaa.

Sekä sukukokous että sukuvaltuuskunnan vuosikokous kutsuttaisiin kokoon kirjeitse, ja olisi kutsukirjeet pantava postiin 30 päivää ennen sukukokousta ja 14 päivää ennen sukuvaltuuskunnan vuosikokousta. Johtokunnan kokoonkutsumistavasta ei ole määräyksiä paitsi että johtokunta voi tarpeen vaatiessa itse päättää kokoonkutsumistavastaan.

Elokuun 8 päivänä 1976 Lapinlahdella pidetty sukuseuran vuosikokous päätti yksimielisesti hyväksyä edellä selostetun Väänästen Sukuseura r.y:n sääntöjen muutosehdotuksen. Tarkoituksena on esittää muutosehdotus sukukokouksen hyväksyttäväksi Ristiinassa elokuun 6 päivänä 1977. Sen jälkeen tultaisiin tekemään vastaavat muutosilmoitukset yhdistysrekisteriin, minä jälkeen uudet säännöt tulisivat voimaan.

Väänästen Sukuseura r.y:n johtokunnan jäsenet oli kutsuttu koolle ennen viime vuoden varsinaista vuosikokousta Lapinlahden Honkaniemeen. Pihamaalla vasemmalta lukien: Kyösti, Pirkko, Anna-Maria, Pauli, Olli Akselin vaimo Kaisu Elina, Oiva Pentti, Pirkko, Aarre, Olli Akseli, Aarne Olavi ja vaimonsa Martta Helena (k. 1977). (Valok. Kalle Väänänen.)

''Piällysmiesten'' pakeilla eli Sukuseuran johtokunta esittäytyy

Väänästen sukuun kolmannessa numerossa vuonna 1946 esitteli Tuulikki Antila sukuseuran johtokunnan jäsenet yllä olevan otsikon alla. Kun runsaat 30 vuotta on esittelystä kulunut ja sukuseuran johtokunta on julkaisun jälkeen kokonaan uusiutunut, on katsottu aiheelliseksi suorittaa samantapainen esittely samanlaisen otsikon alla, vaikkakaan johtokunnan jäsenet eivät tunnu pitävän siitä, että heitä kutsutaan ''piällysmiehiksi''. Johtokunta pitää sen sijaan tärkeänä, että niin moni ''piällysmies''

kuin mahdollista voitaisiin esitellä sukuseuran seuraavissa julkaisuissa suvun jäsenille. Sen vuoksi pyydetään seuran jäseniä kirjoittamaan itsestään, sukulaisistaan ja muistakin väänäsläisistä lyhyitä elämäkertoja, jotka pyydetään lähettämään seuran sihteerille. Kertomukset voivat olla myös leikkilisiä. Syntymäajat, sukulaissuhteet ja tiedot sukuhaarasta olisi ilmoitettava. Alempana esitellään nykyiset johtokunnan jäsenet, joiden toimikausi päättyy tämän vuotiseen sukkokoukseen.

Väänästen Sukuseuran johtokunta vuoden 1976 vuosikokouksen jälkeisessä kokoonpanossaan

Hallitusneuvos Oiva Pentti Väänänen
Sukuseuran esimies

Sukuseuran jäsen vuodesta 1938 ja esimies

Muuraveden Murtolan sukkokouksesta
9.8.1964 lähtien.

Olen syntynyt 19.2.1919 Viipurin maalaiskunnan Hounialan kylässä, jonne suku tuli Juvalta kotoisin olleen isoisäni Kalle (Karl Gustaf) Väänäsen mentyä 7.12.1884 naimisiin isoäitini Maria Hounin kanssa. Olen siis Suur-Savon Juvan haaraa. Tulin ylioppilaaksi Viipurin suomalaisesta kaksoislyseosta 1938, suoritin ylemmän oikeustutkinnon Helsingin Yliopistossa 1948 ja olen saanut varatuomarin arvon 1952. Toimittuani asianajajana ja maistraatin sihteerinä minut nimitettiin 1949 toimistopäälliköksi ja 1956 talousosaston päälliköksi puolustusministeriöön, jossa virassa olen edelleen. Toimeni puolesta olen kiinnostunut Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvatyöstä. Olen yhteysmiehenä Pohjoismaiden Neuvostossa. Kiinnostukseni on kohdistunut myös asuntopolitiikkaan ja olen Aravakiin-

Teol.tohtori Kyösti Aulis Uolevi Väänänen
Sukuseuran I varaesimies

Kuulun Nilsin Murtolahden Väänäsiin ja olen omassa sukuhaarassani ensimmäisen polven syntyperäinen kaupunkilainen. Olen syntynyt Kuopiossa 16.8.1931. Ylioppilaaksi olen tullut Kuopion lyseosta 1950 ja pääasiallisesti historian opintoihin keskittyen valmistunut filosofian kandidaatiksi 1954 sekä viran ohessa opiskellen teologian kandidaatiksi 1967 ja teologian lisensiaatiksi 1974. Tohtorin arvon sain Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan viime syksynä Turun tuomiokapitulini 700-vuotis- ja Suomen kirkon kirkollis-

teistöliiton puheenjohtaja. Olen ottanut osaa sekä talvi- että jatkosotaan Karjalan kannaksella. Sotilasarvoni on majuri reservissä. Kotikaupunkini on vuodesta 1945 lähtien ollut Helsinki.

Puolisoni vuodesta 1947 lähtien yhteiskuntatieteen kandidaatti Pirkko Väänänen, o.s. Lehmusvirta Tampereelta. Meillä on kolme poikaa.

kokouksen 100-vuotisjuhlien merkeissä järjestämässä juhlaistunnossa puolustettuani vajaa vuosi aikaisemmin väitöskirjaa kirkkohistorian alalta. Olen toiminut lähes 13 vuotta (1954—1967) arkistovirkamiehenä Savo-Karjalan maakunta-arkistossa Mikkelissä ja sitten — hoidettuani kaksi kuukautta Ristiinan seurakunnan kirkkoherran virkaa — vanhempana lehtorina Mikkelin lyseossa. Koulutoimen ohessa olen viime aikoina toiminut maakunta-arkistotalossa sijaitsevan Lakkautettujen seurakuntien keskusarkiston arkistinhoitajana. Vapaa-ajan harrastuksiini kuuluu erilaisten sukua ja henkilöhistoriallisten ym. tutkimustöiden lisäksi osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön Savon Prikaatin KILLan piirissä, ennen muuta toimiminen Porssalmi-lehden päätoimittajana vuodesta 1963. Julkaisemistani teoksista mainittakoon vain Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran toimituksia -sarjassa ilmestyneet "Vanhan Suomen papisto" ja "Pappissivistys Vanhassa Suomessa" (jälkimmäinen väitöskirja) vuodelta 1975 sekä nykyisen kotipaikkakuntani lähi- ja kaukaisempaakin menneisyyttä valaisevat tutkimukset "Mikkelin pitäjän Tuukkalan kasarmi-alueen vaiheita" 1958, "Mikkelin kaupunginkirjasto 1864—1964" ja "Puoli vuosisataa sotilaskotityötä" 1968.

Vaimoni on vuodesta 1955 lastentarhanopettaja Anna-Maria Lyytikäinen, josta voin sanoa sanasta sanaan samaa kuin sukuseuramme II varaesimies Frans Hj. Väänänen omasta vaimostaan sukupuussa n:o 4 v. 1946: "on näin leikkiläisesti sanoen ollut minulla katsottuna jo 8-vuotiaasta lähtien. Olemme nimittäin lapsuudentovereita" (emme kuitenkaan kuten Frans Hj. ja hänen Helenansa Mikkelistä, vaan tietysti Kuopiosta). Meillä on tytär ja kaksi poikaa.

**Maanviljelijä Aarre J. (Urho Aarre Jordan)
Väänänen**
Sukuseuran II varaesimies

Olen syntynyt 10. helmikuuta 1919 Kuopion maalaiskunnassa. Isäni oli maanviljelijä Kaarlo Fredrik Väänänen ja äitini Ilmi Elina, o.s. Jukonen. Äitini oli kotoisin Keuruulta. Olen käynyt 5 luokkaa Kuopion lyseota ja Suonenjoen maamieskoulun sekä valmistunut agrologiksi Mustialan maatalousopistosta v. 1944. Siitä lähtien olen viljellyt Pohjois-Savon Väänäs-suvun kantatilan maihin kuuluvaa Haapalahti-Uusitalon tilaa Kehvon kylässä, joka nykyisin kuuluu Siilinjärven pitäjään (ks. Väänästen sukupuu n:o 1 s. 8-10, 22-26, n:o 3 s. 128-130, n:o 7 s. 20). Vaimonani on vuodesta 1947 lähtien sai-

raanhoitaja Pirkko Mirja Liisa Valkola. Lapsia meillä on kolme poikaa ja kaksi tyttäätä.

Olen ollut aktiivisesti mukana maataloustuottajain järjestötoiminnassa johtotehtävissä ja myös vuosikymmenien ajan kunnallisissa ja seurakunnallisissa luottamustoimissa ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen toiminnassa. Nykyisistä luottamustoimistani mainittakoon, että olen ollut kunnallisvaltuutettuna jo 12 vuotta, Lihakunnan johtokunnan puheenjohtajana 8 vuotta, Savon Voima Oy:n johtokunnan puheenjohtajana 5 vuotta ja edelleenkin olen TLK:n johtokunnan, Pellervo-seuran valtuuskunnan, Maataloustuottajain Pohjois-Savon liiton johtokunnan, Pohjois-Savon metsänhoitoyhdistysten liiton hallituksen, Kuopion Osuusliikkeen hallintoneuvoston ja Savon Aluelämpö Oy:n hallituksen jäsen sekä Kuopion Ympäristön Säästöpankin hallituksen varapuheenjohtaja ja Pohjois-Savon karjatalouskoulun johtokunnan puheenjohtaja. Aikaisemmin olen ollut Maataloustuottajain Kuopion Seudun yhdistyksen puheenjohtajana 20 vuotta, verolautakunnan varapuheenjohtajana samoin 20 vuotta sekä Kuopion maalaiskunnan tilintarkastajien puheenjohtajana 8 vuotta. Edelleen olen toiminut väestönsuojelulautakunnan puheenjohtajana, kirkkovaltuuston ja kirkkohallintokunnan jäsenenä sekä Kuopion Osuusliikkeen tilintarkastajana ja TLK:n hallintoneuvoston puheenjohtajana.

Olen osallistunut molempiin sotiin. Kävin reserviupseerikoulun välirauhan aikana. Jatkosodassa toimin JR 2:n ensimmäisen pataljoonan viestiupseerina ja lähettiupseerina. Nykyinen sotilasarvoni on ylliluutnantti res. Mieluisimmat harrastukseni ovat metsästys ja kalastus, kuntourheilu ja lions-toiminta.

**Majuri Kalle (Jouko Kaarlo Olavi)
Väänänen
Sihteeri-taloudenhoitaja**

Olen syntynyt heinäkuun 8 päivänä 1927 Enon pitäjässä, jonne isoisäni, Heikki Eerikinpoika, oli muuttanut Kuopion maalaiskunnan Puiroolahden talosta vuonna 1875 tilan tultua myydyksi Thermaneille, ja jossa isäni, maanviljelijä Otto Eerik vaimonsa Aino Lyydian, o.s. Stranden, kanssa hoiti Honkalahti-nimistä tilaansa.

Aloitin oppikouluni Joensuun lyseossa. Jatkosodassa palvelin ilmavalvontatehtävissä sk.-sotilaspoikana. Tulin ylioppilaaksi Kuopion lyseosta 1950 (yht'aikaa Kyösti-tohtorin kanssa). Käytyäni kadettikoulun valmistuin upseeriksi 1953. Ensimmäiset puolitoista vuosikymmentä palvelin ilmatorjunta-aselajin eri tehtävissä Santahaminassa, Kokkolassa ja Hyrylässä. Vuonna 1967 sain siirron Ouluun, jossa toimin Pohjois-Suomen sotilasläänin esikunnan

kuljetustoimiston päällikkönä. Keväällä 1973 minut komennettiin nykyiseen tehtävääni Lahteen, Moottorikoulun johtajaksi Huoltokoulutuskeskukseen.

Vaimonani on vuodesta 1954 kirjastonhoitaja, yhteiskuntatieteen maisteri Eva o.s. Schildt ja meillä on neljä lasta. Niin omat vanhempani kuin vaimonikin vanhemmat Yrjö Schildt ja Liisa (Jenny Alice, o.s. Väänänen, Pohjois-Karjalan Väänäsiä, ks. Väänästen sukupuu n:o 1 s. 28) ovat olleet sukuseuramme jäseniä sen perustamisesta lähtien. Itse olen toiminut sukuseuramme sihteeri-taloudenhoitajana vuodesta 1965 lähtien.

Harrastuspiiriini kuuluvat lähinnä laulu, talonpoikaiskulttuurin perinteet ja eräily.

**Talousopettaja Sirkka-Liisa Marjatta
Heinonen, o.s. Väänänen
Johtokunnan jäsen**

Olen Murtolahden Paalanniemen Väänäsiä (August ja Hilja Väänäsen tytär, ks. Vää-

nästen sukupuu n:o 3 vuodelta 1946, s. 114-116) ja syntynyt Muuruvedellä 22. maaliskuuta 1928. Ylioppilaaksi tulin Kuopion yhteiskoulusta vuonna 1946 ja valmistuin talousopettajaksi Järvenpäässä vuonna 1950. Oltuani neljän vuoden ajan SOK:n palveluksessa talousopettajana vv. 1951—1955 olen viimeksi mainitusta vuodesta lähtien hoidellut yksityisyrittäjänä Tulli-hotellia Oulussa.

Aviopoliso on vuodesta 1956 Esko Heinonen. Meillä on kolme poikaa.

Majuri evp. Olli Akseli Väänänen
Johtokunnan jäsen

Olen syntynyt Kuopiossa 20. lokakuuta 1900. Kävin kotikaupungissani 7/8 luokkaa oppikoulua. Suoritin sitten sk.-upseerin tutkinnon, reserviupseerikoulun, kadettikoulun, taistelukoulun luutnantti- ja kapteenikurssit sekä useita lyhyempiä armeijan erikoiskursseja. Olen palvellut rajavartiolaitoksessa runsaat 26 vuotta eriastei-

sisä upseerintehtävissä. Sain eron täysinpalvelleena rajavartiolaitoksen majurin vakanssilta vuonna 1957.

Osallistuin 17-vuotiaana vapaaehtoisena vapaussotaan Savon rintamalla ja haavoituin Heinolan taistelussa. Kuulun Vapaussodan Invaliideihin. Talvi- ja jatkosodassa olin mukana pataljoonankomentajana Lapin ja Petsamon rintamilla.

Olen kirjoittanut Uula Aapan nimellä 15 kaunokirjallista teosta, jotka kaikki Otava on kustantanut ja Kenraali Hannes Ignatiuksen Kadettisäätiö palkinnut. Lisäksi olen kirjoittanut yhden hakuteoksen sotakouluja varten sekä joukko-osastohistoriikin. Edelleen olen kirjoittanut lyhytfilmin käsikirjoituksen ja jatkuvasti kirjoittelen artikkeleita sanoma- ja aikakauslehtiin. Harrastan eräretkiä ja kirjallisuutta.

Ensimmäinen vaimoni (v:sta 1922) Aino Tellervo, o.s. Uotinen, kuoli v. 1969. Avioliitosta on kolme poikaa. Toisen vaimoni Kaisu Elina, o.s. Perähuhta, on ammatiltaan terveydenhoitaja. Tästä avioliitosta ei ole lapsia.

Nykyinen asuinpaikkani on Myllykoski.

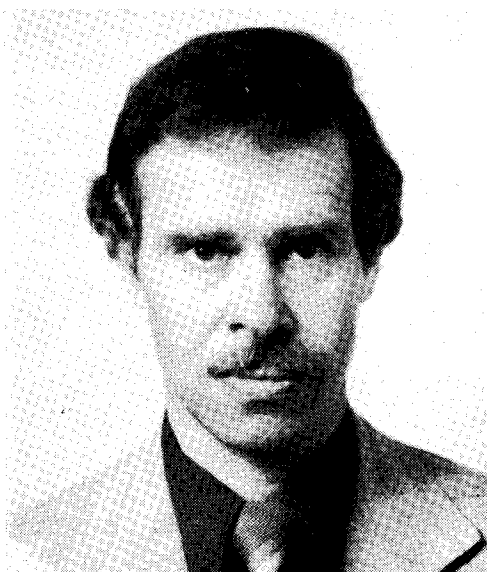
Arkkitehti Olli Väänänen
Johtokunnan jäsen

Olen syntynyt 6. heinäkuuta 1936 Sortavalassa, jossa myös aloitin koulunkäyntini seitsemisen vuotta myöhemmin. Tunnetuista syistä jouduin kuitenkin v. 1945 muuttamaan Keski-Suomen maisemiin, missä vanhempani valitsivat olinpaikkamme Jyväskylän. Tämä kaupunki on siinä määrin myös minua miellyttänyt, että edelleenkin asun siellä vaimoni Raijan (o.s. Päivinen, vuodesta 1965) ja kahden lapseni kanssa. Oppikoulun kävin Jyväsky-

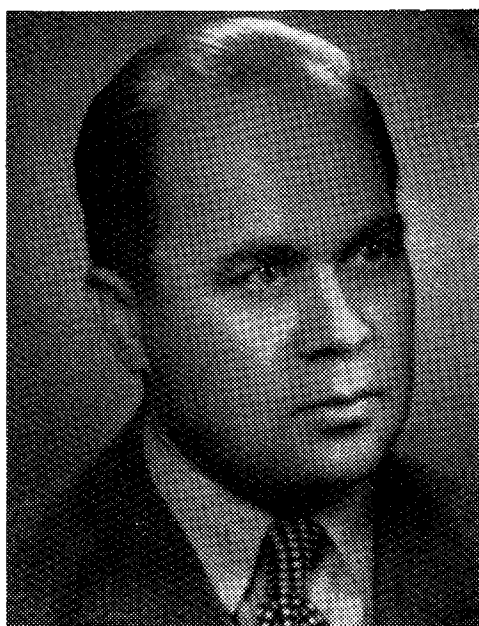
**Kirjapainonjohtaja Aarne Olavi Väänänen
Johtokunnan jäsen**

Vanhempani Olli ja Hilma Alina os. Parjanen muuttivat Kuopion kaupunkiin Riistaveden Melalahdesta omistamaltaan Laatanaho-nimiseltä maatilalta.

Olen syntynyt Kuopiossa 3. elokuuta 1911. Kotikaupungissani kävin ammatti-

län lyseossa, jonka jälkeen jatkoin opintoja Tampereen Teknillisessä oppilaitoksessa ja valmistuin rakennusarkkitehdiksi v. 1963. Toimittuani opiskeluaikana ja sen jälkeen eri arkkitehtitoimistoissa perustin v. 1965 oman toimiston, jota edelleen hoitelen. Pääasialliset työni ovat olleet erilaiset asuinrakennukset, mm. eri puolille maata rakennetut yli 100 sotaveteraanitaloa (kerros- ja rivitaloja). Miellyttävimmät harrastukseni ovat kuntourheilu eri muodoissaan ja retkeily Lapissa. Sotilasarvotani olen reservin luutnantti.

koulun ja myöhemmin suoritin keskikoulututkinnon iltaoppikoulussa ja myöhemmin kävin Helsingissä Ateneumin H-kursin.

Työskentelyni aloitin Kuopion kaupungissa kirjapaino Savossa, josta siirryin faktorin tehtävistä Lahden kirjapaino Oy:n toimitusjohtajaksi. Jatkoin samoissa tehtävissä Jyväskylän Sanomissa sekä Kokkolan kirjapainossa. Sieltä siirryin syntymäkaupunkiini takaisin ja perustin oman kirjapainon nimeltään Painoasu. Aktiivisuudesta jättäydyin pois v. 1975. Perustamani kirjapaino toimii nykyisin poikani johdolla.

Erilaisissa luottamustoimissa olen ollut mm. Suomen Käsityöläisliiton hallituksen jäsen, Lahden kaupungin verotoimiston jäsen sekä kuulunut Lahden ammattikoulun johtokuntaan. Lisäksi olen ollut useiden eri yhtiöiden johtokunnan jäsen.

Vaimoni on Martta Helena, o.s. Puustjärvi, ja avioliitostamme on tytär Vuokko Irmeli sekä poika Raimo Olavi.

Harrastuksistani ovat olleet mieluisimpia mieskuorolaulu sekä keilailu.

Sukukokouspakinointia

Väänästen Sukuseura r.y:n 14. marraskuuta 1937 hyväksyttyjen sääntöjen — joiden muuttamista koskeva esitys on käsiteltävänä tämänvuotisessa yhdistetyssä vuosi- ja sukkokouksessa — 6 §:n 3. momentin kolmannen kohdan mukaan valitaan sukkokouksessa sihteeri ja "sukujuhlallisuuksien selostaja" lisäksi myös "koko sukupäivien leikilliset pakinakirurit". Näiden pakinakirurien työn tulokset on sitten yleensä talletettu seuraavan vuosikokouksen pöytäkirjan liitteiksi. Julkaisemme tällä kertaa näytteeksi pari pakinaa. Valtiopäivämies ja kansanrunoilija Pietari Väänänen syntymän 200-vuotispäi-

vien merkeissä hänen synnyinkotinsa maila Muuruveden (nykyään taas Nilsiä) Murtolahden Murtolassa 9. elokuuta 1964 pidettyä sukkokousta käsittelevän pakinan kirjoittaja on talon vanhan isäntävään miniä Marjatta Väänänen, joka ei lähempää esittelyä kaipaa. Pohjois-Savon Väänästen kantaisän, lautamies Antti Väänäsen 1540-luvulla viljelykseen ottaman seudun kantatilalla Siilinjärven Kehvon Haapalahdessa 1. elokuuta 1970 vietetystä sukkokouksesta kertoilee puolestaan Haapalahden Uudenpaikan isäntäväkeen lukeutuva Juhani (Jussi) Jordan Väänänen.

M A R J A T T A V Ä Ä N Ä N E N

Väänästen kolmas sukkokous 1964

Väänästen Sukuseuran kokousta pidettiin edesmenneen valtiopäivämies Pietari Väänänen 200-vuotissyntymäpäivän merkeissä siinä talossa, jossa suvun nykyinen kansanedustaja Hilja Väänänen on elämäntyönsä tehnyt, Muuruveden Murtolassa. Matka tähän Väänästen suvun maanviljelijähäaroja edustavaan taloon oli vaiherikas ja ruokahalua herättävä ja alkoi Kuopion rannasta Hallmanin Halltex-laivalla kello yhdeksältä aamulla. Kun oli tervehditty, kotiuduttu ja laulettu Savolaisen laulu, saattoi itse kukin todeta, että Väänäsiä oli Suomen eri puolilta kerääntynyt toistasataa, joukossa Oulun, Jyväskylän, entisen Viipurin, Helsingin ja Savon eri seutujen haarojen edustajia. Vanhin — tosin nuoremille ulkonäön ja pirteuden suhteen vertoja vetävä — oli kansakoulunopettaja,

neiti Hilma Hiekkala, ikävuosia 84. Nuorimpien ikä oli laskettavissa toisen käden sormin.

Pariksi tunniksi arvioitu laivamatka Savon järvisetujen halki venyi puolitoista tuntia pidemmäksi. Jouduttiin nimittäin tulorannan lähellä isäntätalon lounassavujen kohotessa savupiipusta käymään laivurin tottumattomuuden vuoksi karilla. Hankaluudesta selviydyttiin olemattomin aineellisin, joskin kuitenkin ajallisin tappioin ja saavuttiin rantaan kello 13:n tienoissa, jolloin talonväen edustajat, maanviljelijä Jorma Väänänen ja hänen lapsensa Heikki, Pekka, Markku ja Anna toivottivat meidät tervetulleiksi. Murtolan tilan portailla puristi talon emäntä Hilka Väänänen kättä ja kutsui kahvipöytään.

Talon suuressa hirsiseinäisessä tuvassa

pidettiin sitten lehtori Jorma Väänäsen säveltämän ja nauhurilta kuullun juhla-marssin jälkeen varsinainen sukokokous. Sen alussa agronomi Jouko Väänänen esiteli veljensä puolesta Muuruveden Murto-lahden Paalanniemen ja sen seuraajan Murtolan talon historiaa. Kävi selville, että talouskeskus siirrettiin vanhan historiallisen Paalanniemen kärjestä vuonna 1919 nykyiselle sijaintipaikalleen. Talo on kulkenut Paalanniemen Väänästen suvussa ainakin vuodesta 1736 lähtien, josta alkaen on kirjallisia lähteitä asiasta olemassa. Nykyään on tilalla korkeatasoinen Ay-karja. Pellot salaajitettiin kaikki vuonna 1963. Tilan kokonaispinta-ala on noin 350 hehtaaria.

Sukukokouksen kulkuun ei pakinanikarin tarvitse puuttua, koska pöytäkirja kertoo lopun. Sen sijaan vietäköön kirjoihin, että kokouksen päätyttyä alkoi aito savolainen juhla-ateria perinteellisine paikallisine ruokalajeineen. Oli entisaikojen juhlien kaalikeitto, jonka ohjeen talon emäntä oli varta vasten hankkinut suvun vanhoilta pitokokeilta, sen jälkeen uusia perunoita ja kalakukkoa, joiden kalat isäntä oli poikineen kalastanut kotijärvestä ja jotka emäntä oli apulaisineen leiponut talon vanhan tavan ja mallin mukaan. Jälkiruokana oli savolaista kokkelipiimää vanhoista savolaisista kataja-astioista tarjottuna.

Hilpeätä, aurinkoiseksi kääntynyttä iltaa vietettiin sitten talon pihamaalla, jossa pidettiin jatkokokous. Suvun vanhin polvi istuutui puiden varjoon, valoa palvova nuoriso aurinkoon. Suvun tyttäret kerääntyivät omaksi ryhmäkseen, ja nuorimmilla Väänäsillä ja Väänäs-sukuisilla alkoi tässä vaiheessa yhteiset juoksut ja leikit, joita vanhempi väki yritti ensin hillitä, mutta jonka hillitsemisen se sitten katsoi tarpeettomaksi. Oikeastaanhan oli

juuri sitä varten kokoonnuttu, että suvun jäsenet saisivat tutustua toisiinsa. Jos nuorimmilta vietäisiin tapaamisen ilo, niin miten he sitten vuorostaan aikanaan pystyisivät ajamaan sukuyhdistyksen asiaa tässä maailmassa, arveltiin. Todettakoon myös, että suvun eräät jäsenet tässä vaiheessa tuhlasivat erinäisiä kymmeniä metrejä kaitafilmiä ja värifilmejä ikuistaakseen toiselle sadalle nousevan Väänästen joukon sydän-Savon järvimaisemassa. Kun iltalapsyn aika lähestyi, suvun maanviljelijäjäsenten runsaassa joukossa alkoi näkyä kiirehtimisen merkkejä. Siksi suvun esimies O. P. Väänänen päätti kokouksen, kun oli sovittu seuraavista tapaamisista ja toiminnan jatkamisesta. Hän myös kohdisti suvun kiitokset talon isäntävälle siitä, että tämä oli ottanut asiakseen suuren suvun kutsumisen vieraakseen. Ritarillinen kiitoshalaus, joka kohdistettiin talon emäntään, oli esimiehen suvun valokuvajien pyynnöstä toistettava.

Vielä siirryttiin sisälle juomaan lähtökahvit ja katsomaan, miltä suvun vanha runoilija ja valtiopäivämies Pietari Väänänen oli näyttänyt Porvoon valtiopäivien hovimaalarin mukaan. Katseltiin myös talon erikoisuuksia, mm. peiliä, jonka Suomen sodan aikuinen Ruotsin upseeri oli jättänyt Paalanniemeen säilytettäväksi, mutta jota ei vielä kukaan ole korjattu pois. Hyvästeltiin. Siinä lähtökatselmusta pidettäessä itse kukin saattoi todeta, että moneksi on meitä Väänäsen suvusta: joskin se on haluttu nähdä musiikki- ja taidesukuna, niin on muiden muassa talouselämän, koululaitoksen, armeijan, lehdistön, sairaan- ja terveydenhoidonkin edustus melkoinen. Ja ennen kaikkea maatalouden, joka nytkin tarjosi kokoukselle avarat tilat ja päivän ravinnon. Vain papiston edustus puuttui. Ehkä sekin on olemassa.¹⁾

Kesäilta oli kaunis ja tyyni, kun isäntä-
väki saattoi vieraat laivarantaan. Molem-
minpuoliset vilkutukset ja näkemiin-huu-
dot kuuluivat asiaan, kun lämpöisessä
suvi-illassa suku palasi kotimaakuntansa
pääkaupunkiin. Ja kun laiva oli ennättänyt
muutaman kymmenen metriä rannasta,
lähtijät virittivät rannalle jääneille suoma-
laisen kuorolaulun hienoimmat serenaadit.
Kas, Väänäset kun ovat vielä järjestäneet
edustuksensa YL:äänkin.

Äiti-ihmiset totesivat tyytyväisinä mie-
lessään, että suureksi osaksi kaupunkilais-
tunut nouseva polvi oli kerrankin saanut
kosketuksen kotiseutuun ja sukuun ja tie-
tää nyt, missä juuret ovat. Ja isäihmiset,
no niin, mitäpä heidän ajatuksiaan tässä

sen pidemmälle tulkitsemaan. He tietysti
ajattelivat, että Väänäset ovat tämän maan
"puhtainta kermoo".

1) Papiston edustus tulee mukaan vasta kolme vuotta
myöhemmin. Väänästen ensimmäisen sukukokouk-
sen jumalanpalveluksessa Kuopiossa kesällä 1939
saarnanneen pastori Nestori Väänäsen kuoltua 7.
joulukuuta 1941 ei suvussa tietävästi ollut yli neljän-
nesvuosisataan yhtään pappismiestä. Kuriositeettina
voitaneen mainita, että sukuseuran nykyinen ensim-
mäinen varaesimies — Paalanniemestä 1855 lähte-
neen Eero Pekka (Petter Erik) Väänäsen pojanpojan
pojanpoika — on todennäköisesti ensimmäinen
teologisen loppututkinnon suorittanut Väänäs-nimi-
nen Suomen kirkon pappi. Vuoden 1977 Kirkko-
kalenterin mukaan Suomen evankelis-luterilaisessa
kirkossa toimii nykyään pappeina kaksi Väänästä,
nuorempi heistä Rovaniemen nuorisopastori Erkki J.
Väänänen, syntynyt 8. lokakuuta 1941 ja vihitty
papiksi 4. kesäkuuta 1974. (Toimituksen lisäys)

JUHANI (JUSSI) JORDAN VÄÄNÄNEN

Väänästen viides sukukokous

Paljonpa oli Väänäsiä koolla, kun suku-
kokous pidettiin taas pitkästä aikaa esi-
Väänästen asuinsijoilla Siilinjärven Haapa-
lahdessa. Aurinkoisena lauantai-iltapäivä-
nä 1. elokuuta 1970 Uudenpaikan piha-
nurmella tapasi toisensa epävirallisten las-
kujen mukaan yli 129 Väänästä ja Väänäs-
sukuista. Joukon paljoudesta kertoo sekin,
ettei tarkkaa lukumäärää saatu selville
yhtyeisistä huolimatta.

Minulle tämä sukukokous oli ensimmäi-
nen varsinainen Väänästen sukukokous,
jossa olen ollut mukana. Kun kokous nyt
sitten pidettiin kotipihalla, seurasin sitä
varmasti toisin, kuin jos olisin ollut vie-
raana.

Kun vieraat olivat saapuneet ja kaikki
oli tervehditty, isä-Aarre piti tervetuliais-
puheen ja kertoi Haapalahden ja sen
Väänästen historiasta. Tämän hän sai
tehdä oikein mikrofonin ja kovaäänisen
kautta. Nämä välineet kun oli viritelty jo
valmiiksi myöhempiä ohjelmansuorittajia
varten. Haapalahden seuduilla v. 1552
elänyt ja maata viljellyt lautamies-Antti
oli historiikissa tietenkin omalla kunnia-
paikallaan.

Historiikin jälkeen päästettiin vieraat
hieman jalottelemaan ja katselemaan ympä-
rilleen. Oli tilaisuus käydä vilkaisemassa
vahvasti Väänästen historiaan kuuluvan
naapuritalon, Vanhanpaikan, komeita ra-

kennuksia. Samanaikaisesti majuri-Kallen Oulusta värväämä varusmiehistä kokoonpantu rautalankaorkesteri päästeli ensimmäiset tahdit ilmoille.

Mutta pian olivat Väänäset itse taas esiintymisvuorossa. Panninniemen laulaja-Erkin pirteä lettipäinen pikkutyttö sai rai-kuvat aplodit "Peppi Pitkätossu"-laulullaan. Yhtä vahvat taputukset sai myös Erkki itse komean äänensä ansiosta.

Varsinaisen kokouksen avasi sitten suvun esimies, itse O. P. Näiden kahden kirjaimen mysteerio ei selvinnyt minulle vielä tälläkään kertaa. Majuri-Kallen vankkoihin käsiin uskottiin kokouksen sihteerin tehtävät. Esimiehen pitämän ansiokkaan tilannekatsauksen jälkeen päästiinkin jo käsiksi jännittäviin henkilövalintoihin.

Vaalit menivät kuitenkin tällä kertaa ohi ilman yllätyksiä, ellei sellaisena nyt sitten pidetä sitä, että Sirkka-Liisa Heinonen onnistui tunkeutumaan Väänästen johtokuntaan. Oliskohan hänellä ollut jotain "lehmäkauppoja" Väänästen kanssa.

Virallisen kokouksen jälkeen alkoi ruuan johtaminen. No, vieraat piti tietenkin päästää ensin, ja tässä vaiheessa näki omin silmin, että kylläpä näitä olikin pitkästyttävän paljon. Itse ruokapuoleen en tässä yhteydessä rohkene puuttua tämän enempää, ettei tulis kotona turhia jälkipuheita. Se kuitenkin jäi mieleen, että hyvää se oli.

Ruokailun jälkeen jouduin sitten valittavasti keskeyttämään juhlahumuun osallistumisen omalta kohdaltani piipah-taakseni työpaikallani Kuopiossa, josta olin lintsannut käytännöllisesti katsoen koko päivän.

Kun parin tunnin kuluttua palasin juhlapaikalle, oli siellä varsin jännittynyt tunnelma. Orkesteri oli jo vedellyt pari

humppaa sekä valssin ja suvun naiset odottivat vain sitä rohkeaa miespuolista Väänästä, joka uskaltautuisi hakemaan tuvan lattialle tanssiin. Piinallisen pitkän odotuksen jälkeen jollakin kurjalla kaksilahkeisella petti hermot. Sitä en valitettavasti jaksa muistaa, kuka tämä joukon petturi oli.

Tuvassa tanssittiin sitten entisajan malliin puolitoista tuntia, minkä jälkeen innokkaimmat juhlijat suunnistivat jatkoille kaupunkiin saakka. Kova oli meininki sielläkin. — Sen verran kerkesin toisella silmällä seuraamaan toisen alkaessa jo täpästää.

Sunnuntaiksi oli majuri-Kalle järjestänyt vielä mielenkiintoisen kiertoajelun Kuopiossa sekä käynnin todella näkemisen arvoisessa ortodoksisessa kirkkomuseossa. Päättäjäislounas syötiin Puijon tornin Pyörivässä. Ja niin juhlat päättyivät onnellisesti majuri-Kallen kadoksissa olleen autonavaimenkin löytyessä sunnuntaiaamuna.

"Panninniemen Kallen" (maanviljelijä Kalle Väänäsen) herkkä veistos "Pan" Siilinjärvellä.

Kotiseututoiminta — suviniitty betonimaisemassa

Maamme maaseutukulttuuri on viime aikoina kokenut voimakkaan renessanssin. Se alkoi Kaustisella ja laajeni sitten kansanmusiikin parista käsittämään koko suomalaisen maaseutukulttuurin. Mistä nousu? Juuri aikaisemmin se oli kokenut niin syvän aallonpohjan, että sen itsenäinen olemassaolo suorastaan kiellettiin.

Vastaus on löydettävissä siitä maailmanlaajuisesta yhteiskunnallisesta ja poliittisesta kehityksestä, jonka vaikutukset ovat olleet meillä Suomessa erityisen selvät. Maamme oli muiden Pohjoismaiden tapaan varsin pitkään maatalousmaa. Viljely perustui itsenäisten maanviljelijöiden työle, jota tehtiin omilla pelloilla. Näissä olosuhteissa kehittyi omaperäinen, rikas ja monimuotoinen talonpoikauskulttuuri, joka kiinteästi liittyi maatalouselinkeinon ja yleensä maaseutumaiseen elämänmuotoon.

Muualla, Pohjoismaiden ulkopuolella, talonpoika ei ole ollut siinä määrin itsenäinen ja omilla edellytyksillään toimeen tuleva. Suurviljelyn ja suurten tilattomien väestöpiirien muodostaessa yhteiskuntarakenteen perustan, myös teollistuminen oli erilainen prosessi siellä kuin meillä Suomessa. Voimakasta talonpoikauskulttuuria ei näissä maissa ollut siinä määrin kuin Pohjoismaissa. Muualla talonpoikauskulttuuri oli usein ylemmiltä yhteiskuntaluokilta kömpelösti omaksuttua lainaa, niin sanottua vajonnutta kulttuurirainesta. Kun näissä maissa puhutaan kulttuurin alakasvillisuudesta, puskakulttuurista, sitä siellä kutsutaan talonpoikaiseksi kulttuuriksi, kun taas meillä talonpoikauskulttuuri on

nimenomaan korkean tason pitkälle kehitettyä antia. Niin ratkaiseva ero vallitsee eri maiden talonpoikauskulttuurienkin välillä.

Suomi teollistui suhteellisen hitaasti. Samanaikaisesti teollistumisen ohessa siirryttiin meillä suoraan elinkeinorakenteen niin sanottuun kolmanteen vaiheeseen, palveluelinkeinon kasvun aikakauteen. Samalla pyrittiin maatalousväestön osuutta nopeasti vähentämään tehokkaasti kasvavien teollisuus- ja palveluelinkeinon hyväksi.

Niinpä elinkeinorakenteemme muutos oli kansainvälisten tilastojen mukaan niin nopea, että OECD:n tilastoasiantuntijat eivät olleet uskoa saamiaan Suomea koskevia tietoja todeksi. Ruotsissa vastaava muutos oli kivuttomampi. Maassa elettiin voimakasta noususuhdanteen kautta ja maataloudesta siirtyvä työvoima saattoi erinomaisesti sijoittua uusiin tehtäviin. Meillä ei ollut näin. Meillä oli ratkaisuna laaja Ruotsin-siirtolaisuus, jonka haitat alkavat vasta nyt paljastua koko laajuudessaan.

Maaseudulle kielteisen mielialan vallitessa suhtauduttiin väheksyen myös muihin perinteisen maaseudun tuotteisiin kuin elintarvikkeisiin. Mm. perinteinen talonpoikauskulttuuri nähtiin vanhanaikaisena ja uusien arvojen voittokulkua jarruttavana tekijänä.

Yhteiskuntatieteilijöiden keskuudessa vallinneita käsityksiä kuvastaa hyvin Tampereen yliopiston rehtorin 1960-luvun puolivälissä pitämä puhe Jyväskylän kesäsa. Siinä hän nimitti tätä kulttuuria vintti-

kulttuuriksi. Siihen kuului hänen mukaansa sitkeä taipumus säilyttää kaikkea vanhaa kamaa, roikkua kiinni eilispäivässä, katsoa taaksepäin, säästää ja säilöä sen sijaan, että syöksyisimme nopeasti eteenpäin valmistamaan yhä uusia hyödykkeitä ja kuluttamaan niitä yhä enemmän ja yhä nopeammin, saamaan kaikki tuotantovoimat työhön ja rahan kiertämään, luomaan niin sanottua edistystä. Hänen mielestään vinttikulttuurin asenteet hidastivat kulutuksen syntymistä ja häiritsivät uuden ja uljaan kukoistuksen syntymistä. Hyvinvoinnin mittariksi oli sekä hänen että monen muun yhteiskuntatieteilijän käsitemaailmassa nostettu tuotteiden määrä, kulutuskyky ja kulutustarve.

Ilmeisesti nyt on tapahtumassa voimakas muutos. Jouduin kesällä 1974 puhumaan Teerijärvelle paikalliseen kesäjuhlaan. Se pidettiin 1700-luvulta peräisin olevan kauniin talonpoikaisrakennuksen pihalla ja sen osanottajiksi oli saapunut paikkakunnan oman väen lisäksi runsaasti etelään muuttaneita pitäjän asukkaita ja heidän lapsiaan, siirtolaisia Ruotsista ja jopa Amerikasta. Minulle oli uutta ja suorastaan hämmästyttävää se arvonanto, joka puheissa, lauluissa, tervehdyksissä ja kahvipöytäkeskusteluissa kohdistettiin omaan kotiseutuun ja sen vanhaan kulttuuriin. Arvelin sitä paikalliseksi ilmiöksi. Mutta kun sama toistui kolmessa paikassa ruotsalaisella Pohjanmaalla ja kun suomalaisella puolen kielialuetta sama toistui kesän aikana Kaustisella ja kymmenissä muissa tilaisuuksissa, oli myönnettävä, että jotain uutta oli astumassa kuvaan. Tuli kysyneeksi, mikä sai nämä kymmenet tuhannet suomalaiset liikkeelle?

Ruotsissa näkyy tapahtuvan vastaavaa. Kotiseutujuhlat, kansallispuvut, pelimannijuhlat, kotiseutumuseot, yleensä maa-

seutukulttuuri on kokenut Ruotsissa renessanssin.

Ilmeisesti syynä on yhteiskuntarakenteen voimakas, suorastaan väkivaltaisen nopea muutos, yleensä yhteiskunnan kiihkeä kehitystempo. Nämä aiheuttavat ihmisessä turvattomuutta. On ilmeisesti kysymys itsekunkin kohdalla voimakkaasta juurettomuuden tilan tiedostamisesta. Ihmiset ovat enenevästi joutuneet perustamaan kotinsa ja elämänsä vieraalle paikkakunnalle, ja heidän on ollut pakko irrottautua omasta kotiseudustaan. Yksipuolisen tehokkuuden tähdentäminen on syrjinyt yksilöä. On syntynyt voimakas tarve palata johonkin turvalliseen ja kestävään, johon voidaan tukeutua. Sen on tarjonnut lähtöympäristö, suvun alkuperäinen tyysija.

Ilmiö on tuttu aikaisemmilta ajoilta. Pohjois-Amerikan väestö koostuu eri maiden siirtolaisista ja heidän jälkeläisistään. Kun ensimmäiset siirtolaiset aikanaan tulivat uuteen maailmaan, he joutuivat huomaamaan perinteen ja taustan merkityksen erityisen kipeästi ympäristössä, jossa niitä ei ollut. Rikastuneet rahamiehet tuottivat vanhasta Euroopasta uuteen maahan keskiajan ritarilinnat ja pystyttivät ne asuinsijoikseen. Euroopan taidetta virtasi siinä määrin Amerikkaan, että tämän päivän Amerikan-kävijä ihmettelee, että jotain ylipäätään on jäänyt vielä vanhalle manteelelle. Tämä kaikki on ilmausta siitä, että koettiin taustan ja perinteen merkitys voimakkaasti. Kun amerikkalaiset sijoittivat Columbia-yliopiston julkisivuun vanhojen kreikkalaisten filosofien nimet, he siten osoittivat, missä ovat heidän tieteesensä ja tutkimuksensa syvimät juuret.

Dosentti Anna Maja Nylén Tukholman Nordiska Muséetista sanoo: "Havaitsee yhä enenevän kiinnostuksen museoita, erityisesti meidän materiaaliamme kohtaan. Mutta se ei ole mitään uutta. Halu, tarve

omaan historiaan, identifi kaatioon on ollut olemassa sadan vuoden ajan siitä lähtien kun teollistuminen alkoi ja ihmisten ikivanhat elämisen mallit rikottiin. Yhtä traagista kuin on se, että vanha ihminen menettää muistinsa, yhtä traagista on, kun kokonainen väestöryhmä menettää jalansijansa ja kiinne kohtansa''.

Ilmeisesti tästä juuri on kyse omassa yhteiskunnassamme, jossa nuoret ihmiset joutuvat perustamaan kotinsa toiselle paikakunnalle kuin missä ovat eläneet siihenastisen elämänsä. Tästä on kyse myös Ruotsiin muuttaneiden keskuudessa. On tiedemiehiä, jotka ovat sitä mieltä, että ihmisen identifi kaation tarve ja tarve liittyä yhteisöön ja tiettyyn ympäristöön on yhtä vahva kuin nälän tyydyttämisen tarve.

On siis ymmärrettävää, jos tämän päivän uusissa asumalähiöissä asuvat ihmiset etsiytyvät tietoisesti lähtömiljöönsensä, suvun perinteisiin, loma-aikoihin, juhlina ja viikonloppuina.

Uuden ajattelun kannattajia näkyvät erityisesti olevan nuoret. Nuoriso on tiedostanut uusiutumattomien luonnonvarojen rajallisuuden, ympäristön turmelemisen ja kaupunkimaisen elämänmuodon haitat ikäkaudelleen ominaisella tavalla. Niin sanottu vihreä linja on saanut nuorisosta innostuneimmat kannattajansa. Oleellista on, että eräät asiantuntijoina pidettävät ovat todenneet, että kyse ei ole tällä ker-

taa niinkään pelkästään tunteeseen perustuvasta romanttisesta haihattelusta, vaan että asia on vakavampi. Ihmiskunnan kehityksen heiluriliikkeessä on tultu vaiheeseen, jolloin vuorossa on entistä terveemmän, luonnonläheisemmän, tasapainoisen elämänmallin aikaansaaminen. Ihminen ja hänen kehitystarpeensa saavat sanella ehtonsa, eivät yksinomaan tehokuus ja tuotannon lisäämisnäkökohdat.

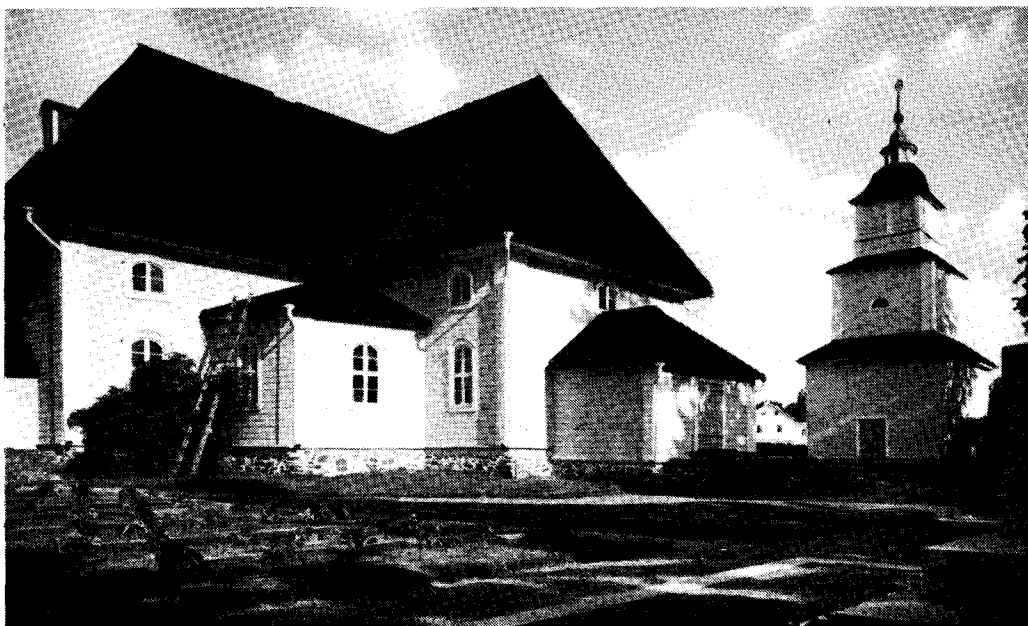
Kyse on, kuten erään aikakauslehden kirjoittaja sanansa sovitti, ''henkireiän aikaansaamisesta betonipintaan, hätähuuto kotiseudun metsiä kohti toivossa, että vastaus saataisiin''.

Vaikka terveen järjen nimessä kysymys olisikin osittain myös romanttisesta luonnon- ja historianpalvonnasta, ilmiö on tosiasia. Kieltämättä se on myönteinen ilmiö.

Kun maaseutukulttuurin renessanssi näin on alkanut ja kun sen merkitys yleiskulttuurille myönnetään tälle uusista aineksista antavana ja omaleimaisuutta korostavana tekijänä, on syytä pitää huolta sen tulevaisuudesta. Sen tulee erityisesti palvella nykypäivää ja tulevaisuutta. Kotiseutuväki ja sukuseuratoiminta esimerkiksi ovat tehneet arvokkaan työn keräämällä vanhan, häviämässä olleen talonpoikaisperinteen talteen. Näitä täytyy auttaa tästä eteenpäin tukemalla heitä perinteen vaalimisessa mutta myös soveltamisessa nyky-aikaan.

Kyrrönkaidan kurssikeskus Ristiinassa, jossa Väänästen Sukuseuran 40-vuotisjuhlia vietetään 6.—7. elokuuta 1977.

Ristiinan kirkko, kellotapuli ja näkymä sankarihautausmaalta.

TERVETULOA RISTIINAAN

Väänästen Sukuseura r.y:n 40-vuotisjuhlan merkeissä vietettävään yhdistettyyn vuosi- ja sukkokoukseen!

Ohjelmassa on lauantaina 6. elokuuta

- klo 10.00 johtokunnan kokous Kyyrönkaidassa
- klo 12.00 yhdistetty vuosi- ja sukkokous alkaa
- klo 13.15 juhlakahvi
- klo 14.00 vuosi- ja sukkokous jatkuu
- klo 15.00 tauko, jonka aikana vapaata seurustelua, retkeilyä, saunomista, uintia ja lepoa
- klo 18.30 juhlaillallinen, jonka aikana erilaista ohjelmaa (karkeloa, nuorisodisco, lasten leikkejä)
- klo 23.00 rantakalailtapala nuotiolla majoittuminen

Sunnuntaina 7. elokuuta

- klo 8.00 herätys, aamu-uinti ja kahviaamiainen
- klo 9.15 lähtö Ristiinan kirkolle
- klo 9.30 kunniakäynti sankarihaudoilla
- klo 10.00 juhla jumalanpalvelus Ristiinan kirkossa
- klo 11.30 Ristiinan kirkon esittely
- klo 12.00 kirkkokahvi seurakuntakodissa
- klo 12.30 tutustuminen Brahelinnan raunioihin ja Ristiinan historiallisiin perinteisiin
- klo 14.00 lounas Kyyrönkaidassa ja Väänästen Sukuseura r.y:n 40-vuotisjuhlakokouksen päättäminen

Ristiina ja Ristiinan kirkko

Väänästen Sukuseuran 40-vuotisjuhlaa elokuussa 1977 vietetään historiallisista muistoista rikkaassa Ristiinan pitäjässä. Itsenäiseksi kirkkopitäjäksi Ristiina on erotettu Suur-Savon eli Mikkelin kirkkoherrakunnasta vuoden 1649 alussa. Syyskuun 19 päivänä 1640 oli alaikäisen Kristiina-kuningattaren holhoojahallitus antanut Suomen suuriruhtinaanmaassa kenraalikuvernöörinä toimivalle kreivi Pietari Abrahaminpoika Brahelle (s. 1602, k. 1680), jota on erotukseksi samannimisestä isoisästään myös nimetty Pietari Brahe nuoremaksi, runsaan 272 veromarkan suuruisen läänityksen Suur-Savon kihlakunnan Pellosniemen hallintopitäjästä (nimismieskunnasta). Viisi vuotta myöhemmin kreivi Brahen läänitystä oli laajennettu länteen ja pohjoiseen päin niin paljon, että se käsitti nykyisen Ristiinan pitäjän lisäksi suurimman osan myöhempää Hirvensalmea, Mikkelin pitäjän suunnilleen nykyisen Mikkelin kaupungin kohdalle asti ja nykyisen Mäntyharjun pitäjän koillisosat. Otettuaan alueen haltuunsa kreivi Pietari Brahe oli ryhtynyt järjestämään sen hallintoa ja palkattuaan läänitysvoudikseen Suur-Savon kihlakunnan kruunuvoudin Hans Bomgårdhin (k. n. 1679) hän tämän ehdotuksesta oli valinnut läänityksen keskuspaikaksi Pyrhölän kylän, joka on Ristiinan nykyisen kirkonkylän aluetta. Pyrhölän kylään ryhdyttiin lääninherran toimesta v. 1646 rakentamaan Brahelinnaa, ja kun kreivi Brahe oli jo aikaisemmin tarkastusmatkoillaan kenraalikuvernöörinä ilmaissut käsityksensä, että pinta-alaltaan laaja, mutta harvaan asuttu Suomi tarvitsi lisää kirkkoja ja pappeja, hän ilmeisesti

halusi osoittaa olevansa sanojensa takana ja päätti kustantaa kirkon rakentamisen linnan läheisyyteen. Tammikuun 30 päivänä 1649 Brahelinnassa allekirjoittamallaan käskykirjeellä kreivi Brahe määräsi Tukialan autiotilan uuden seurakunnan kirkkoherran pappilaksi, ja tätä käskykirjettä on pidetty Ristiinan seurakunnan perustamiskirjana. Samana vuonna valmistui Pietari Brahen ensimmäisen puolison, kreivitär Kristiina Katariina Brahen, o.s. Stenbock (s. 1608, k. 1650), rakennuttamana seurakunnan ensimmäinen kirkko, jonne ristiinalaiset 125 vuoden ajan kokoontuivat Jumalan sanan ääreen. Pyhäkkö oli pieni ja vaatimaton, ilmeisesti tavallisen asuinrakennuksen tapaan suora-kaiteen muotoinen, todennäköisesti jyrkkäkattoinen puurakennus. Alttari oli asiakuuluvasti kirkkosalin itäpäädyssä, pääovi ja eteinen länsipäädyssä, ja pyhäkön vieressä oli erillinen kellotapuli. Kirkko samoin kuin myöhemmin pitäjä ja seurakunta ovat saaneet nimensä kirkon rakennuttajan, kohta sen valmistuttua kuolleen kreivitär Brahen (eikä, kuten helposti saat-taisi otaksua, tuolloisen hallitsijan Kristiina-kuningattaren) mukaan, mikä käy ilmi mm. siitä, että alkuaikoina oli epäselvyyttä, oliko kirkkoa nimitettävä Kristiinan vai Katariinan kirkoksi. Seurakunnasta käytettiin ainakin 1650-luvun alussa nimeä Brahelinna, ja esimerkiksi ensimmäisenä kirkkoherrana eli pastorina täällä vuosina 1649—1659 toiminut Georgius Andrae (Yrjö Antinpoika) Kyander on merkinnyt palkkakuitteihin virkanimekseen ”pastor Braheburgensis” ja ”Kyrckioheerden Weedh Brahelinna”.

Ristiinan ensimmäisestä kirkosta ja sen korjauksista on meidän aikaamme säilyneistä asiakirjoista saatavissa muutamia yksityiskohtaisia mainintoja. Niinpä tiedetään esimerkiksi, että vouti Bomgårdh oli 1650-luvulla tehnyt erään maalarin kanssa sopimuksen kirkon maalauksesta. Urakkahinta oli 180 hopeatalaria, millä summalla piti saataman kirkon seinille ja kuoriin kuvia raamatunhistoriasta ja katto maalattua keltaiseksi tai kullanväriseksi. Vuonna 1670 kerrotaan kirkon ulkoasun ja sisustuksen olevan hyvässä kunnossa. Rakennus oli ulkopuolelta kauttaaltaan pärelaudoitettu, ja kirkkosalin kaunistuksena olivat mm. kreivi Pietari Brahea ja hänen ensimmäistä puolisoaan Kristiina Katariina Stenbockia esittävät muotokuvat ja vaakuna (jotka sitten siirrettiin uuteen kirkkoon ja ovat olleet halki vuosisatojen Ristiinan kirkon kaunistuksena), kaksi kaunista alttaritaulua ja kallisarvoinen kullalla ommeltu alttariliina. Kirkon kalustoon kuului lisäksi kaksi kirkonkelloa, suuri ja kaunis ehtoollismalja öylättilautasineen sekä arvokas ja kaunis messukasukka, ”jotka kreivi on korkeasti ylistettäväksi ja ikuisiksi muistoksi kirkolle armollisesti lahjoittanut” (viimeksi mainittu kuuluu nykyään Ristiinan seurakunnan talletuksena Kansallismuseon kokoelmiin). Kirkon vieressä olevaa kellotapulia tiedetään korjatun vuosina 1690 ja 1700. Puoli vuosisataa viimeksi mainitun korjauksen jälkeen päätettiin siihen, että vanha kellotapuli oli kokonaan purettava ja uusi tapuli rakennettava. Tämä uusi, ”muodoltaan tavallistakin katkoisempi” (Carolus Lindberg) tapulirakennus eli kastari, joka vieläkin on pystyssä, valmistui v. 1752. Rakennuskustannukset olivat 106 talaria ja rakennusmestarina oli August Sorsa.

Kustavilaisen ajan alkaessa jouduttiin Ristiinassa toteamaan, että vanha kirkko

oli auttamattomasti pilalle rappeutunut ja seurakunnalle liian pieni. Syksyllä 1772 suoritetussa tarkastuksessa kävi ilmi, että seinät olivat ulkolaudoituksen alla painuneet mutkaisiksi, ja kirkko oli näin entisestäänkin mataloitunut. Varsinkin juhlapäivinä pyhäkön täyttyessä oli hyvin vaikeaa päästä sisältä ulos ja ulkoa sisälle. Katsastusmiesten yksimielinen mielipide oli, ettei kirkkoa enää voitu käyttää tarkoitukseensa. Niin päätettiin ryhtyä keväällä 1774 rakentamaan uutta, avarampaa kirkkoa.

Alustavat toimet uuden kirkon rakentamiseksi Ristiinaan suoritettiin syksyllä 1772, jolloin seurakunnan kirkkoherra, filosofian maisteri ja rovasti Nils Agander (s. 1722, k. 1803, Ristiinan seurakunnan esipaimenena 1761—1789) pyysi Porvoon hiippakunnan tuomiokapitulin suostumusta rakennushankkeeseen ja esitti toivomuksen, että rakennuskustannuksiin anotaisiin kolehtiapua. Hiippakuntahallitus suhtautui suopeasti esitettyihin toivomuksiin, leppävirtalainen rakennusmestari Paa-vo Koponen laati yksityiskohtaisen suunnitelman ja kustannusarvion kirkon rakentamiseksi, ristiinalainen Savon jääkäriyrykmentin luutnantti, myöhempi Ristiinan komppanian päällikkö ja majuri Kustaa Fredrik Duncker, Joakim Sakari Dunckerin isä, teki rakennuspiirustukset ja varanimismies Mikael Schottman sai tehtäväkseen huolehtia rakennustarvikkeiden hankinnasta ja työpäivien jaosta pitäjänmiesten kesken sekä rakennustilien pitämisestä ja maksujen suorittamisesta. Eräässä vaiheessa harkittiin jopa kivikirkon rakentamista, mutta tämä katsottiin mahdottomaksi, koska sopivaa kiveä ei ollut lähitienoilla saatavissa ja seurakunnan asukkaat olivat ”rutiköyhiä”. Kirkon sijoituspaikastakin oli erimielisyyttä, sillä rovasti Agander olisi halunnut uuden pyhäkön rakennetta-

vaksi vähän idemmäksi entisestä (ilmeisesti myöhemmän kunnantalon paikalle), mutta valtiovallan ja tuomiokapitulin edustajat yhtyivät pitäjänmiesten kantaan, että uusi kirkko oli taloudellisista ja muistakin syistä edullisinta pystyttää entisen pyhäkön paikalle.

Rakennustöitä ei kuitenkaan suoritettu Koposen ja Dunckerin suunnitelmien mukaan, vaan kirkon rakentaminen tapahtui vaatimattomammissa puitteissa, mihin ilmeisesti osaltaan vaikutti sekin tosiasia, että kuningas Kustaa III oli huhtikuussa 1774 evännyt anomuksen kahden kolehdin keräämisestä kaikissa Ruotsin valtakunnan kirkkoissa tähän tarkoitukseen. Koponen ei liioin saanut rakennustyötä suorittaakseen, vaan tehtävään valittiin rakennusmestarina kokenempi Eskil Collenius Sortavalasta. Kirkosta tuli huomattavasti alunperin suunniteltua pienempi, 27 metriä pitkä ja 9.2 metriä leveä tasavartinen aumakattoinen ristikirkko, jonka korkeus oli 17 metriä maasta katonharjaan. Toteutetun rakennussuunnitelman kustannusarviota ei ole meille säilynyt, joten rakennuskustannuksia arvioitaessa on tyydyttävä muutamaani tilikirjoista luettavissa oleviin merkintöihin. Vuosina 1773—1781 on näiden tilien mukaan rakennuskustannuksiin käytetty yhteensä vain 1682 talaria 30 äyriä, mikä on vain runsas kymmenesosa alkuperäisestä arviosta, ja kun esimerkiksi Paavo Koposen arviossa puutavaran osuus oli 10.905 talaria, on hirret ilmeisesti saatu ristiinalaisten metsistä ilman rahaa. Kirkon vihkimisestä pyhään tarkoitukseensa ei ole säilynyt tietoja, joskin on oletettu rovasti Aganderin itsensä toimittaneen vihkimisen (Lennart Pinomaa). Seurakunnan pappilan palossa vuonna 1788 ovat tätä kysymystä mahdollisesti valaisseet asiakirjat ilmeisesti tuhoutuneet. Porvoon tuomiokapitulin pöytäkirjoista käy kuitenkin

selville, että Ristiinan seurakunnan uusi kirkko on ollut käytössä jo helluntaina 1775, jolloin kirkkoherra oli päiväjumalanpalveluksen yhteydessä sopinut alustavasti seurakuntalaisten kanssa penkkijaosta. Tästä penkkijaosta tehtiin näet tuomiokapitulille valitus, jota tuomiokapituli käsitteli elokuussa mainittuna vuonna.

Vuosina 1843—1844 kirkkorakennus oli perusteellisen korjauksen alaisena. Tärkein perusparannus oli kirkon suurentaminen, niin että ristin sisänurkkiin rakennettiin suorakulmaiset, sakaroiden väliset laajennukset. Kirkon lattiapinta-ala lisääntyi laajennuksen ansiosta noin sadalla neliömetrillä, ja saatiin runsaasti uusia istumapaikkoja sanankuulijoita varten. Nurkat jätettiin kuitenkin muuta kirkkoa matalammiksi, niin että niiden harjalliset pulpettikatot ovat runkokuoneen räystäään korkeudella, ja ristin sakaroiden edessä olevat suorakaiteen muotoiset pienet eteiserakennukset ovat vielä näitäkin matalampia. Valaistuksen parantamiseksi suurennettiin kirkon ikkunoita alaspäin, niiden yläosat pyöristettiin ja vanhojen ikkunoiden yläpuolelle tehtiin uudet, puoliliempyrän muotoiset pienemmät ikkunat, joten Ristiinan kirkko tässä suhteessa korjauksen jälkeen noudattaa tyypillistä itäsuomalaista rakennustapaa. Lisäksi uusittiin kirkon ja kellotapulin vesikatot, korjattiin kirkon kivijalat, lattiat ja penkit, uusittiin kaikki ovet, ja molemmat rakennukset, kirkko ja tapuli, laudoitettiin ulkoa päin ja maalattiin. Korjaustyö, joka oli pantu alulle joulukuussa 1841 kirkkoherra Elias Holmsteinin (s. 1787, k. 1859, Ristiinan kirkkoherrana vuodesta 1837 kuolemaansa asti) johtamassa pitäjänkokouksessa, uskottiin savitaipalelaiselle rakennusmestarille Taavetti Rahikaiselle. Rakennusainehankinnat ja melkein kaikki tiliasiat hoiti oman seurakunnan kappalainen, myöhempi kirkko-

herra Herman Roschier (s. 1808, k. 1863). Korjaustyöt kestivät heinäkuusta 1843 syksyyn 1844. Puutyöt maksoivat runsaat 1.400 ja maalaustyöt runsaat 900 hopearuplaa. Maksut kannettiin ylimääräisinä veroina seurakuntalaisilta, jotka lisäksi pal-katta toimivat rakennusmiehinä. — Kir-kon myöhäisemmät korjaukset ovat olleet merkitykseltään vähäisempiä edellä selos-tettuun peruskorjaukseen verrattuna.

Ristiinan kirkkoon saapuva kirkkovieras, joka tuuheiden puiden ja kiviaidan ympäröimässä, aiemmin yleisen tavan mukaan seurakunnan hautausmaana käytetyssä kirkkotarhassa on kuunnellut tapulista ka-jahtelevaa kellojensoittoa ja viettänyt hil-jaisen hetken vuosien 1918, 1939—40 ja 1941—45 sotien sankarihautojen äärellä, voi kirkon pääovesta sisään astuttuaan ja eteisen läpi kuljettuaan lukea sisäoven ylä-puolelle kirkkosalin länsiseinälle kiinnite-tystä vaatimattomasta, kärjellään olevan, kulmistaan ty pistetyn kolmion muotoisesta puisesta muistotaulusta raamatunlauseen (1. Moos. 28:16-17) ja maininnan kirkon rakentamisesta:

”Totisesti on Herra tässä paikassa. Kuinga peliättävä on tämä paika. Ei tässä ole muu kuin Jum(a)lan huone ja taivan ovi.

Ylösrakennettu Eskil Collenjukselta vuo-na jälken Kristuxen syndymän 1775.”

Vastapäätä mainittua muistotaulua, kirkkosalin itäpäädyssä, on alttariseinä. Alttaripöydän yläpuolella oleva alttaritaulu esittää Jeesusta vastaanottamassa työtäteke-viä ja raskautettuja. Alttaritaulun on maa-lannut R. W. Ekmanin oppilas ja myös Düsseldorfissa ja Pariisissa opiskellut taide-maalari Alexandra Sältin, o.s. Frosterus (s. 1837, k. 1916), joka on tullut tunnetuksi laatukuvamaalarina ja Topeliuksen teosten kuvittajana. Ristiinan alttaritaulu on maa-lattu ja ostettu seurakunnalle v. 1883, ja

se on yksi niistä lähes viidestäkymmenestä alttaritaulusta, joiden maalaamiseen rouva Sältin oli 1870-luvun lopulta lähtien eri-koistunut. Alttaritaulu kehyksineen muo-dostaa seinän, joka erottaa sakariston kirk-kosalista. Kehyksen alaosassa, välittömästi alttaripöydän yläpuolella, ovat luettavissa alttaritaulun aiheeseen liittyvät Jeesuksen sanat kutsuna ehtoollisvieraille: ”Tulkaa minun tyköni kaikki jotka työtä teette ja olette raskautetut, minä tahdon teitä vir-voittaa! Matt. 11:28.”

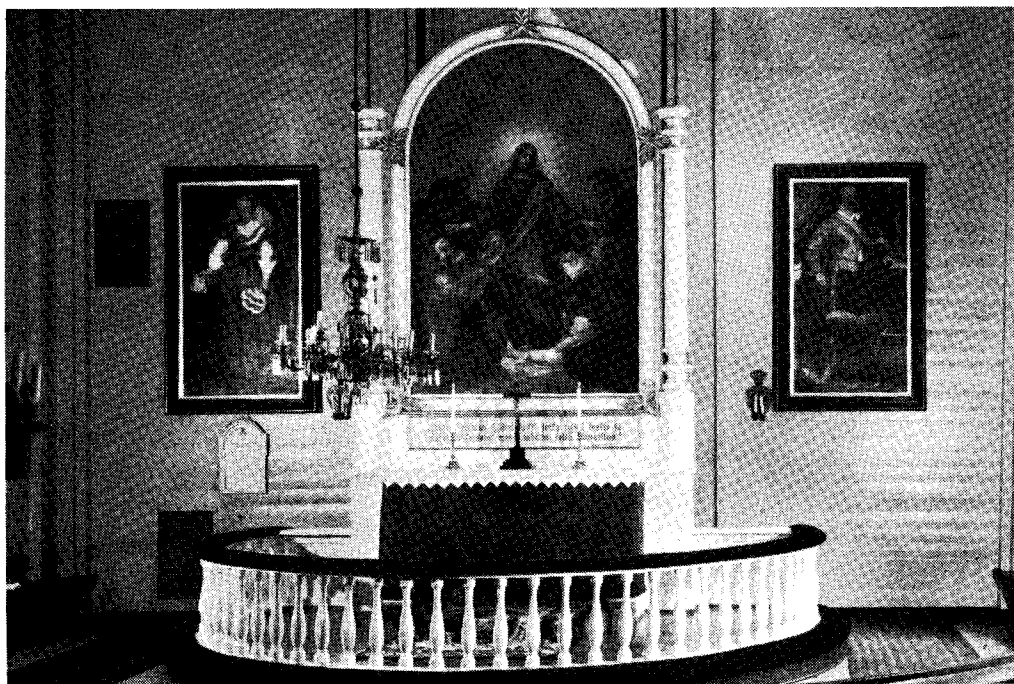
Kuoriin on sijoitettu osa kirkon histori-allisesti arvokkaasta irtaimistosta, jota on runsain määrin myös muualla kirkkosalis-sa, sakaristossa ja tapulirakennuksessa. Itä-seinällä alttaritaulun molemmin puolin ovat seurakunnan perustajan ja kirkon rakennuttajan puolitoista kertaa luonnol-lista kokoa olevat muotokuvat. Tuntemat-tomaksi jääneen taiteilijan maalaamat kreivillisen Brahe-pariskunnan muotokuvat on kirkkoon siirretty Ristiinan ensimmäi-sestä kirkosta. Kun suullisen perimätiedon mukaan nämä kuvat ovat ainoat, joita maalattaessa kreivi ja kreivitär Brahe ovat itse seisseet malleina, ja kun tiedetään seurakunnan saaneen ne lahjaksi kreivilli-seltä pariskunnalta, voidaan olettaa, että ne on maalattu viimeistään Ristiinan seu-rakunnan syntyaikoihin, sillä kreivitär Kristiina Katarina Brahe kuoli jo kesä-kuussa 1650. Ristiinalaiset ovat olleet hyvin kiintyneitä Brahe-pariskuntaa esittäviin maalauksiin, mitä osoittaa esimerkiksi seu-rakunnan virallinen vastaus arkeologian professorin J. R. Aspelin v. 1882 esittä-mään pyyntöön saada siirtää nämä histori-allisesti arvokkaat muotokuvat valtion his-torialliseen museoon (myöh. Kansallis-museo). Seurakunnan kirkonkokous päätti lokakuussa 1882, ”ettei niitä kuvia mil-lään muodoin — ei mistään hinnasta annettaisi ulos”, ainoastaan jäljentämistä

varten ne voitaisiin lainata Helsinkiin.

Kirkon historiallisesti arvokkaimpaan esineistöön kuuluu edelleen kuorissa alttarista vasemmalle esillä oleva, kuorin pohjoisseinän viereen pystytetyn pylvään päähän sijoitettu tinasta valettu kastemalja, jonka on seurakunnan ensimmäiseen kirkkoon v. 1731 lahjoittanut tunnettu karo-liiniupseeri, sotavankeudesta Venäjältä Uudenkaupungin rauhan jälkeen vapauduttuaan Savon rykmentin komentajaksi (virkatalona Ristiinan Brahelinna) v. 1724 nimitetty kenraalimajuri Maunu Stiernsråle (s. n. 1660, k. 1734).

Ristiinan kirkkoon vuosisatojen kuluessa vähitellen kertynyt, joko lahjaksi saatu tahi seurakunnan hankkima jatkuvasti täydentyvä esineistö samoin kuin vuosisatainen kirkkorakennus kertovat meille omalla tavallaan — äänettömästi, mutta kuitenkin havainnollisesti, eloisesti ja velvoittavasti — Jumalan työn jatkuvuudesta

Kristuksen seurakunnassa. Vuosisadasta vuosisataan ja vuosituhannesta toiseen on rakennettava samalle isien ja äitien ainoksi kestäväksi perustaksi kokemalle Kristus-kalliolle. Keskiajan hengellisten laulujen kielellä voisimme sanoa, että Kristiina Katariinan kirkon tienoille Suur-Savoon seitsemännentoista vuosisadan puolivälissä kohonneen "novella plantation" (uuden istutuksen) tehtävänä on jatkuvasti olla "ramus virens olivarum" (viheriöivä öljypuun oksa), elävä ja toimiva seurakunta, joka myös uusia työmuotoja suunnitellesaan ja käyttöön ottaessaan tekee työtään isien vaivannäön tuloksia hyväksi käyttäen ja heidän saavutuksiaan arvostaen, muistaten Pyhän Raamatun sanat (Job 8:8-9): "Sillä kysypä aikaisemmalta sukupolvelta, tarkkaa, mitä heidän isänsä ovat tutkineet. Mehän olemme eilispäivän lapsia, emmekä mitään tiedä..."

Ristiinan kirkon alttariosa.

Ristiinan Väänästen vaiheita

Ristiinan pitäjä Etelä-Savossa sijaitsee järvi-rikkaalla alueella. Varsinkin kunnan itäosa — ei syyttä Vesikansaksi nimitetty — on joka puolelta järvien ympäröimää, kallioista ja karua. Kirkolta koilliseen Mikkelin ja Anttolan kuntien rajalla sijaitsee kauniissa kumpuilevassa harjumaastossa Inkarilan kylä. Tänne rauhalliseen metsäseutuun muutti Puumalasta **Tuomas Väänänen** (s. 21. joulukuuta 1723, k. 8. lokakuuta 1793), joka on Ristiinan Väänästen kantaisä.

Väänästen sukupuussa n:o 6 kerrotaan Anttolan Väänälän kylän Väänästä. Inkarilasta on noin 10 km linnuntietä Väänälään. Inkarilan pohjoispuolella on Mikkelin pitäjää, jonka eri puolilla on ollut ja on edelleenkin Väänäs-asutusta.

Peltoaukeaman keskellä Inkarilan kylän korkeimmalla paikalla on vauras talonpoikaistalo, jonka harjalla kohoavassa sukuviiressä on vuosiluku 1756. Kyseisenä vuotena tuli **Tuomas Tuomaanpoika Väänänen** talon isännäksi ja hoiti sitä vuoteen 1773. Hänen poikansa **Mikko Tuomaanpoika** (s. 1749, k. 19. syyskuuta 1805) isännöi talossa puolisonsa **Maria Rasasen** (s. 1747, k. 25. marraskuuta 1808) kanssa vuosina 1773—1805.

Mikko Tuomaanpojalla oli kaksi poikaa, **Tuomas** (s. 1775, k. 18. tammikuuta 1838), joka oli avioliitossa **Anna Piispasen** (s. 1774, k. 1. toukokuuta 1838) kanssa, ja **Olli** (s. 1779, k. 8. marraskuuta 1819), joka oli avioliitossa **Anna Montosen** (s. 1782, k. 1. huhtikuuta 1866) kanssa.

Veljeksistä nuorempi Olli Väänänen jäi isännäksi vanhalle sukutilalle Inkarilaan n:olle 2. Nyt talossa isännöi seitsemännessä sukupolvessa **Armas Väänänen** (s.

12. maaliskuuta 1912) sekä hänen poikansa (8. sukupolvi) **Jaakko** (s. 18. helmikuuta 1947). Yhdeksännessä sukupolvessa on 8-vuotias pojanvesseli varttumassa isiensä jäljille.

Vanhempi poika Tuomas isännöi toisessa talossa Inkarilassa. Hänen kuudes lapsensa oli **Olavi Matti** (s. 1. elokuuta 1810, k. 29. lokakuuta 1843), joka oli avioliitossa **Stiina Valkosen** (s. 1810) kanssa. Heidän kolmas poikansa **Mikko Väänänen** (s. 1. toukokuuta 1837, k. 28. lokakuuta 1907) oli Tarholan Väänästen kantaisä. Neljäs poika **Antti Väänänen** (s. 7. syyskuuta 1840, k. 1. huhtikuuta 1897) oli Rahikkalan Väänästen kantaisä.

Olavi Matinpoika Väänänen muutti Inkarilasta Tarholan kylään Jukaraisen niemelle ja rakensi sinne talon, joka sai nimekseen Väänänen (virallinen nimi maarekisterissä Niemelä). Taloon liitettiin myös Jukaraisen, Sallisen ja Kasasen torpat. Väkipahva Mikko muutti jokaisen viljelykseen kelpaavan paikan Jukaraisen niemestä pelloksi saadakseen leivän riittämään perheelleen. Paljaveden rikas ja monipuolinen kalakanta oli hyvä särpimen lisä.

Mikko oli nuorena lähtenyt kotoaan ja kertomuksensa mukaan oli ollut paimenpoikana Venäjänmaalla. Miten kaukana Kannaksella tai Inkerissä Mikko oli käynyt, ei ole tiedossa.¹⁾ Talollisena ollessaankin hän kuitenkin teki yhä Venäjän-matkoja. Sen ajan taloudessakin tarvittiin rahaa, jos

1) Eri tahoilta saatujen muistitietojen mukaan Mikko Väänänen oli ollut paimenpoikana Inkerissä. Hänen pituudekseen mainitaan kolme kyynärää ja tuumat päälle. Oletettavasti hän on siis ollut n. 190—200 cm pitkä.

ei muuhun niin veronmaksuun. Mikko kasvatti karjaa myytäväksi, palvasi lihat ja kuivasi vuodat. Hyvien talvikelien aikana tällainen arvotavara kannatti ajaa hevospelillä aina Pietariin saakka, jossa oli hyvät markkinat ja Mikkokin vähäisellä venäjän- taidollaan selvisi. Myöhemminä vuosina matkat niiden pituuden vuoksi kohdistettiin yksinomaan Viipuriin, ja niillä oli mukana jo kirjoittajan isäkin. Isäni ja iso-isäni Pietarin ja Viipurin matkoista sai kuulla monta ihmeellistä kuvausta Tarholan pirtissä.

Jukaraisen niemessä kohoaa korkea Niemenvuori. Lahden vastarannalla olleet maat kuuluivat aikanaan von Fieandt-suvun omistamaan Kylälahden kartanoon. Niihin aikoihin kun vanhempani asuivat vanhassa Väänäsessä Jukaraisen niemellä, siirtyi Kylälahden kartano Heikkis-suvun omistukseen. Tämä mainittakoon siksi, että kyseinen suku liittyi usean avioliiton kautta Väänäs-sukuun ja nykyinen Kylälahden emäntä on Inkarilan Väänäsiä. Fieandtien aikaisesta suuresta kartanosta lohkottiin myöhemmin useita tiloja ja eri vaihteitten kautta se jaettiin niin, että nykyisin Kylälahden talon välittömässä läheisyydessä olevat maat kuuluvat tähän päätilaan.

Huumori oli oikea elämänvoima ja mielenpiristäjä Väänäs-suvun piirissä. Talonpoikaiseen perinteeseen kuului ikäänkuin julistamaton kilpailu, kuka keksii nasevimman sanonnan. Kirjoittamaton laki oli, ettei ketään saanut loukata eikä heikkoa painaa. Vertauksia ja sanasutkauksia käytettiin silloin, kun arkaa asiaa ei aivan suoraan tohtinut sanoa. Kun naapuri tavattiin ja puhuttiin arkisia asioita, ehdotettiin aina sekaan satuttamaan mehevää sanonta. Vierailuilla käytiin harvoin. Tavallisimmin tavattiin häissä ja hautajaisissa. Näissä sen ajan sukujuhlissa muo-

dostui usein herkullisia sanallisia mitteilöitä siitä, kuka kuvaannollisimmin ja nasevimmin osaa asiat esittää ja vastata. Ei ainoastaan puheissa vaan myöskin teoissa kukki huumorintaju.

Lampaansyöjä

Mikko Väänänen (s. 1. toukokuuta 1837) Tarholassa kuvattiin kiharatukkaiseksi, suurikokoiseksi, suorastaan "jättiläiseksi", jolla oli erittäin hyvä taipumus leikinlaskuun ja koirankujeisiin. Oli kerran naama vakavana naapureiden kanssa tarinoidessaan tokaissut syövänsä kokonaisen lampaan. Tietysti naapurit tarttuivat taitavasti asetettuun syöttiin ja löivät vetoa. Antavat Mikolle lampaan tilalle ja vähän muutakin. Käytiinpä asiaan. Mikko teurasti lampaan — ei ollut sanonutkaan minkä kokoisen. Laittoi Maria-emännän keittämään pilkotun paistin niin kypsäksi kuin vain keittää voi ja sen jälkeen tuvan uuniin kypsymään. Kyllä Mikko tiesi sen ajan luontaistaloudessa, että "kuka keitetyn paistaa se makian maistaa". Mutta tiesipä muutakin. Meistä jokainen käsittää, että kun pehmeä lampaanliha perusteellisesti keitetään ja tämä keitetty liha vielä hauduttamalla oikein ylikypsäksi polttamatta paistetaan, niin pieneksi se paisti menee. Niin vain vanha suku kertoo, että Mikko voitti vedon. Eivät olleet edes naapurit pahoillaan, vaikka joutuivat lampaan hankkimaan. Olihan ollut hauskaa — varmaan hauskenpaa, kuin nykyihmisillä tv:n ääressä.

Tarholan vaiheita

Tyypillisessä savolaisessa maisemassa Paljavedestä pistävän lahden rannalla on korkealla mäkitöyryllä Tarholan talo. Isäni Kustaa Vilhelm (s. 4. lokakuuta 1872) ja hänen muutamaa minuuttia myöhemmin syntynyt identtinen kaksosveljensä Joosef

ostivat talon syksyllä 1918. Isäntien omistuksessa oli tuohon aikaan kolme taloa: vanha Väänänen, Tarhola ja Jukarainen, kaksi torppaa Sallinen ja Kasanen sekä Louhiveden tuntumassa Parkatin ja Riuskun metsäalueet. Pinta-alaa oli 254 ha. Isäni ja setäni olivat niin samannäköiset, etteivät kyläläiset koskaan oppineet erottamaan heitä toisistaan, vaan usein kysyvätkin meiltä lapsilta, kumpi kukin oli. Minusta lapsesta se oli aivan käsittämättöntä — minusta he olivat täysin erilaisia. Perheemme oli niitä harvinaisia perheyhteisöjä, joissa kaksi veljestä, heidän vaimonsa ja kaikki kahdeksan lastaan sekä palkolliset elivät sulassa sovussa patriarkalisesti hallittuina. Sedän vaimon Edlan (o.s. Mutanen, s. 20. kesäkuuta 1882) kuoleman jälkeen äitini oli äidinsijainen hänenkin lapsilleen. En koskaan kuullut kenenkään mainitsevan, että hän ei olisi ollut tasapuolinen.

Tarhola oli edellisten omistajien aikana rappeutunut ja pellot olivat heikossa kunnossa. Talolle hankittiin läheisestä suosta lisää peltoa. Yli kilometrin pituisena aukeava peltoalue on aikanaan suosta kuokkimalla kuokittu ja vanhin sisareni Martta Riipinen (s. 15. kesäkuuta 1906) on ollut mukana suoviljelmää kuokkimassa. Näin saatiin peltoalue kohoamaan 36 ha. Lypsävää karjaa oli noin 15 ja 5 hevosta. Ahkeralla työllä hankittujen suoviljelysten lisäksi parannettiin muiden peltojen kasvuvoimaa ajamalla talvikaudet pelloille mutaa. Lapsuusvuosinani sattui erittäin kuiva kesä, ja rehupula oli huutava koko lähipitäjien alueella. Uusilla suoviljelmillämme kasvu oli onnistunut loistavasti, ja aina Suomenniemeltä saakka ostajat hakivat heinää talostamme ajaen kuormansa talvisia jääteitä myöten.

Sen ajan Ristiinassa eivät tieolot olleet kehuttavat ainakaan Tarholan kylään.

Papisto järjesti syrjäkylille seuroja ja Tarholan avara pirtti oli usein sellaisessa käytössä. Kun perheellä oli kolme taloa eli kolme huutoa, niinkuin siihen aikaan sanottiin, jouduttiin kinkkeritkin pitämään kolmena perättäisenä vuotena. Isälläni ja sedälläni oli hyvä sävelkorva ja lauluääni. Niinpä heidät oli vanhan tavan mukaisesti valittu esilaulajiksi huolehtimaan veisuusta kulmakunnan kirkollisissa tilaisuuksissa ja myöskin jumalanpalveluksissa pitäjän kirkossa.

Kustaa Väänänen oli nimetty seudun köyhien kaitsijaksi. Sen ajan kuntajärjestyksen mukaan tehtävään kuului pitää köyhistä huoli ja katsoa, ettei kukaan saanut puutteeseen menehtyä. Tehtävä toi varjopuoliakin. Eräänä pimeänä yönä Tarholan isäntä herätettiin ja itkevä nuori nainen kertoi kohtalonsa. Kustaa hoiti asian käräjiin ja mies sai tuomionsa väkisinmakaamisesta, mutta uhkasi oikeussalissa vielä kerran tappaa Tarholan isännän. Isäni kohdalla se ei ehtinyt tapahtua, mutta seuraavassa polvessa se järkyttävällä tavalla toteutui. Kustaa oli valittu kunnan hallintoon ja toimi myös Kylälahden koulun johtokunnan jäsenenä ja puheenjohtajana.

Vastoinikäymisiäkin sattui. Elokuussa 1919 syttyi talon suuri karjakartano tuleen saunan uunin kipinästä ja tuhoutui perustuksiaan myöten. Samalla meni vuoden rehusato, koneita ja karjaakin. Se oli ankara isku velaksi ostetulle talolle talven alkaessa. Raskas työ ja kova kohtalo puutuivat kaksoisveljesten elämään. Joosef Väänänen menehtyi kurkkusyöpään 25. syyskuuta 1929, aikana jolloin syöpä jo pystyttiin toteamaan, mutta hoitotavat olivat alkeelliset. Kustaa menehtyi vaikeaan sydänsairauteen 28. maaliskuuta 1935. Aikaisemmin hän oli hankkinut vanhuudenkodikseen Paljaveden rannalla olevan hiljaisen Lajun torpan.

Henkilökuvia

Eeva Väänänen, o.s. Rantalainen (s. 11. lokakuuta 1881) oli siro nainen. Ihmetellä täytyy sitä kestävyyttä, jolla hän ohjasi ja hoiti suuren talon emännän tehtävät ja 16 hengen perheen. Valituksia ei kuulunut, vaikka hän siinä sivussa hoiti kahdeksan vuotta liikuntakyvytöntä äitiään.

Kirkossakäynti oli tuohon aikaan vakio. Jumalanpalveluksen jälkeen kokoonnuttiin kunnantuvalle syömään eväät, lämmittelemään talvisaikaan ja ennen kaikkea tapaamaan toisia pitäjäläisiä ja keskustelemaan. Täällä oli Kustaa Eevan ensikeran tavannut ja omakseen ruvennut katselemaan.

Joosefin kuoleman jälkeen suoritettun perinnönjaon seurauksena sekä Kustaan myytyä osansa siirtyi Tarholan talo Joosefin tyttärelle Esterille (s. 1. helmikuuta 1905) sekä hänen miehelleen Eemil Heikkiselle. Talo on tällä hetkellä ulkoasultaan lähes muuttumattomana Heikkis-suvun hallinnassa.

Samassa yhteydessä Joosefin vanhin poika Lauri (s. 19. heinäkuuta 1907) siirtyi Väänäsen isännäksi. Juurevan ja hiljaisen Laurin poika vastaa talon isännyydestä nykyisin neljännen polven Väänäsenä.

Toinen veljeksistä Juhani (Johan Vilhelm, s. 20. kesäkuuta 1910) oli taipumuksiltaan taiteellinen. Vahinko vain, ettei hän saanut niitä kehittää. Hänen taitavissa käsissään syntyi savesta tai puusta mitä luonnollisimpia eläimiä ja kauniita koristeita. Helppoa oli hänelle piirtää muotokuvakin toisesta. Avioiduttuaan Juhani siirtyi Ruokoniemelle.

Kustaan pojalta Väinöltä ei hevillä leikki loppunut. Kerrankin hän hälytti ja säikäytti koko suuren perheen ja heinäväen syöksymällä tupaan huutaen "tuli on irti". Olipa aikamiehellä selkäsauna lähel-

lä, talossa kun oli aiemmin ollut tuhoisa tulipalo. Lähtipä Väinö kerran lunta luomaan keväiseltä katolta. Miten lie jalka lipsahtanut ja luisti kattoa alas pahimmoilleen räystään reunalle narun varaan. Siinä sai huudella niin kauan, kunnes kuului naapuriin. Omaan kotitaloon ei huuto lumiselta katolta kuulunut. Vieläkin veisteli katolta alas laskeutuessaan. Sodassa vatsaan saatu osuma vaikeutti viimeiset elinvuodet (k. 9. kesäkuuta 1946). Väinölä oli ilmeisen selvät teknilliset taipumukset. Kansakoulupohjalta hän hankki aikaa myöten itselleen todistuksen, jonka pohjalla oli oikeutettu toimimaan konemestarina (höyrykoneenhoitajana) Saimaalla liikennöivissä matkustajalaivoissa.

Martta (s. 15. kesäkuuta 1906) avioitui Puumalasta kotoisin olleen työnjohtaja Iivari Riipisen kanssa ja muutti Savitai-paleelle ja sieltä myöhemmin Anttolaan. Avioliitosta oli yksi lapsi, tytär Elli Kaarina. Martta toimi Anttolassa kunnan kirjastossa ja osallistui aktiivisesti yhdistystoimintaan.

Hanna (Maria Johanna, s. 17. heinäkuuta 1913) muutti Sulkavalle, jossa avioitui Otto Ronkaisen kanssa. Mainittakoon, että Ronkaisen suku (vanhin nimi Rongoteus) kuuluu kolmen vanhimman karjalaisen suvun joukkoon, mitä kirjoitettu muistitieto (veroluettelot) tuntee. Hanna ja Otto Ronkainen siirtyivät uutis-tilan raivaajiksi Haukivuoreen. Avioliitosta on poika ja tytär.

Hilma (s. 26. elokuuta 1921) avioitui Viljo Hannes Malisen kanssa ja muutti Kurkijoelle.

Martti Vilhelm (s. 3. heinäkuuta 1908) oli armoitettuja huumori-Väänäsiä. Harvoinpa taisi sanat loppua ja naama vakavaksi mennä. Jäi Lajuun isännöimään Kustaa Vilhelmin kuoleman jälkeen. Vaikkei paikka ollut suuri ankkuri hänelle, niin

sitä olivat Väänäs-suvun kolme vanhaa tunnusta: Jumala, isänmaa ja koti. Melkein paljain käsin meni talvisodassa joukkueensa johtajana hyökkäysvaunua hävittämään polttopullolla. Toinen hyökkäysvaunu ampui tykillään olkapään murskaksi. Ei antanut kättään amputoida, vaan sai sisukkaalla kuntoutuksella sen verran toimimaan, että pääsi mukaan uuden sodan alkaessa ja taas haavoittui. Vaihtoi terveemmän miehen kanssa papereita täydennyskeskuksessa päästäkseen rintamalle. Kolmannen haavoittumisen jälkeen sai jättää sodan toisille. Menehtyi myöhemmin sodan aikaisiin vammoihinsa.

Martti oli musikaalinen. Hän oppi vaivattomasti uudet sävelmät ja käytti myös lauluääntään.

Mikkelin-Lappeenrannan tien varressa muutama kilometri Ristiinan kirkkolahden pohjukasta etelään sijaitsee Rahikkalan talo. Maantien varressa on laaja viljelyaukeama, ja ylhäällä harjulla kylpee aurin-gossa aamusta iltaan kookas maalaistalo. Tilan vaiheet tunnetaan vuodesta 1693, jolloin tämän Rahikkala 6.13:n mainitaan kuuluneen Bernhard Matinpoika Hämmäläiselle. Tähän taloon tuli kotivävyksi Olavi Matinpoika Väänäsen poika Antti (s. 7. syyskuuta 1840, k. 1. huhtikuuta 1897). Hänet vihittiin 26. joulukuuta 1867 avioliittoon Vilhelmiina Majurin kanssa, ja tästä alkaen on Rahikkala kuulunut samalle Väänäs-suvulle.

Edellämainitun Antin poika Antti Ville toimi isäntänä talossa kuolemaansa 25. tammikuuta 1944 saakka. Hän toimi mm. Ristiinan Säästöpankin johtajana yli 40 vuotta. Antti Ville oli erittäin tarmokas maanviljelijä. Hänen aikoinaan oli Rahikkalan laajan peltoaukeaman keskellä nykyisen maantien varressa louhikkoinen saareke, joka liikaa häiritsi isännän kunnista peltonäkymää. Hän laittoi miehet

töihin 1930-luvun alkupuolella. Kivet ja kalliopohja räjäytettiin riittävän syvään ja paikalle ajettiin täytemaata ja mutaa riittävästi. Isäntä sai tunnonrauhan ja näkymä on nyt täysin rikkoutumaton.

Talossa on nyt isäntänä hänen poikansa Juho (s. 9. kesäkuuta 1921).

Antti Villen veli Nestor Väänänen (s. 9. elokuuta 1882, k. 7. joulukuuta 1941) toimi lähetyssaarnaajana ja myöhemmin pappina kotimaassa, viimeksi Sauvon vt. kappalaisena (ks. seuraavaa artikkelia).

Toinen veli Albin Viktor oli maanviljelijä.

Kolmas veli Herman oli maatalousneuvoja.

Johannes Mikonpoika Väänänen (s. 29. elokuuta 1885) oli maatyömies. Hänen poikansa Valo Ilmari (s. 3. tammikuuta 1918 Ristiinassa ja kaatui Itä-Karjalassa 16. kesäkuuta 1943, ks. Väänästen Sukupuut n:o 4 1946 sivu 173) oli aikoinaan lupaava juoksija. Hän sai hyvän pohjakunnan työskennellessään edellämainitun Rahikkalan pelloilla kymmenen ja puoli tuntia päivässä. Juho-isäntä kertoo: "Läksimme kerran juoksemaan maantiellä mittattua matkaa. Vähän aikaa juostuamme Valo kysäisi: "Eiks me ruvettais kohta juoksemaan?" Juho sanoi vastanneensa: "Olen juossut tähänkin saakka jo minkä jaksan. Jatka sinä vain, minä en." Valo meni Suomenniemen kilpailuihin ja harjoittelematta saavutti juoksukilpailuissa III palkinnon. Kaksi ensimmäistä kun menivät silloisille nimekkäille tunnetuille juoksijoille."

Johanneksen poika Reino asuu Mikkelissä ja samoin tytär Tyyne Ruskela.

Vanhat tavat

Kaikista vanhoista tavoista ei haluttu luopua, vaan pyrittiin säilyttämään ne, oivallettiin niiden katoava kulttuuriarvo. Kir-

joittajan lapsuudessa 1920-luvun alussa pyysivät vanhemmat sisareni vanhuksilta lupaa tuoda ikivanhan tavan mukaisesti olkia tupaan jouluyöksi. Tähän eivät vanhat isännät suostuneet, mutta antoivat sensijaan luvan levittää olkia saunan lattialle, tietysti tarkoin vartioituna tulipalovaaran vuoksi.

Vanhassa Väänäsessä ja samoin naapurissamme Mäntylässä oli saunan eteisessä seudun viimeiset käsikivet, joilla koko seudun väki kävi jauhamassa riihitetystä ruukiista uutispuurojauhot. Vielä silloin kiepoivat Tarholan mäellä kunnostetun tuulimyllyn siivet ja viljaa jauhatettiin vieraidenkin tarpeeksi.

Seudun vanhan tavan mukaan joka syksy perunankaivu aikaan sai nuoriväki illan hämärtyessä laittaa perunapellolle nuotion, jonka hiilloksella kypsytettiin perunoita ja nauriita. Olivatpa kaunista katseltavaa hämärtyvässä illassa lepattavat nuotiotulet.

Keväiseen karjan laitumelle laskuun liittyi ikivanha paimenten kastamistapa. Tavan mukaan jonkun tuli varata vettä sankoon ja yrittää kastella paimen, joka ensimmäisen kerran keväällä laskee karjaa laitumelle. Paimenen osassa olevan tuli luonnollisesti navetan oven karjalle avattuaan etsiä itselleen reitti, josta selviäisi kastumatta. "On villi kuin laitumelle laskettu vasikka" kuului sanonta. Yhtä villin näköisiä olivat kastaja ja kastettava kirmatessaan ympäri piha-alueen, navetan ja aitan nurkkien.

Kirkossa käynti ja pyhän vietto

Lauantai-illan saunassakäynti aloitti pyhän vieron. Sunnuntaiaika vietettiin hiljaisuudessa ja leväten. Tarholan tuvassa lukivat isännät vuorollaan sunnuntaiaamuisin päivän evankeliumin tai epistolatekstin. Vanhojen isäntien eläessä aterian alussa veisattiin ruokavirsi. Raskas fyysinen työ vaati

lepoa ja siihen pyhäinen aika tarjosi hyvän tilaisuuden. Suurina juhlapyhinä ja tavalisinakin sunnuntaina ajettiin hyvin usein kirkolle, talvisin reellä, kesällä kiesillä. Elämäni ensi vuosina muistan olleeni vanhempieni kanssa kirkkoveneessä kirkkomatkalla. Puutoniemen rannasta lähdettiin ja lähelle kirkonkylän silloista laivalaituria vene rannattiin. Elävästi tulee mieleen rytmikäs soudu ja se vaihe, jolloin minut pienin venheestä maalle nostettiin.

Talvisin kirkkomatkoihin liittyi lähes aina kilpa-ajo. Eivät tahtoneet malttaa isännät rauhallisesti kotimatalla ajaa, sillä täytyihän sitä koettaa, kenen hevonen oli nopein. Joskus kilpa-ajoon sorruttiin jo menomatallakin ja jouduttiin perille vähän liian aikaisin. Ne kellotkin taisivat käydä vähän suurpiirteisesti. Varpaita vain paleli se talvinen odottaminen kirkonmäellä.

Vuoden 1920 paikkeilla ilmestyivät ensimmäiset polkupyörät kylään. Silloin oli pyöräilijä kait paljon harvinaisempi näky kuin helikopteri näinä päivinä. Vanhin veljenikin hankki polkupyörän. Samaan aikaan oma saunamme paloi tulipalossa. Velimies laittoi tyynyn pyöränsä putkelle, istutti minut siihen ja niin lähdettiin ajamaan naapuriin saunaan. Vasikkahakamme kohdalla tiessä oli syvät kärrinpyöränjäljet ja velimies ajoi niihin. Kuinka ollakkaan, niin ajoimme metsään ja minä lensin pensaikkoon tyynyineni päivineni. Vakuutti kovasti velimies, ettei asiasta saa kenellekään puhua. En muista tarkoin, kuinka hyvin osasin pitää suuni kiinni siinä asiassa.

Kaskiviljelyä ja vanhat työkalut

Ennen Väänäs-suvun muuttoa Tarholaan olivat sen edelliset omistajat vielä kaskenneet maita viljelykseen. Vielä sukumme ensivuosiinkin kaskettiin Louhiveden läheisyydessä olevissa Riuskun ja Parkatin

”Tyypillisessä savolaisessa maisemassa on korkealla mäkitöyryllä Tarholan talo”.

Tarholan talon päärakennus lähempää katsottuna.

Niemelä eli vanha Väänänen.

metsäalueissa. Sisareni Martta muistaa osallistuneensa nokisen, savuavan kaskan viertämiseen. Vanhat kaskialueet tuottivat myöhemmin erittäin hyvin metsämarjoja. Muistan, kuinka varhaisvuosinani isompien mukaan marjaan päästessäni kiskoin nokisia karahkoita pois marjaisilta mätäiltä.

Puinen aatra ja kuusesta lohkottu risukarhi olivat vielä käytössä lapsuusvuosinani. Olen varmasti sitä viimeistä sukupolvea, joka on risukarhilla perunamaata harannut ja kyntänyt nokista kamaraa puisella aatralla.

Näin ohut kerros ajallisesti erottaa meidät traktorikauden eläjät tuosta vanhasta omavaraistalouden ajasta.

Paikkakunnan ensimmäinen niitto- ja haravoimakone ilmestyivät lapsuusvuosinani Tarholan pelloille.

Omavaraistaloutta

Kuvaavaa, miten suuressa määrin pyrittiin omatoimisuuteen ja omavaraisuuteen, oli se, että Tarholassa oli vielä oma sepänpaja. Humoristiset muistot liittyvät tuohon vanhaan, nokiseen sepänpajaan. Suurissa perhejuhlissa oli eräs vähän ylensyönyt vieras mennyt sepänpajaan vahinkojaan peittämään. Myöhemmin erittäin monitoiminen Juhani Väänänen muutti sen kanitarhakseen. Kanit karkasivat kaitaumalla seinien alitse, pesiäntyivät naapureiden kasvimaihin ja jouduttiin lopulta metsästä mällä lopettamaan.

Siihen lapsuusaikaan osti isä öljylampun Tarholan suureen tupaan. Ehdin nähdä päreiden käytön valaistuksessa. Pareitä kiskottiin paljonkin. Niistä valmistettiin kalakopat, marjakorit, pyykkikorit ja karjan ruokinnassa käytettävät suuret "ape"-korit.

Käpy sujahti kalvaimen ympäri luke-mattomia kertoja, kun miehet talvi-iltoina kutoivat verkkoja, rysiä ja mertoja. Kalas-

tus oli huomionarvoinen lisäravinnon antaja. Sisareni Martta muistaa, kuinka kalaa tuli kevätkutuaikaan saavillisia ja perkaus oli rankkaa. Kala kuivattiin ja ladottiin puuastioihin painon alle ja käytettiin talvisaikaan.

Nuotanveto Paljaveden alueella loppui vapaussodan jälkeen. Erittäin suuret puutavaramyynnit lisäsivät uittojen ja sitä tietä uppopuiden määrää niin, että nuotat repeilivät. Tarholan lahdella ollut nuotatonta nuottineen jäi lahoamaan. Louhiveden suuremmilla vesialueilla nuotankalastus on jatkunut ja varsinkin muikkujen kalastus oli 1920—30-luvuilla varsin tuottoisaa.

Kankaankudonta oli silloin vielä oikea naisten kunnia-asia. Sarkaa, palttinaa, ryijyjä, naisten ja miesten pukukankaita ja tietysti taidokkaita pöytäliinoja. Ehtivät pöytä Tarholan tyttäret Martta ja Ester valmistaa kapionsakin kotoisista pellavista. Harvinaista hamppuakin viljeltiin kotoista säk-kivarastoa varten.

Vanhaa nimistöä

Vanhasta Väänäsestä Muukoniemeen Paljaveden rannalle päin oli harjun juurella kirkas lähde, jota sanottiin Tellin kaivoksi. Vielä lapsuusvuosinani sen rannalla oli reunuspuut ja lähellä pienen mökin tulisijasta kertova kumpare. Tässä mökissä oli asunut seudun viimeinen ruotusotamies, jolle ajan määräysten mukaan oli kustannettava mökki ja välttämätön viljamäärä elämiseen.

Tarholan ja Paljaveden välisessä metsämaastossa oli Karhukiven suuret siirtokivilohkareet. Sinne pesänsä oli ammuttu seudun viimeinen karhu, todennäköisesti Mikko Väänäsen elinaikana.

Väänäsen ja Pujosen välissä on Muntierin pelto. Paikkakuntalaisten käsityksen mukaan nimi on vanhaa sotilassanastoa ja paikka kuulunut jonkun sotilashenkilön hallintaan.

Nestor Väänänen (1882-1941)

Vietettäessä Väänästen sukkokousta Ristiinassa on syytä erikseen esitellä Ristiinan Väänäsiin kuuluva Nestor Väänänen, joka elämäntutsumuksensa ja -uranvalintansa suhteen poikkeaa useimmista muista Väänäs-sukuisista ja -nimisistä. Jos jätämme luvusta pois edellisten vuosisatojen Wenell-nimen omaksuneet Väänäs-sukuiset apulaispapi, koulumiehet, kirkkoherrat ja rovaetit — joista eräitä on tässäkin aikakauskirjamme numerossa esitelty, — joudumme tekemään sen ehkä joistakin yllättävääntuntuiseen havainnon, ettei Väänäsiä yleensä ole esiintynyt pappissäädyn jäsenistössä. Lähetyssaarnaaja Nestor Antinpoika Väänänen, joka lähes kaksi vuosikymmentä Ambomaalla työskenneltyään sai pappisoikeudet kotimaassa vuonna 1930, on tietävästi Väänäs-pappien nestor, ensimmäinen talonpoikaisen sukunimensä säilyttänyt pappismies suvussamme ja myös koko pappisuransa ajan ainoa Väänäs-niminen Suomen kirkon pappi. Ja vielä yllättävämältä saattaa tuntua, että Nestorin poismonen jälkeen kesti yli neljännesvuosisadan, ennen kuin seuraava Väänänen astui pappissäätyyn — saipa vielä ensimmäisen virkamääräyksensä Nestorin kotiseurakuntaan Ristiinaan.

Nestor Väänäsen sukujuurien yksityiskohtaisemman selvittelyn osalta viittaamme edelliseen artikkeliin. Nykyään Imatralla asuva Reino Väänänen on koonnut arvokasta sukutietoutta omasta sukuhaarastaan, jonka jäsenistä nyt esiteltävän vaikutusala ulottui alueellisesti varsin laajalle.

Lähetyssaarnaaja ja pastori Nestor Väänänen oli syntynyt Ristiinassa 9. elokuuta 1882 talollisen Antti (Anders) Väänäsen ja tämän vaimon Vilhelmiina Majurin poi-

kana. Suomen Lähetyssseuran lähetysskoulun käytyään hänet vihittiin lähetyssaarnaajaksi 27. kesäkuuta 1907. Siitä alkoi lähes kaksi vuosikymmentä kestänyt toiminta Lounais-Afrikassa (vv. 1907—1918 ja 1921—1928).

Dosentti, teol.tohtori Matti Peltola kertoo Suomen Lähetyssseuran Afrikan työn vaihteita käsittelevässä historiategokssaan yhtä ja toista lähetyssaarnaaja Nestor Väänäsen toiminnasta ja aikaansaannoksista 1910- ja 1920-luvulla. Alkuvuosina lähetyssaarnaaja Väänänen joutui mm. raketamaan vakinaista sairaalaa lähetyssseman yhteyteen ja myöhemmässä vaiheessa hänen päätyönään oli ambolaisten opettajien ja myös pappien kouluttaminen opettajaseminaarissa, jonka johtaja hänestä tuli vuoden 1920 tienoilla. Vuonna 1924 Väänänen teki lähettienkokouksen ehdotuksesta pitkän tutustumismatkan Angolan puolelle tarkoituksena selvittää työn aloittamisen mahdollisuuksia Portugalin valvontaan siirtyneellä amboheimojen asuma-alueella. Lainaamme katkelmia Peltolan tekstistä:

”Sairaanhoitotyöllä, jota lähetyssaarnaajat olivat alusta alkaen Ambomaalla harjoittaneet, oli jatkuvasti tärkeä sijansa lähetyksen työmuotojen joukossa. Ondongassa se oli murtamassa uskoa parantajanoitien mahtiin, ja uusilla alueilla länsiheimoissa se oli tärkeänä välineenä poistamassa epäluuloja ja luomassa luottamusta valkoisiin lähetyssaarnaajiin. Sairaanhoitoon joutui ylipäänsä jokainen lähetystyöntekijä osallistumaan. Perusteellista ammattivalmennusta sairaitten hoitamiseen ei kukaan ollut saanut. ... Ymmärrettävää on, että niissä oloissa lähetystyöntekijöiden

rinnasta usein nousi huokaus: 'Jospa pian tulisi tänne lääkäri!' Tieto olikin jo ennättänyt Ambomaalle, että vihdoinkin voitiin sinne odottaa lääkäriä... Varsinaisen sairaalan rakentaminen kuului myöskin lähimpiin suunnitelmiin (vuoden vaihteessa 1908—09)... Eri tahoilta etsittiin sopivaa sairaalan paikkaa, ja etenkin Ondanguaa näyttivät monet seikat puoltavan. Lopulta kuitenkin päädyttiin Oniipaan, jossa löydettiin hieman ympäristöään korkeampi paikka noin kilometrin päässä lähetysasemalta.

Uusi sairaala suunniteltiin alunpitäen 18-20 potilasta varten, ja päärakennuksen lisäksi ajateltiin erillisiä majoja. Rakennustyöt uskottiin lähetysaarnaja Nestor Väänänselle. Hänen johdollaan kuivana aikana vuonna 1910 nousi uusi lähetysaika, josta pian paikan vanhan nimen mukaan alettiin käyttää nimeä Onandjokue. Jo ensimmäisessä rakennusvaiheessa käytettiin n. 75.000 savitiiltä, rakennuspuita tarvittiin 48 härkävaunullista ja lisäksi tuli 6-7 tonnia rahtitavarana tuotuja rakennustarvikkeita...

Aikakauden merkittävimpänä tapahtumana koko ambokirkolle on kuitenkin pidettävä opettajaseminaarin avaamista Oniipassa kesäkuun 18. päivänä 1913. Alku oli vaatimaton, oppilaita oli vain kuusi, vaatimattomat olivat myös seminaarin ulkonaiset varusteet... Vuonna 1916 seminaarista valmistuivat ensimmäiset opettajat... Lähetysaarnaja Liljebladin lähdettyä kotimaahan vuonna 1919 seminaarin johtajaksi tuli ensin lyhyeksi ajaksi lähetysaarnaja Alho ja hänen jälkeensä lähetysaarnaja Väänänen, joka oli siinä tehtävässä vuoteen 1928...

Ambolaisten opettajien kasvattamisen yhteydessä oli tullut useita kertoja esille ajatus ambolaisten kasvattamisesta myöskin papeiksi... Vuonna 1911 tehdyn tar-

kastusmatkan aikana kysymys pappiskasvatuksesta ei ollut vielä välittömän ajankohdainen, kun opettajainvalmistustakaan ei vielä ollut saatu käyntiin... Mutta sodan jälkeen vuonna 1921 johtokunta teki asiassa varsinaisen aloitteen, ja lähettienkous piti maakalaispappien kasvattamista erittäin kiireellisenä tehtävänä. Ajatuksena oli, että joitakin vanhempia, kokeneita ja hengellisessä suhteessa kypsyneitä opettajia voitaisiin verrattain lyhyen valmistuksen jälkeen vihkiä papintehtäviin... Siltä pohjalta Oniipan seminaarissa aloitettiin helmikuussa 1922 pappien valmistuskurssi, jolla oli 18 oppilasta. Ensimmäinen jakso kesti vain kymmenisen viikkoa sadeajalla, sillä opettajavoimat olivat riittämättömät. Seuraavina vuosina jatkettiin osaksi opettajaseminaarin loma-aikoina, osaksi sen kanssa samanaikaisesti sikäli kuin opettajavoimat sallivat. Päätyön pappiskurssilaitten kouluttamisessa joutui suorittamaan seminaarin johtaja, lähetysaarnaja Nestor Väänänen... Sunnuntaina syyskuun 27. päivänä 1925 lähetysjohtaja Matti Tarkkanen vihki Oniipan kirkossa seitsemän ambolaista miestä papiksi... Lähetysjohtaja avustivat toimituksessa alttarilla lähetysaarnajat Martti Rautanen, Reinhold Rautanen, joka toimi myös vihkijän tulkina, Viktor Alho, Nestor Väänänen ja August Hänninen..."

Kotimaahan palattuaan lähetysaarnaja Nestor Väänänen toimi, edelleenkin Suomen Lähetysseuran palveluksessa, matkasaarnajana kierrellen eri puolilla Suomea. Tätä matkasaarnajan toimintaa hän jatkoi vielä senkin jälkeen, kun hän oli "suoritettuaan Helsingin (yliopiston) jumaluusopillisen tiedekunnan opettajien edessä tutkinnot pappissivistykseen kuuluvissa aineissa" saanut 6. toukokuuta 1930 Turun arkkihiippakunnan tuomiokapitulilta oiden toimittaa papinvirkaa kotimaassa.

Nestor Väänänen toimi sitten kuolemaansa asti virallisesti pappina Turun arkkihiippakunnassa: Naantalın kaupunki- ja maa-seurakunnan kirkkoherran apulaisena 6. toukokuuta 1930 — 9. marraskuuta 1938, Turun tuomiokirkkoseurakunnan kirkkoherran apulaisena 10. marraskuuta 1938 — 6. maaliskuuta 1940 ja seuraavasta päivästä lähtien ensin Mynämäen vt. kappalaisena ja seuraavana vuonna Sauvon vt. kappalaisena, jota virkaa hoitaessaan hän kuoli äkillisesti 59-vuotiaana 7. joulukuuta 1941. Marraskuun 16 päivänä 1932 pastori Nestor Väänänen oli suorittanut Turun tuomiokapitulissa pro munere -tutkinnon (tutkinnon vakinaisen papinviran hakukelpoisuuden saavuttamiseksi). Hän oli myös harjoittanut kirjallista toimintaa, josta mainittakoon kirjat ”Kun erämaa kukkii” (Helsinki 1931) ja ”Hengessä palava. Muistelmia Frans Willehad Hannulasta.” (Helsinki 1940).

Ilmoittaessaan sanomalehdessä 12. joulukuuta 1941 pastori Nestor(i) Väänäsen äkillisestä kuolemasta ja neljäntenä adventina 21. joulukuuta Rymättylän kirkossa toimitettavasta ruumiinsiunauksesta hänen toinen vaimonsa **Evi Väänänen**, o.s. **Hellman**, ja muut omaiset toivoivat ”kukkien asemasta muistettavan lähetystyötä Afrikassa”. Vainajan elämäntyötä kuvaavaksi raamatunlauseeksi he olivat valinneet 1. Kor. 15:58: ”Olkaa lujat, järkähtämättömät, aina innokkaat Herran työssä, tietäen, että teidän vaivannäköenne ei ole turha Herrassa.”

Vajaa vuosi Nestor Väänäsen kuoleman jälkeen esitettiin Turun arkkihiippakunnan pappeinkokouksessa 6.—8. lokakuuta 1942 vanhan tavan mukaiset muist sanat niistä hiippakunnan papeista, ”jotka viime lakimääräisen pappeinkokouksen jälkeen ovat kuoleman kautta poistuneet keskuudestamme”. Muistopuheen piti Turun

Martinseurakunnan kirkkoherra, rovasti Eemi Neny. Nestor Väänäsestä lausuttiin tässä muistopuheessa:

”Nestori Väänänen, entinen lähetys-saarnaaja, viimeksi Sauvon vt. kappalainen, hänkin on poistunut luotamme. Kuka olisi uskonut, että lähtö olisi tuleva niin silmänräpäyksellisen äkkiä kuin se hänen kohdalleen tuli, sillä hänhän oli näköjään kuin itse uhkuva terveys pyöreine vartaloineen ja miltei riippuvine poskineen. Näin kuitenkin kävi joulukuun 7 päivänä hänen juuri aloittaessaan ateriointiaan raamatunselitysmatkalta palattuun.

Nestori Väänänen oli syntynyt 9. elokuuta 1882 Ristiinassa, suoritettuaan lähetyškoulun oppimäärän hänet vihittiin lähetyssaarnaajaksi 27. kesäkuuta 1907 sekä lähti heti sen jälkeen Ambomaahan, Lounais-Afrikaan. Täällä hän työskenteli lähes 20 vuotta, käyden välillä vain kerran virkistysmatkalla kotimaassa. Kaksi vuotta kestäneen loma-aikansa täällä hän käytti opiskeluun, suorittaen kasvatusopin laudaturin. Palattuaan uudelleen lähetysalalle hän toimi siellä opettaja- ja pappisseminaarin johtajana sekä valmisti ondongankielisiä oppikirjoja seminaaria varten.

Palattuaan jälleen kotimaahan hän suoritti papintutkinnon sekä määrättiin kirkkoherranapulaiseksi Naantaliin. Todellisuudessa hän kuitenkin oli Lähetysseuran matkasaarnaajana, kunnes lopullisesti antautui seurakuntatyöhön ja määrättiin ensin vt. kappalaiseksi Mynämäelle ja sittemmin samanlaiseen toimeen Sauvossa.

Nestori Väänänen oli harvinaisen ahkera pappi, kokonaan lähetysrakkauden innoittama, välitön, avomielinen ja lapsellisen hurskas. Jumalan valtakunnan työ oli hänessä mennyt vereen. Sielujen pelastus oli hänen ainoa intohimonsa. Saarnansa olivat kansanomaisia, selviä, disponoituja

ja evankelissävyisiä, vaikkakaan hän ei lukeutunut mihinkään uskonnolliseen suuntaan. Keskustelussa hän käänsi puheen pian ainoaan tarpeelliseen. Sananviljelyä ja rukousta hän ei ainoatakaan päivänä unohtanut. Leiviskänsä hoitamisessa hän harjoitti uskollisuutta. Hänellä oli aina se tunne, että hän liikkui Herran asioilla. Monet musta- ja valkoiset varmaan kerran kiittävät Jumalaa, että hän sai käyttää palvelijaansa Nestori Väänästä elämän tien osoittajana heille.

Vainajan tomu siunattiin Rymättylän kirkossa, yhdessä viime kesänä kaatuneen poikansa, jumaluusopinylioppilas Elia Väänäsen kanssa, samaan hautaan kätettäväksi.”

Pastori Nestor Väänänen oli vihitty avioliittoon ensimmäisen kerran 9. helmikuuta 1913 opettaja **Martta Johanna Autuisen** kanssa, joka oli syntynyt Rymättylässä 11. marraskuuta 1886 ja kuoli 16. kesäkuuta 1934. Hän toimi lähetystyössä Suomen Lähetysseuran palveluksessa Lounais-Afrikassa vuosina 1909—1918 ja 1921—1928. Pariskunnan lapsista mainittiin jo edellä poika, ylioppilas, vänrikki **Elia Nestori Väänänen**, joka oli syntynyt Rymättylässä 20. toukokuuta 1920 ja kuoli naimattomana (kaatui konekiväärikompanian päällikkönä jatkosodan alkuvaiheissa) 4. heinäkuuta 1941 (ks. Jorma Väänänen, Sukumme sankarivainajat. Väänästen sukupuu n:o 4 s. 168). Väänäspariskunnan tytär, filosofian maisteri **Lahja Johanna Väänänen**, joka oli syntynyt Ongandjerassa 21. tammikuuta 1915 ja kuoli Helsingissä 22. maaliskuuta 1955, toimi vuorostaan lähetystyössä Lounais-Afrikassa Okavangon lähetyskentällä vuosina 1947—1953.

Oltuaan leskenä lähes neljä vuotta Nestor Väänänen vihittiin toiseen avioliittoon 14. toukokuuta 1938 **Evi Elisabet Tall-**

qvistin, o.s. **Hellman**, kanssa, joka oli syntynyt Oulujoella 4. maaliskuuta 1889 ja kuoli Turussa 6. huhtikuuta 1968. Evi Väänäsen vanhemmat olivat oululainen kirjakauppias ja kirjailija, lestadiolainen (uusheränneisiin lukeutunut) maallikko-saarnaaja, hengellisen kirjallisuuden kääntäjä ja aikakausjulkaisujen toimittaja Johan Fredrik (Janne) Hellman (s. 1854, ylioppilas 1877, k. 1917) ja tämän vaimo Elisabeth (Betty) Boucht (s. 1861, k. 1929). Evi Väänäsen ensimmäinen mies (vihityt Oulussa 31. joulukuuta 1908), Oulussa opettajana toiminut Axel Albert Botvid Tallqvist oli syntynyt Kangasalla 5. syyskuuta 1883 ja kuollut 12. maaliskuuta 1921 (tästä avioliitosta Evi Väänäsellä oli kaksi tytärtä ja poika).

KÄYTETTYJÄ ARKISTOLÄHTEITÄ JA KIRJALLISUUTTA

Turun tuomiokirkkoseurakunnan, Mynämäen ja Sauvon seurakuntien kirkonkirjat.

CARPELAN, TOR, Tallqvist. — Släktbok utgiven av Atle Wilschman I:1. Helsingfors 1912.

GADD, P. ER., Släktkalender. Helsingfors 1949.

PELTOLA, MATTI, Suomen Lähetysseuran Afrikan työn historia. Sata vuotta suomalaista lähetystyötä 1859—1959 II. Kuopio 1958.

RAITTILA, PEKKA, Lestadiolaisuuden matrikkeli ja bibliografia. Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran toimituksia 74. Forssa 1967.

Elämää Viipurin läänin läntisessä osassa vuosisadan vaihteesta 1930-luvulle

Isoisäni Karl (Kalle) Gustaf Väänänen, joka oli syntynyt Juvalla 8. elokuuta 1851, lähti jo paimenpojan iässä leveämmän leivän hakuun Viipuriin. Työskenneltyään usealla työnantajalla hän hakeutui Ramstenin hoviin Viipurin maalaiskunnan Kintereen kylässä, missä hän toimi usean vuoden ajan pehtorina. Tänä aikana hän tapasi tulevan vaimonsa Maria Hounin, jonka kanssa hän avioitui 7. joulukuuta 1884, ja muutti kotivävyksi Jeremias ja Maria Hounin omistamaan Ylätuvan taloon Viipurin maalaiskunnan Hounialan kylässä (ks. Väänästen sukupuu n:o 6 s.

13-18 ja n:o 7 s. 13-14). Hounialan kylä sijaitsi Viipurin — Helsingin radan varrella noin 20 kilometrin päässä Viipurista ja noin 5-8 kilometrin päässä nykyisestä valtakunnanrajasta Neuvostoliitolle luovutetulla alueella.

Isoisäni kotipaikka Hounialan kylä kuului niin kutsuttuun Vanhaan Suomeen, joka Uudenkaupungin rauhassa vuonna 1721 oli erotettu Ruotsin valtakunnasta ja luovutettu Venäjälle. Alueen maanomistusolot olivat ennen vuotta 1812, jolloin alue hallinnollisesti liitettiin muun Suomen yhteyteen, kehittyneet venäläiseen

Suomen kirkon vuosikirjat 1930—40. Sortavala 1931—1939, Turku 1942.

Turussa 6—8 päivänä lokakuuta 1942 pidetyn Turun arkkihiippakunnan pappeinkokouksen pöytäkirja ynnä Liitteet. Turku 1943.

UOTILA, LIISA, Okavangon suomalaiset lähetysasemat. — Okavango. Julk. Suomen Lähetyseura. Kuopio 1958.

Uusi Suomi joulukuu 1941.

VÄÄNÄNEN, JORMA, Sukumme sankarivainajat. — Väänästen sukupuu n:o 4. Kuopio 1946.

Lähetyssaarnaaja, pastori Nestor Väänänen

malliin siten, että maa-alueet oli läänityksinä annettu venäläiselle ylimystölle ja että alueen väestöllä itse asiassa oli vain rajoitettu käyttöoikeus viljelyksiin ja osaan metsistä. Kohtalokkaaksi muodostui keisari Nikolai I:n päätös v. 1826, jonka mukaan kaikesta lahjoitusmaasta tuli donataarin omaisuutta ja lahjoitusmaatalonpojista lampuoteja. Viime vuosisadan puolivälin jälkeen vapaampien tuulien puhaltessa Venäjän poliittisessa elämässä alkoi esiintyä pyrkimyksiä talonpoikien aseman parantamiseksi ja rajoittamattoman omistusoikeuden siirtämiseksi viljelijöille. Suomen valtion ostettua lahjoitusmaat niiden maanherroilta vv. 1867—1891 ryhdyttiin maita myymään vähittäismaksulla talonpojille, ja niinpä isoisäni lunasti Ylätuvan tilan maksamalla vuosia säästämillään varoilla vuoden 1885 vaiheilla tilan koko lunastushintalainan. Karjalan kannaksella lähempänä Pietaria olleilla entisillä lahjoitusmailla sen sijaan viljelijöiden omistusoikeuksien saavuttaminen siirtyi Suomen itsenäistymisen puolelle 1920-luvulle.

Ammoisista ajoista lähtien Hounialan kylä on kuulunut Viipurin emäpitäjään, joka käsitti 1300-luvulla syntyneen Viipurin kaupungin ohella osan Viipurin maalaiskuntaa, Koiviston, Johanneksen, Nuijamaan ja Säkijärven sekä Viipurin lähellä sijaitsevat Suomenlahden saaret. Säkijärven ja Koiviston seurakunnat erotettiin siitä itsenäiseksi kirkkoherrakunniksi 1500-luvulla, Johannes 1859, Nuijamaa 1906 ja Vahviala Viipurin maaseurakunnasta valtioneuvoston 23. heinäkuuta 1919 tekemän päätöksen perusteella saman vuoden kuluessa. Kirkollisessa suhteessa Vahviala kuului Viipurin hiippakuntaan ja Viipurin tuomiorovastikuntaan. Vahvialan tultua pian mainitun päätöksen jälkeen muodostetuksi myös omaksi kunnaksi se kuului hallinnollisessa suhteessa Viipurin lääniin,

Rannan kihlakuntaan ja Viipurin maalaiskunnan, Nuijamaan ja Vahvialan nimismiespiiriin sekä oikeudellisessa suhteessa Viipurin hovioikeuspiiriin, Rannan tuomiokuntaan ja Viipurin maalaiskunnan ja Vahvialan käräjäkuntaan.

Vaikka metsillä ei 1800-luvulla ollut merkittävää tuottoarvoa, ensiluokkaisten laivanrakennukseen sopivien puiden myynnistä saattoi saada ainakin satunnaisia tuloja. Muulla puutavaralla sensijaan ei ollut kantohintaa, mutta tekemällä puuta polttopuuksi ja ajamalla sitä Viipuriin lämmitysaineksi työstä saattoi saada niukan palkan. Suurempi merkitys oli kalastuksella varsinkin keväisin. Houninjärven kalakanta oli erityisen runsas 1800-luvulla, ja runsaana se jatkui viime sotiin saakka. Alueen laajoilla metsämailla oli tuolloin runsaasti myös metsänriistaa, jota pyydettiin kotitarpeiksi ja myös vietiin Viipurin toreille syksy- ja talviaikoina.

Alueella pääsi maanviljelys kehittymään vasta sen jälkeen kun maat oli lunastettu viljelijöiden omistukseen. Metsä- ja suomaita ryhdyttiin raivaamaan viljelykseen. Savimaille ajettiin mutaa ja mutamaille savea. Viemäreitä kaivettiin soiden ja rämeiden kuivaamiseksi ja raivattuja alueita kuivattiin pelloiksi kaivamalla sarkojen välisiä ojia. Viipurista ajettiin ihmis- ja hevoslantaa peltojen lannoitukseksi. Kiviä raivattiin pelloilta. Uusille viljelyksille tehtiin teitä ja vanhoja teitä korjattiin. Tehtiin hevosajoneuvoja, kärryjä ja rekiä, ja niitä raudoitettiin paikkakunnan seppämestarin "Hämeen sepän" pajassa.

Pietarin — Helsingin radan rakennustöiden aikana maassa vallitsi nälänhätä ja lamakausi. Rakennustöihin pääsi hätätilassa olevia ihmisiä. Työ oli kuitenkin hyvin rankkaa. Olosuhteet varsinkin ulkopaikkakuntalaisille olivat talvisin erittäin vaikeat. Ruoan puutteen ja kylmyyden takia työn-

tekijöiden keskuudessa esiintyi paljon sairauksia ja kuolemantapauksia. Paikkakunnalla kerrottiin vuosikymmeniä radanrakennuskauden jälkeen, että Pietarin — Helsingin rata oli rakennettu ”ruumiiden päälle”.

Myöhemmin, kun rautatie oli saatu valmiiksi, radan jokapäiväinen kunnostustyö työllisti paikkakunnan miehiä varsinkin keväisin, lumisina talvina ja tulva-aikoina antaen talollisille ja heidän pojilleen siinä suhteessa merkityksellisiä ansioita, että palkka saatiin rahassa eikä luontaisena.

Viipurin maalaiskunnan läntinen alue, myöhemmin Vahvialan kunnan alue, oli pitkälti vuosisadan vaihteen jälkeen enimmäkseen metsämaata. Uutisraivauksen ansiosta tilojen, joiden keskikoko oli noin 100 hehtaaria, viljelyspinta-ala kohosi 5—10 hehtaariin tilaa kohti ensimmäiseen maailmansotaan mennessä.

Vapaussodan päätyttyä vuosisadan vaihteen aikoihin käynnistynyt puutavarateollisuus vilkastui paikkakunnalla. Nurmin kylässä toiminut Nurmin Saha samoin kuin Nurmin selluloosatehdas ostivat paikallisilta viljelijöiltä saha- ja selluloosapuuta. Paikkakunnalla alkoi suuri nousukausi, joka jatkui aina 1920-luvun lopulle saakka. Talolliset hakkasivat metsiään, ajoivat hevosillaan puutavaraa Nurmiin, joka oli Hounialan kylän metsistä 4—8 kilometrin päässä. Paikkakunnalla vallitsi aivan kuin kilpailu siitä, kuka olisi ehtinyt eniten kaataa ja ajaa puutavaraa ostovalmiille Nurmin kylän teollisuuslaitoksille.

1920-luku oli suurta kehityksen aikaa. Maanviljelijät saivat tuloja metsistään ja rakensivat ja korjasivat rakennuksiaan. Kylään perustettiin puimaosuuskunta ja hankittiin suuri puimakone porilaisine polttomoottoreineen. Vahvat ja yritteliäät miehet kävivät Viipurin ulkosatamassa Uuraassa ”kantamassa”. Puutavara lastat-

tiin tuona aikana Saimaan kanavaa pitkin tulleista lotjista ja proomuista laivoihin lähes kokonaan ihmistyövoimalla. Puutavara rahdattiin Englantiin ja muihin Euroopan maihin. Isäni Aleks Väänänen oli tuona aikana erään kantosakin ”esimies”. Kantaminen ja lastaus suoritettiin urakalla, mistä johtuen ansiot saattoivat nousta erittäin suuriksi. Ansiotyössä oltiin avoveden aikana ja oman tilan maanviljelystyöt uskottiin naisten ja nuoremman väen huoleksi. Vuosina 1926—27, jolloin kotitilallani rakennettiin uutta suurehkoa asuinrakennusta, isäni ansiot kantotyöstä olivat niin suuret, että hänen palkkoillaan maksettiin rakennusmiesten palkat, hirsien ja lautatavaran sahausmaksut ja rakennukseen hankitun muuraus-, heloitus- ja muun rakennusmateriaalin hankintamenot.

Hyvät ansiot aiheuttivat toisaalta monenlaisia lieveilmiöitä. Kieltolaista huolimatta ”viina alkoi virrata”. Virolaista pirttua salakuljetettiin suuret määrät Uuraan sataman ja Säkijärven rantojen kautta lähipitäjiin. Myös Vahvialassa alkoi esiintyä pirtukätköjä, ja jokaisesta kylästä löytyi pian ainakin yksi ”pirtutrokari”, jolta pirttua sai ostaa mihin vuorokauden aikaan tahansa ja lisäksi halvalla hinnalla. Ihmeenä kerrottiin jo sellaista, että joku nainenkin oli nähty humalassa. Itse näin kerran omin silmin, kuinka pari ”fiiniä neitiä” tuli ”rivatissa” (privat = taksi) ja nousi herrojen kanssa autosta tuoksuen hienolle hajuvedelle ja käyttäen ranskalaista puuteria ja korkoa. Toisaalta tämä kauhistutti nuorta poikaa ja toisaalta jännitti niin, että sanaakaan ei tullut suusta.

Hounialan kylä sijaitsi radan varressa Houninjärven pohjoispuolella. Järvessä oli, kuten on jo todettu, runsaasti kalaa. Jokaisessa talossa oli noin 30 rysää ja samat määrät riimuverkkoja. Suurin pyynti

Väänänen — Wenell — Vaheri

Otsakkeessa mainittu **Vaheri**-niminen sukumme haara ansaitsee esittelyn tässä julkaisussa useasta syystä: 1) se on tiettävästi ainoa, jolla on eri sukunimi, 2) **Wenell**-nimisiä, jotka ovat nimensä saaneet Väänäs-nimestä, ei ole enää olemassa; ¹⁾ 3) **Erkki Vaheri** oli Väänästen Sukuseura ry:n perustajia sekä seuran ensimmäinen sihteeri.

Niin mielenkiintoista kuin olisikin tietää, miksi 1700- ja 1800-luvulla — sen ensi puoliskolla — sukumme koulua käyneet jäsenet saivat nimekseen Wenell, on sanottava, ettei asiaan ole löytynyt selitystä. Ratkaisu on arvailun varassa, kuten

Väänäs-nimenkin alkuperä. Jos paikkansa pitäisi olettaa, jonka mukaan Väänänen ja Venäläinen (sukujen niminä) olisivat samaa juurta, mihin viittaa **Hannes Gebhard** väitöskirjassaan (1890) SAVONLINNAN LÄÄNIN OLOISTA V: EEN 1571, kun hän lukee Väänäset Venäläinen-suvun ryhmään, tai **Viljo Nissilä** (1975), joka teoksessaan SUOMEN KARJALAN NIMISTÖ sanoo että ”hypoteettisesti ovat

1) Helsingissä asuva vientipäällikkö **Timo Wenell**, joka on syntynyt Sippolassa 1947, on ilmoittanut isänsä isän **Paul Wenellin** nimen olleen alkuaan Venäläinen. Tämä oli syntynyt v. 1811 Joroissa. Vastainen tutkimus tullee selvittämään, onko sukulaisuus suhde Väänäsiin olemassa.

tapahtui kalojen kutuaikoina keväisin. Varsinkin lahnaa, joka Houninjärven lämpöisessä ja kasvoinen suureksi, saatiin riimuverkoilla kutuaikana runsaasti. Sitä suolattiin ja syötiin sen jälkeen koko vuoden ajan. Kalassakäynti ei kuitenkaan aina ollut nuorille mieluista tehtävää. Tavallisesti nuorin joutui airoihin ja haukkumisen kohteeksi, kun vene ei oikein seurannut pyydyksen kokijan aatoksia. Suurin hyöty noista pyyntiretkistä on minulle kuitenkin ollut siinä, että ollessani airoissa pystyn pitämään veneen hallinnassani tuulella kuin tuulella.

Houninjärvi oli Äyräpäänjärven kaltainen kasvillisuuden ja eläimistön suhteen. Järven Louonkylän puoleisessa päässä kaisla- ja kortekasvillisuus oli syksyisin niin korkeata, että veneilijä saattoi veneineen eksyä kaislikkoon. Syksyisin käytiin sorsajahdissa ja melkein aina tuli riistaa.

Houninjärven takana kaakossa alkoi

useiden kymmenien neliökilometrien laajuinen asumaton metsäalue, jonne keväisin laskettiin lampaat ja jossa syksyisin metsästettiin. Siellä olivat myös parhaimmat marjapaikat. Mustikka- ja puolukka-saaliit olivat niin runsaita, että vaikeinta oli saada päivän saaliit kotiin kannetuksi.

Taloudellinen kehitys jatkui lamakauden jälkeen 1930-luvulla kaikilla elämän aloilla. Maanviljelijät saivat keskusliikkeiden avulla tuotteensa kaupaksi Viipurin markkinoilla. Työtä riitti jokaiselle. Henkinen harrastus virisi useimpien keskuuteen. Kaikille riitti hyvinvointia.

Kun elämä näytti olevan hyvin, Euroopan poliittiselle taivaalle alkoi kertyä mustia pilviä. Sodat tulivat ja riistivät Suomelta Karjalan ja myös Vahvialan. Jäljellä ovat vain muistot synnyinseudusta ja sen kehityksestä.

(Venäjän) ryhmään liitettävissä Väänänen (esim. Iwan Wäinänen eli Wenenen 1618 eli Iwantko Wäänäin 1638 (Juuka), Carli Wenenen 1638 eli Carl Wänäin 1647 Tohmajärvi ja Viänähkä, talo Impilahdella)”, voitaisiin ehkä Wenell-nimeä pitää ymmärtettävänä (ä-vokaali muuttuu helposti e:ksi ruotsalaisen virkamiehen käyttämässä kielenväännöksessä). Tämän asian pohtiminen enemmän ei näytä nyt mahdolliselta.

Tri **Kyösti Väänänen** on lyhyesti esittänyt VÄÄNÄSTEN SUKUPUUN N:o 7:ssä, miten erään Väänäsen jälkeläiset Wenellistä ovat muuttuneet Vaheriksi. Seuraavassa esitetään tämä alkupolvi tauluun merkittynä numerolla VIII, joka vastaa Kyösti Väänäsen sukupolvinumerointia e.m. SUKUPUUSSA olevassa sukuhaaran esittelyssä siv. 21 (257).

MIKKO MIKONPOIKA VÄÄNÄNEN

1740—1800

talollinen Kuopion pit. Kehvon

Puuroonlahdessa

VIII

∞ 1773 KAISA ERIKINTYTÄR HYVÄRINEN

n. 1745—1820

talollisentytär Puutosmäeltä

IX Lapsia:

Erik Wenell	Petter Wenell	Aron Wenell	Johan Wenell	Fredrik Wenell	sekä tyttäret
1776—1809	1778—1833	1784—1847	1788—?	1790—1819	Maria ja
maisteri	talollinen	maisteri, rovasti	ylioppilas	kauppias	Ulrika ²⁾

Edellä mainitun MIKON ja KAISAN lapsista Erik, Aron ja Johan kävivät ensin Kuopion triviaalikoulua, jossa heille annettiin sukunimeksi Wenell, ja siirtyivät sieltä Porvoon lukioon. Erik tuli ylioppilaaksi 1797, valmistui Turun yliopistossa maisteriksi 1802 ja seuraavana vuonna papiksi. Hän toimi Kuopion maaseurakunnan kappalaisen apulaisena 1803—1804, Juantehtaan saarnaajana 1804—1805 ja sen jälkeen opettajana ja vararehtorina Kuopion triviaalikoulussa kuolemaansa asti, joka kohtasi hänet äkillisesti keuhkokuumeeseen muodossa. Hän oli naimaton. Aron kulki veljensä jälkiä ylioppilaaksi yhdessä Johan-veljensä kanssa 1804. Hänestä tuli maisteri 1810 ja seur. vuonna

pappi. Hän toimi Kuopion triviaalikoulun opettajana vuoteen 1828, mistä ajasta viimeisen vuosikymmenen koulun rehtorina. Vararehtorina ollessaan hän oli Kuopion seurakunnan kirkkoherranvaalissa saanut eniten ääniä, mutta kun Kuopio oli ns. keisarillinen pitäjä, virkaan oli nimitetty toinen henkilö. Kesällä 1828 Aron Wenellistä tuli Nurmeksen kirkkoherra, jossa virassa hän oli kuolemaansa asti (ks. esim. tämän kirjoittajan artikkelia VÄÄNÄSTEN

2) Nämä avioituivat venäläisten upseereiden kanssa ja muuttivat vuosisadan alussa Pietariin. Muistitiedon mukaan upseerit osallistuivat ruhtinas Sergei Trubetskoin johtamaan ns. dekabristikapinaan ja joutuivat pidätetyiksi 1825, minkä jälkeen heistä ei ole säilynyt enempää tietoja.

SUKUPUUN N:o 2:ssa). Johan-veli muutti 1805 Tukholmaan konttoristiksi saatuaan Turun yliopistosta kaupallista pätevyyttä osoittavan todistuksen. Tiedot hänen myöhemmistä vaiheistaan puuttuvat. Nuorin veljeksistä Fredrik kävi Kuopion triviaalikoulua 1800—1807 ja toimi sitten kauppiana Turussa, jossa kuoli 1819. Mainittakoon vielä, että näistä

Wenelleistä vain Aronilla oli miespuolinen jälkeläinen Otto Fredrik Wenell, (1827—1882), joka tultuaan 1845 ylioppilaaksi opiskeli jonkin aikaa yliopistossa ja keskeytettyään opintonsa toimi Kuopiossa seurakunnan tilienhoitajana ja kuoli siellä naimattomana. — Seuraavassa taulussa esitetään PETTER VÄÄNÄNEN lapsineen.

PETTER MIKONPOIKA VÄÄNÄNEN

1778—1833

talollinen Kehvo 3:ssa (Puiroonlahti)

IX

∞ 1805 EEVA KATRINA DEGERTH

1785—1830

seppä Fredrik D:n ja Katarina Rönqvistin
tytär ³⁾

X Lapsia:

Erkki Wenell	Fredrik Wenell	Petter Wenell	Johannes Wenell	Aaron Wenell ⁴⁾
1810—1875	1813—1882	1815—1882	1817—1890	1824—?
talollinen	koulumestari	lukkari	luotsi	koulumestari

Edellämainituista suvun miespuolisista jäsenistä, jotka sukua jatkoivat, tilan omisti aluksi Erkki, joka oli naimisissa vuodesta 1831 Vilhelmiina Ruotsalaisen kanssa, mutta omistus siirtyi hänen aikaan rehtori Karl Arnold Thermanille. Therman oli 1856 vihitty avioon hänen serkkunsa Jenny Vilhelmiinan, Aron Wenellin tyttären kanssa. Fredrik Wenell oli naimisissa kahdesti, mutta hänellä ei ollut miespuolisia jälkeläisiä. Hän toimi Heinävedellä koulumestarina ja tuli tunnetuksi runoilijana, minkä ansiosta hän pääsi mm. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran jäseneksi. Runot, joita on tallella n. 800 säettä, ovat mainitun seuran kansanrunousarkistossa. Johannes, joka vihittiin 1841 avioliittoon Inka Eskelisen (1820—1888) kanssa, muutti 1862 Kuopioon ja toimi siellä kruununluotsina. Aaron, joka

vihittiin 1848 avioon Maria Eskelisen kanssa (1829—1868), oli renkinä 1871 Kehvo 5:ssä Lahdenrannan torpassa ja myöhemmin hänkin mm. koulumestarina. Näistä mainituista suku jatkui Väänäsnimisenä. — Seuraamme nyt PETTER PETTERINPOIKA WENELLIN (1815—1882) vaiheita. Ks. seuraavaa taulua.

3) Seppä Fredrik Degerth oli syntynyt 1756 Fagervikissä Inkoossa, josta oli muuttanut Kuopioon. Siellä hän avioitui 1783 Katarina Rönqvistin kanssa, joka oli syntynyt joskus 1762—1764. Fredrik Degerth kuoli 1842 ja vaimo Katarina 1836.

4) Tytär Katriina Sofia (s. 1806) avioitui Paavo Iivarinpoika Leskisen kanssa, joka oli syntynyt 1802 Toivalassa; tytär Eeva Karoliina (s. 1808) avioitui Olli Heikinpoika Halosen kanssa, joka oli syntynyt 1796 Jännevirta 2:ssa; tytär Maria Fredrika (s. 1819) avioitui Erkki Niskasen kanssa; poika Otto, joka syntyi 1828, mainitaan naimattomana renkinä 1874 Kehvo 7:ssa (= Haapalahdessa).

PETTER PETTERINPOIKA WENELL

1815—1882

Säämingin lukkari

X

∞ 1843 ALEKSANDRA NIKOLINA

AMALIA ARPPE

1820—1901

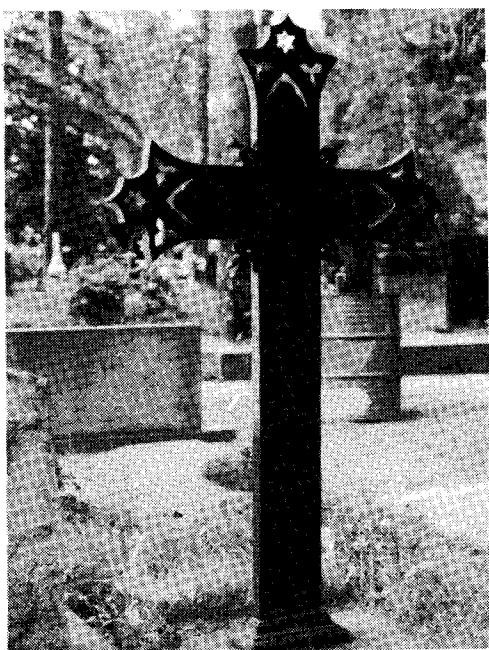
laamanni Nils A:n ja Amalia Beata

Caireniuksen tytär

XI Lapset:

Hanna	Ida	Vivia	Nils	Klas Benjamin	Angelika
1844—?	1846—1924	1850—1929	1852—1900	1855—1911	1857—1940
	opettaja	opettaja	insinööri	vanh. kollega	rehtori ⁵⁾

PETTER WENELL kävi Porvoon lukiota oppikoulun 7 luokkaa vastaavan määrän

Säämingin lukkarin Petter Petterinpoika Wenellin hautamuistomerkki seurakunnan hautausmaalla.

eroten oppilaitoksesta 1838. Säämingin lukkariksi hän tuli 1841 ja toimi siinä virassa kuolemaansa saakka. — Kun Kyösti Väänänen on hänen persoonaansa ja elämänvaiheitaan valaissut monipuolisesti VÄÄNÄSTEN SUKUPUU N:o 7:ssä (siv. 41-43), tyydyn esittämään vain muutamien vähäisen lisän. Suomen herännäisyyden historia (M. Rosendal 1902,07,15) todistaa — kuten Kyösti Väänänen artikkelistakin käy ilmi — että Petter Wenellil-

5) Lapsista vanhin Hanna avioitui maanviljelijä Conrad Chr. Söderholmin kanssa 1884 ja muutti Lipettiin. Heidän poikansa hallitussihteeri Yrjö Suvi-luoto oli sukuseuran johtokunnan jäsen. Vivia valmistui opettajaksi Jyväskylän seminaarista 1878 ja toimi opettajana Valkealassa, Keuruulla, Turussa ja Alavudella. Nils Jonathan valmistui ylioppilaaksi päästyään insinööriksi Helsingin Polyteknillisestä opistosta 1873, oli mainitun oppilaitoksen ylioppilas-kunnan perustaja 1872 sekä ensimmäinen rahaston-hoitaja 1872—73, otti osaa mm. Turun radan raken-tamiseen ja oleskeli valtion apurahalla Wienissä 1876—77. Hän kuoli Helsingissä naimattomana pit-källisen sairauden jälkeen 1900. Muista sisaruksista yksityiskohtaisia tietoja tekstissä.

lä oli mitä läheisimmät suhteet Paavo Ruotsalaiseen. Linaan Rosendalin teoksesta tyypillisen ajankuvan, jossa Wenell on mukana: Paavo Ruotsalaisen väitettiin esiintyneen 1847 eräissä häissä juopuneena. Tutkimuksissa selvisi myöhemmin, että hän oli ollut sairas ja nauttinut rintatautiinsa tippoja, joita hän oli saanut viinan seassa. Asia vietiin käräjille, joita käytiin vuosikaupalla. Suurin osa todistajista väitti, että syytös oli perätön. Niinpä Säämingin lukkari Wenell, jonka Paavon asiamies K. A. Malmberg oli haastanut todistajaksi 15. syyskuuta 1848 istuntoon, kertoi olleensa mainituissa häissä koko ajan Ruotsalaisen kanssa ja nukkuneensa-kin hänen kanssaan samassa huoneessa. Wenell oli huomannut, ettei syytetty ollut juonut totia, vaikka sitä oli hänelle tarjottu ja että hän ei koko aikana ollut nauttinut kuin noin kaksi ryyppyä viinaa ja oli niin muodoin ollut selvä. Paavon vaiva kuitenkin oli vaikea ja nähtävästi vähitellen vei tyystin hänen voimansa johtaen lopulta kuolemaan. — Lukkari Wenellin vakaumuksellisia uskon ajatuksia kuvastaa hänen lausumansa kirjeessä Jaakkiman kirkkoherra J. F. Bergh'ille, joka oli Säämingin seudun heränneiden henkinen johtaja 1850-luvulla. Wenell ilmoittaa aikovansa käydä tätä tapaamassa ja sanoo: "Aina tulee mieleeni tämä ajatus: mitenkähän käynee kristillisyyteni kanssa? Kaikki — elävän kristityn sisällinen olemus on poissa, tyhjä hengetön kuori vain jäljellä. Suostuminen tahalliseen syntiin ei kyllä ole saanut minussa valtaa, mutta elävän, tosi uskon sisällinen toiminta, rukoileminen, kerjääminen ja puhuminen Vapah-tajan kanssa on poissa." — Petterin ja Aleksandran kahdeksasta lapsesta esitel-lään nyt lähemmin Ida, Klas ja Angelika. (Gideon ja Maria kuolivat ehtimättä täysi-ikäisyyteen).

IDA AMALIA WENELL (1846—1924) sai alkuopetuksen Savonlinnan tyttökou-lussa 1859—60 ja suoritti sen jälkeen Hel-singin yksityisen ruotsalaisen (Blomqvistin) koulun kurssin sekä yksityisen opettajatar-luokan. Ajankuvana kerrottakoon, että toukokuun 28 päivänä 1872 järjestetyssä kevättutkinnossa "neiti Ida Wenell, kou-lun entinen oppilas, myöhemmin Helsin-gin tyttökoulun opettaja, kuulustelee us-kontoa alemmalla osastolla aiheena Uskon-kappaleet ja siihen liittyviä kohtia Raama-tun historiasta". Ida toimitti samassa tilai-suudessa kuulustelut myös saksan- ja rans-kankielessä. (Nämä julkiset kevättutkinto-tilaisuudet pidettiin mainitussa koulussa viimeisen kerran 1890.) Ida Wenell toimi Helsingin suomalaisen tyttökoulun vaki-naisena saksan- ja ranskankielen opettaja-na vuosina 1874—1907, vt. johtajana 1880—1881, vakinaisen johtajattaren Otti-lia Stenbäckin ollessa ulkomailla. Ida oli ilmeisesti perinyt isänsä musiikilliset lah-jat, koska hän säännöllisesti hoiti virren säestyksen rukoustilaisuuksissa aamu- ja iltapäivisin. Hän antoi myös yksityisope-

tusta pianonsoitossa — mm. Armas Järnefelt on maininnut saaneensa häneltä alkeisopetusta tämän soittimen soitossa. Ida Wenellin oppilas Maria Hertzberg on kirjoittanut opettajastaan: "Hän sai koulun ensimmäisen luokan opettajana osakseen vaikean, suurta kärsivällisyyttä kysyvän työn: opettaa vasta-alkajalle koulun tapoja, totuttaa heitä säännölliseen työntekoon — toimi, joka usein kysyy suurempaa pedagogista kykyä kuin työskenteleminen edistyneempien oppilaiden piirissä. Tämä työ muodostui vieläkin vaikeammaksi sen takia, että tyttökoulun ensimmäisellä luokalla valmistettiin oppilaita silloiseen alkeisopistoon ja Ida Wenell sai näinmuodoin oppilaikseen myös poikia, joista muutamat olivat sangen vilkkaita, usein vallattomiakin. Eivät tytöt myöskään aina kehuttavan kilttejä olleet; iloisella reippaalla vakavuudella, säntillisyydellä, johon yhtyi leikillisyyttä, suoriutui Ida Wenell kuitenkin hyvin tässä tehtävässään. Luulen voivani liioittelematta lausua hänestä arvostelun, että hän hyvin sai lapset tottelemaan ja seuraamaan opetusta tunnilla. Muistan vielä kuinka hän vakavasti ja samalla leikkisästi oikaisi luokan unikekoja sanoen: "ei pidä haukotella, kärpäset lentävät suuhun".

...Luulen, että Ida Wenell koetti etupäässä herättää oppilaissaan velvollisuudentunnetta kehittämällä heidän järkeään ja arvostelukykyään. Hänessä ei koskaan huomattu tunteenpurkauksia ja hän oli vapaa sentimentaalisuudesta ja liioittelusta. — Ominaisuus, jota ennenkaikkea tulee kiittää Ida Wenellissä, on hänen järkähtämätön oikeudenmukaisuutensa. Hänellä ei milloinkaan ollut suosikkeja, tai jos niitä oli, ei kukaan voinut sitä huomata. Ei hän myöskään koskaan ketään liian ankarasti kohdellut. — Hän ei koskaan osoittanut sen suurempaa ystävälli-

syyttä toista kuin toistakaan oppilasta kohtaan. Tässä juuri tuli esille hänen hillitty ja tasainen mielialansa". — Ida Wenell siirtyi eläkkeelle 1908 ja muutti sen jälkeen Turkuun, missä hän kuoli 1924.

KLAS BENJAMIN WENELL (1855—1911) pääsi ylioppilaaksi Kuopion lyseosta 1873 kiitettävällä maine-sanalla (ks. valok. seur. siv.) ja valmistui filosofian kandidaatiksi 1878. Tässä tutkinnossa hän sai seuraavat maine-sanat: yleisessä historiassa **laudatur**, estetiikassa ja uudemmassa kirjallisuudessa sekä saksan- ja ranskankielessä **approbatur**, filosofiansa **cum laude approbatur**, latinankielessä sekä roomalaisessa kirjallisuudessa ("och antiqviteter-na") **approbatur**, suomenkielessä ja kirjallisuudessa **magna cum laude approbatur** sekä fysiikassa **approbatur**, kielikokeissa (suomi ja latina) **approbatur**, yhteensä 11 puoltoääntä (21:stä) eli yleisarvosanan "clarissimus". Filosofisen tiedekunnan puolesta Aug. Ahlqvist ja E. G. Palmén olivat todistuksen allekirjoittajina (ks. kuvaa sivulla 57). Opettajapätevyyden saa-

Ynglingen *Claes Benjamin*
Wenell,

som till Kejserliga Alexanders-Universitetet i Finland
ankommit med vittnesbörd från *Elementar-*
läroverket i Kuopio
och enligt Statuternes föreskrift student-examen under-
gått, har uti detta Kejserliga Universitets matrikel blif-
vit såsom Studerande inskrifven med vitsord af ägande
Berömliga kunskafer;
hvilket härmedelst med behörig underskrift och Universi-
tetets sigill bekräftas.

Helsingfors den 17 Juni 1873.

A. Hoberg
Hj. Alex. Thunberg Rector.

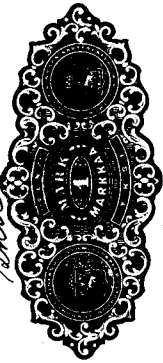

Claes Benjamin Wenellin ylioppilastodistus 1873.

vuttamiseksi hän auskultoi Helsingin normaalilyseossa vuoden 1879 seuraten opetusta historiassa, maantieteessä, ruotsin- ja suomenkielessä sekä voimistelussa. Opetusharjoittelun collegio arvosteli mainesannalla "hyvä". Todistuksen allekirjoitti normaalilyseon rehtori Alfr. Kihlman. Todistuksen suomen- ja ruotsinkielen käytöstä "sekä suupuheessa että kirjoituksissa esteettömästi ja oikein" sai Wenell Arvid Genetzin allekirjoittamana 1884 Hämeenlinnassa, jossa Genetz oli silloin Suomalaisen normaalilyseon lehtorina. Julkisen kasvatusopin tutkinnon Wenell suoritti

seuraavana vuonna professori J. J. F. Peranderille arvosanalla "non sine laude approbatur". Vielä samana vuonna (1885) suoritti hän "käytölliset opettaja-näytteet lehtorin ja kollegan virkoja varten" historian ja maantiedon osalta arvosanalla "laudatur" (20/24 lehtorin virk.) ja "cum laude approbatur" (18/24 kolleeg. virk.) sekä suomessa "laudatur" (21/24 kolleeg. virk.). Tämän todistuksen allekirjoittivat Hämeenlinnan Normaalilyseistä Joh. Gabriel Geitlin, Karl Ervast, E. Bonsdorff, Werner Tavaststjerna ja Viktor Hellman.

Näillä pätevyyksillä varustettuna lähti Klas B. Wenell oppikoulun opettajan uralle. Virkaatekevänä hän oli toiminut Savonlinnan yläalkeiskoulussa ja reaalikoulussa, Helsingin ruotsalaisessa tyttökoulussa, rehtorina ja opettajana Lappeenrannan yksityisessä lyseossa, samoin Tampereen yksityisessä lyseossa, vt. lehtorina Viipurin suomalaisessa klassillisessa lyseossa, kun hänet vuonna 1887 nimitettiin historian, maantieteen ja suomenkielen kolleegaksi Jyväskylän tyttökouluun. Tässä virassa hän toimi kuolemaansa saakka 1911. Tyttökoulun johtajatar Ida Granath mainitsi muistokirjoituksessaan mm., että "maisteri Wenell oli lahjakas, vaatimaton, hyväntahtoinen ja rauhaa rakastava henkilö. Koulutyöhönsä ja oppilasiinsa oli hän erittäin kiintynyt ja oli hänellä onni harvinaisen suuressa määrässä olla oppilaittensa ymmärtämä ja rakastama. Suuri on se oppilasluku, joka samoin kuin hänen jäljelle jääneet työtoverinsa kaipaushella muistelevat häntä". Klas Benjamin Wenell oli naimisissa vuodesta 1904 alkaen Matilda Jalkasen (1871—1942) kanssa (vaimon vanhemmat Matti Juhonpoika Jalkanen ja Kaisa Juhontytär Saarijärveltä). Klas Benjamin Wenellin kirjallista harrastuksista mainittakoon hänen suomennoksensa "Kuuriruhtinas ja raha-

i Fysik apparatur; i de andre
til fjerde kom i de andre Hætte, hvilken
tilfjærene aflagte et finket og et latinsk
skriftstykke, bestemte kvantiteten med vort
apparat, filosofiske konstruktions vaner
sit med tilkomne effekt bifal-
værelse, og stolt og nøjagtig anlægsgang

skunt derpå grundat benämning Ele-
riesimus, Prætorius detta benom, Kanari-
den Wenell, till bevis meddelas. Kol-
singfors den 23 Dec. 1878

Dr. Filsofiska Fa. i slutet vägnar:

Aug 1918

C. G. Palmer.

W. Brewster & Co. Stationers R. B. Wenell
New York City

ruhtinas''. Avioliitosta syntyivät lapset: Eino, Erkki ja Aimi (ks. jäljempänä olevaa taulua).

ANGELIKA GUSTAVA WENELL (1857—1940) kävi Savonlinnan tyttökoulun vv. 1868—73. Hän suoritti vv. 1880—81 Helsingin ruotsalaisen tyttökoulun yhdistetyn yksityisen opettajaluokan oppilaana auskultoinnin saksankielessä saaden kirjoituksessa arvosanan ''kiitettävä'' ja käytännöllisessä taidossa arvosanan ''tydyttävä''. Varsinaisessa v. 1881 suorittamassaan saksankielen tutkinnossa hän sai arvosanan ''laudatur''. Kasvatusopin tutkinto oli suoritettu v. 1886 arvosanalla ''lubenter approbatur'' ja käytännölliset opettajanäytteet saksan kielessä v. 1887 arvosanalla ''laudatur'' (21/24).

Toimittuaan opettajana mm. Savonlinnan valmistavassa koulussa ja Helsingin yksityisen suomalaisen tyttökoulun I luokan lisäopettajana hänet nimitettiin Oulun yksityisen suomalaisen tyttökoulun opettajaksi 1881, johtajattaren viran hoitajaksi

1883, määrättiin vt. johtajattareksi 1886 ja valtion otettua koulun huostaansa nimettiin v. 1887 koulun vakinaiseksi johtajattareksi. Tässä virassa hän toimi eläkkeelle siirtymiseensä asti vuoteen 1922. Hän teki opintomatkoja Sveitsiin ja Saksaan 1885, Saksaan myös 1889 ja 1896 sekä jälleen Sveitsiin 1900. Hän kuoli Oulussa 1940. Oulun suomalaisen tyttökoulun 50-vuotisjuhlaulkaisun muistokirjoituksessa sanotaan: ''Kauniin ja siunausriikkaan päivätyön on johtajatar Gela Wenell suorittanut Oulun suomalaisen tyttökoulun, paikkakunnan ensimmäisen suomenkielisen oppilaitoksen johtajattarena, jossa suomalaisten kotien tyttärille on korkeampaa opillista sivistystä jaettu. 41 vuoden aikana hän on uhrannut parhaat voimansa, lämpimimmän harrastuksensa ja runsaan työtarmonsä tämän oppilaitoksen hyväksi. Lapsuutensa kodista perimänsä syvästi uskonnollisen elämänsä katsomuksen on hän järkkymättömänä säilyttänyt elämän eri vaiheissa ohjaten oppilaitostaankin tinkimättömän vakavassa hengessä ja istuttaen oppilastensa mieliin monia vakavia neuvoja ja hyödyllisiä elämänohjeita. Mallikelpoinen järjestys on ollut hänen johtamansa koulun tärkeimpiä tunnusmerkkejä''.

KLAS BENJAMIN WENELLIN lapset EINO, ERKKI ja AIMI ottivat vuonna 1926 sukunimen VAHERI. Heistä suku jatkuu Einon kohdalta.

Seuraavassa sukutaulussa Klas Benjamin Wenellin jälkeläiset.

KLAS BENJAMIN WENELL

1855—1911

FM, kolleega

XI

∞ 1904 MATILDA JALKANEN

1871—1943

EINO ILMARI VAHERI
s. 1905

XII
LKT, apulaisprofessori

∞ 1935 LEILA ESTER ERÄMIES

FM

s. 1908

Kansakoulunopettaja

ERKKI BENJAM VAHERI
1907—1940

FM

XIII
EERO ANTERO
s. 1936

IL ∞

1959 LEENA KYLLIKKI PUOLANNE
LL

ANTTI ILMARI
s. 1938

LKT, apulaisprofessori ∞

1962 ANNA KAAKINEN SAKSALA
FM

JUKKA ERKKI KALEVI
s. 1942

OK, varatuomari ∞

1968 ANJA INKERI KUOSMANEN 1972 MARJA PÄIVIKKI SAARI
OK

MATTI EINO OLAVI
s. 1948

DI, assist. ∞

DI

XIV
OUTI HELENA
s. 1960

PETRI ANTERO
s. 1963

HELI JOHANNA
s. 1969

HANNA MARI KATRI ANNIKKI
s. 1964

s. 1967

SANNA MARIKA
s. 1974

EINO ILMARI VAHERI syntyi 1905 Jyväskylässä, missä hän pääsi ylioppilaaksi lyseosta 1923. Helsingin yliopistossa hän valmistui lääketieteen lisensiaatiksi 1933 ja väitteli lääketieteen ja kirurgian tohtoriksi 1938 aiheesta: "Bakteriologisch-klinische Untersuchungen über operativ behandelte Komplikationen der akuten Mittelohrentzündung." Helsingin yliopiston korva-, nenä- ja kurkkutautiopin dosenttina hän toimi vuosina 1946—47 ja apulaisprofessorina vv. 1967—72. Hän on toiminut Helsingin korvaklinikan apulaislääkärinä 1935—39, apulaisopettajana 1945—48 ja apulaisylilääkärinä 1945—58. Hän on monien tieteellisten seurojen jäsen, tehnyt useita opinto- ja kongressimatkoja Euroopan eri maihin ja Yhdysvaltoihin. Hänen tieteelliseen julkaisutoimintaansa sisältyy 50 julkaisua otolaryngologian alalta. Lääkintämajuri 1944, VR 4 tlk., VR 4, SVR R 1. Harrastaa valokuvausta ja puutarhanhoitoa. Puoliso vuodesta 1935 fil.maisteri Leila Ester Erämies (ent. Erander), joka on ansioitunut paitsi pedagogina, myös kansakoulunopettajien yhdistystoiminnassa sekä monissa yleishyödyllisissä kansallisissa sekä kansainvälisissä järjestöissä. — Einon ja Leilan lapset esitetään seuraavassa.

EERO ANTERO VAHERI, synt. 1936, lääketieteen lisensiaatti 1961, korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri 1967. Helsingin Työterveyslaitoksen korvalääkäri. Puoliso vuodesta 1959 alkaen lääketieteen lisensiaatti Leena Kyllikki Puolanne (s. 1938), foniatrian erikoislääkäri 1970, Helsingin kouluterveyshuollon puhe- ja äänihäiriöläääkäri. Heidän lapsensa: Outi Helena s. 1960, Petri Antero s. 1963 ja Heli Johanna s. 1969.

ANTTI ILMARI VAHERI, synt. 1938, lääketieteen lisensiaatti 1963, LKT 1964, dosentti 1968, Helsingin yliopiston virusopin apulaisprofessori 1972. Useita opinto-

ja esitelmämatkoja ulkomaille. Puoliso vuodesta 1962 alkaen FM Anna Kaarina Saksela, Helsingin Kauppakorkeakoulun englanninkielen lehtori. Heidän lapsensa: Hanna Mari s. 1964 ja Katri Annikki s. 1967. — Antti Vaherin varhaisimmat tutkimukset käsittelivät mm. virusten kasvua estäviä aineita, virusten nukleinhappoja sekä vihurirokkoviruksen ominaisuuksia (väitöskirja 1964 Heparin and related polyonic substances as virus inhibitors). Osa näistä tutkimuksista on tehty Yhdysvalloissa (1964—66 Philadelphiassa ja 1971 New Yorkissa). Viime vuosina hänen tutkimuksensa ovat keskittyneet kasvainviruksiin, solujen kasvun säätelyyn sekä tapahutumaan, jossa kasvainvirus muuttaa solun pahanlaatuisiksi syöpäsoluksi. Erityistä huomiota sekä kotimaassa että kansainvälisesti ovat herättäneet tutkimukset, joissa todettiin syöpäsolun pinnalta puuttuvan valkuaisaineen, jota esiintyy normaalien solujen pinnalla sekä myös mm. verenkierron. Antti Vaherin tutkimukset ovat saaneet taloudellista tukea sekä koti- että ulkomaisista lähteistä.

JUKKA ERKKI KALEVI VAHERI, synt. 1942, oikeustieteen kandidaatti 1967, varatuomari 1970. Tapaturmaviraston korvauslakimies. Puoliso vuodesta 1968 alkaen oikeustieteen kandidaatti Anja Inkeri Kuosmanen, kunnallisen sopimusvaltuuskunnan lakimies.

MATTI EINO OLAVI VAHERI, synt. 1948, dipl. insinööri 1972, teknillisen korkeakoulun kemian osaston assistentti. Puoliso vuodesta 1971 alkaen dipl.insinööri Marja Päivikki Saari, em. os. assistentti. Heidän lapsensa: Sanna Marika 1974.

ERKKI BENJAMIN VAHERI, joka oli Klas Benjamin Wenellin lapsista ikäjärjestyksessä toinen, syntyi Jyväskylässä 1907.

Päästyään siellä lyseosta ylioppilaaksi v. 1926 hän suoritti filosofian kandidaatin-tutkinnon Helsingin yliopiston filosofisen tiedekunnan matemaattis-luonnontieteellisessä osastossa 1931. Hän toimi luonnon-historian opettajana Helsingin maanviljelyslyseossa, Helsingin yhteiskoulussa ja reaalilukiossa 1932 ja Lapinpuiston yhteislyseossa vuodesta 1934 alkaen. Erkki Vaheri oli Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunnan edustajiston jäsen 1932—33 ja hallituksen jäsen 1933—34 sekä Keski-suomalaisen Osakunnan ensimmäinen kuraattori 1934—37. Osakunnalta hän sai ansiomerkin ja pienoislipun 1937 kotiseutututkimus- ja museoharrastuksistaan. Vanamo-seuran Annales-sarjassa hän julkaisi tutkielman "Jyväsjärven kasvillisuus". Talvisotaan hän osallistui reservinluutnanttina, kaatui Taipaleenjoella 1. helmikuuta 1940 ja haudattiin 24. maaliskuuta 1940 Jyväskylän sankarihautaan. Erkki oli naimaton. Hänen erikoisharrastuksenaan oli verkkopalloilu. Oma lukunsa on hänen innostuksensa sukututkimukseen, Väänästen Sukuseuran perustamisen valmisteluun ja sitten toimintaan seuramme ensimmäisenä sihteerinä. Tämän kirjoittaja joutui juuri sukuseuramme perustamisen ansiosta tekemään Erkki Vaherin kanssa yhteistyötä, josta on jäänyt vain mieluisia muistoja — "siviilissä" pelasimme myös verkkopalloa vuoden päivät, minkä terveellisen harrastuksen vainolainen katkaisi. Väänästen Sukuseura r.y.:llä on syytä erityisesti kunnioittaa Erkki Vaherin muistoa hänen Seuran hyväksi suorittamansa tarmokkaan työn vuoksi!

AIMI MATILDA VAHERI, nuorin Klas Benjamin Wenellin lapsista syntyi 1908 Jyväskylässä — otti nimen VAHERI 1926 molempien veljiensä tavoin — suoritti siellä keskikoulun ja käytyään Jyväskylän

seminaarin 1929 toimi kansakoulunopettajana Lievestuoreella, Helsingissä, Nastolassa ja vuodesta 1946 alkaen Helsingin kaupungin kansakouluissa. Hän suoritti kansakoulunopettajain jatkotutkinnon Jyväskylän opettajakorkeakoulussa 1945. Aimi Vaheri siirtyi eläkkeelle 1971.

KÄYTETTYJÄ LÄHTEITÄ:

Iitin, Jyväskylän ja Kuopion maaseurakunnan, Liperin, Pietarin Pyhän Marian suom. seurakunnan, Säämingin kirkonkirjat.

Helsingin suomalaisen tyttökoulun, Oulun ja Savonlinnan seminaarien muistojulkaisut.

GEBHARDT, HANNES, Savonlinnan läänin oloista vuoteen 1571. Helsinki 1890.

NISSILÄ, VILJO, Suomen Karjalan nimistö. Helsinki 1975.

ROSENDAL, MAUNO, Suomen herännäisyyden historia XIX:llä vuosisadalla II-IV. Oulu 1905, 1912, 1915.

VÄÄNÄNEN, KYÖSTI, "Wenellin häät" Espoon Nygårdin kartanossa kesällä 1843. Väänästen Sukupuu n:o 7. Kuopio 1973.

WIRILANDER, KAARLO, (julk.) Matrikel öfver ungdomen vid Kuopio Trivialskola 1788—1815. Suomen Sukututkimuseuran vuosikirja 39. Turku 1970.

AIMI, EINO, ERKKI ja ANTTI VAHERIN antamia tietoja ja valokuvia.

Veikko Väänänen — puutarhuri — luonnonystävä — harrastaja

S. 14. maaliskuuta 1912 Nilsiässä

K. 23. helmikuuta 1976 Heinolassa

Lahden kaupunginkirjaston 100-vuotisjuhlan kunniaksi kaupunki julisti kirjoituskilpailun. Määräaikaan 29. marraskuuta 1975 mennessä kilpailuun jätettiin kaikkiaan peräti 177 työtä.

Muiden joukossa **Veikko Väänänen** henkilökohtaisesti jätti oman 22 runoa käsittävän kokoelmansa.

Juhlavuonna järjestettiin 21. huhtikuuta 1976 juhlallinen tilaisuus, jossa kilpailun tulokset julistettiin.

Veikko Väänänen saavutti runokokoelmallaan jaetun III sijan.

Palkintoa noutamassa ei kuitenkaan enää ollut tekijä itse, vaan hänen puolisonsa. Veikko Väänänen oli tällä välin saa-

nut iäisyyskutsun eikä hän koskaan saanut tietää menestyksestään.

Väänästen Sukuseura r.y:n puolesta perikunnalle esitetyt valittelut ja onnittelut sisälsivät kunnioittavaa kaipausta sitäkin enemmän, kun Veikko Väänänen oli luvannut antaa minulle apuaan sukuseuran toiminnan ohjelmoinnissa, mikäli sitä tarvittaisiin.

Veikko Väänänen edustaa Väänästen suvun piirissä usein esiintyvää keskimääräistä suurempaa taiteellisuutta. Hänen pyyteetön, sitkeä ja loputon taistelunsa perheen paremman tulevaisuuden puolesta kelpaa meille muille esimerkiksi. Kohdalonomaista ja ehkäpä ajallemme tunnusomaistakin on se, että hänen oli juuri onnistuttuaan omien voimien loppuessa katkerana luovuttava seuraavasta itselleen asettamastaan tavoitteesta, työn viimeistelystä ja jatkamisesta sukupolvenvaihdoilla.

Viime vuoden helmikuussa hieman ennen 64-vuotispäiväänsä edesmennyt Veikko Väänänen oli syntynyt Nilsiässä maaliskuun 14 päivänä 1912 seitsenpäisen sisarusparven esikoisena. Isä Matti Väänänen oli toiminut mm. työmiehenä sahalla. Hän oli ollut hyvin taitava käsistään ja valmistanut kotona mm. huonekaluja, veneitä, jopa kenkiäkin. Näissä puuhissa Veikko oli saanut olla oppipoikana.

Matti joutui ilmeisesti työtä ja parempia elinmahdollisuuksia etsiessään muuttamaan usein asuinpaikkakuntaa. Luonteellakin saattoi tässä olla osuutensa. Hänen muistetaan asuneen mm. Säynätsalossa, Juvalla, Oulussa ja Äyräpäässä, jossa asut-

taessa Veikko avioitui.

Veikko Väänänen äiti Iida Taskinen oli niin ikään Nilsistä kotoisin ja toiminnat palvelijan ammatissa. Iidan isä Ville Taskinen oli maallikkosaarnaajana ollut yhtä mittaa matkoilla, joten Iida äiti oli saanut vastata perheen huollosta.

Äyräpäässä Veikko Väänänen toimi isänsä tavoin sahatyöläisenä. Vuonna 1932 hän meni naimisiin äyräpääläisen Ester Rämön kanssa. Elettiin pula-aikaa ja niinpä Veikkokin joutui nuorikkoineen asumaan anoppinsa pienessä mökissä. Ester oli keskikoulun kurssin suorittuaan käynyt emäntäkoulun. Heille syntyi Äyräpäässä kolme lasta: Helinä Marjatta 1933 (naimisissa Vierumäessä Eino Rantasen kanssa), Pentti Seppo 1935 (toimii yksityisyrittäjänä Lahdessa, puoliso Raili Koskinen) ja Raija Kaarina 1937 (puoliso Erkki Aholainen, asuvat Hyvinkäällä).

Sodan sytyttyä oli Äyräpääkin evakuoitava. Veikko joutui aluksi perheineen Turkuun ja sieltä myöhemmin Paimioon. Siellä syntyi neljäs lapsi Eila vuonna 1944.

Elämä oli ollut liian raskasta lasten äidille. Ester Väänänen oli sairastellut jo kauan ja joutui Paimion parantolaan. Veikon oli nyt yksin vastattava perheestään, raadettava kaksin verroin enemmän. Hän kävi työssä Turun veneveistämöllä. Kahden vuoden ajan hän kävi joka sunnuntai 16 kilometrin päässä sijaitsevassa sairaalassa vaimoaan katsomassa aina siihen saakka, kun tämä kuoli keuhkokuumeeseen keuhkotuberkuloosiin.

Veikon rakkain harrastus oli hänen sittemmin ammatikseen valitsema puutarhanhoito. Paimion mökissä oli aluksi ollut vain puoli hehtaaria vuokramaata. Vuosien kuluessa maa ostettiin omaksi ja vielä kolme hehtaaria lisämaata. Vanhimmat lapset auttoivat puutarhatyössä niin kuin muutenkin perheen huollossa.

Paimion parantolassa Veikko Väänänen oli tutustunut sairaanhoitaja Siiri Marja Ekoseen (s. Jyväskylässä 19. kesäkuuta 1911), josta syksyllä 1946 tuli hänen toinen vaimonsa. Avioliitosta syntyivät lapset Sirkka Liisa 1947 (naimisissa Veikko Pekosen kanssa, asuvat Lahdessa) ja Vesa Tapio 1949 (puoliso Marja-Leena, o.s. Kekkonen, asuvat Heinolan kirkonkylässä).

1950-luvulla Väänästen puutarhanhoito laajeni. Tuloksia saatiin ja se rohkaisi yrittämään. Vaimo jäi näihin aikoihin pois työstä perhettä hoitamaan. Ajan oloon perhe ei tuntenut viihtyväänsä Paimiossa. Maisemat tuntuivat yksitoikkoisilta ja ihmiset liian itsetuntoisilta, kuten haastattelvani rouva Siiri Väänänen kertoo.

Vuonna 1954 Veikko Väänänen huomasi lehdestä ilmoituksen, jossa tarjottiin tilaa Heinolan läheltä 15.000 markan hinnasta. Hän lähti heti matkaan, soitti vaimolleen ja kehotti tätä tulemaan perästä, ja niin sitten ostettiin Evätmäen tila Heinolan Myllyjoelta. Tästä 17 hehtaarin tilasta tulikin sitten Veikon varsinaisen elämäntyön kohde. Aluksi oli rakennukset saatava kuntoon. Ensimmäinen kesä jouduttiin asumaan riihessä, kun myyjä ei lähtenytäkään sopimuksen mukaisesti.

Puutarhan rakentaminen alkoi niin ikään välittömästi. Siiri meni työhön Heinolan reumasairaalaan, Veikko ja lapset ahkeroivat tilan kunnostamiseksi. Puutarha kehittyikin ripeästi. Ei ollut vuotta, jolloin ei olisi jotakin rakennettu. Perheen taloudellinen tila kohentui nopeasti, joskin ahkeralla ja kovalla työllä. Elettiin onnellisia vuosia, joista enimmäkseen nauttinut isäntä itse. Varsinaisten puutarha- ja talousrakennusten lisäksi hän rakensi sekä päärakennuksen että mm. sen kauniin sivurakennuksen, jossa hänen puolisonsa nyt leskenä asuu. Edelleen Veikko Väänänen rakensi viereiseen kallioon uima-

Väänästen veistämää:

VEIKKO VÄÄNÄNEN (+)

Hyljätty paja ja muita runoja

HYLJÄTTY PAJA

Romua, kaavetta, rotanloukku,
ruosteista rautaa siellä täällä,
vasara, pihdit, hiilikoukku,
ajan patina niittenkin päällä.

Palkeennielu, itseensä sulkeutuva,
hengitystään pidättelee
liidulla piirretty ajatuskuva
ahjonkuupalla kummittelee:

”mittansa verran mies kiusassa kasvaa
vaiva ei vahvalle haavaa tee”.
Vuotava katto rautoja rasvaa,
harakka seppää kyselee?

Sepällä ketarat hiekan alla
känsäiset kourat kaikki muu.
Nyt on huokeeta raatajalla,
nyt on hymyssä sepän suu.

Sen, minkä kerran täällä teit
siitä ei mitään jäljelle jäänyt.
Vasaran iskut ja laulusi veit:
tässä on toimesi pää nyt.

altaan, eräänlaisen koristelammikon sekä itseään varten työpajan maasaunoineen. Näiden rakennelmien suunnittelussa ja koristelussa hän on toteuttanut omia mielikuviaan ja antanut monenlaisia näytteitä luovasta lahjakkuudestaan. Hänen suunnitelmiinsa oli kuulunut kutsua joskus Väänästen Sukuseurankin edustus, ehkäpä sukukokous, vierailulle. On todella vahinko, ettei suunnitelma voinut toteutua, sillä kaikki siellä olisi kertonut sitkeästä uurastuksesta, uskosta omiin voimiin ja työn tuottamasta tyydytyksestä.

Vuonna 1973 oli ahkeran puutarhurin annettava terveyden pettäessä periksi. Ma-

sentavaa hänelle oli, ettei kukaan lapsista suostunut jatkamaan isän jalanjalkia. Laina, tosin pieni, painoi sairasta miestä, ja ankeat tosiasiat saivat hänet miltei depression. Oli valittava ratkaisu, joka hänelle oli kaikkein raskain: Toiminimi Väänäsen Puutarha myytiin ulkopuoliselle ostajalle keväällä 1975. Tilan pinta-alasta jäi kuitenkin pääosa perheen omistukseen.

Näin oli kahdenkymmenenviiden sitkeän uurastusvuoden ja harvinaisen luomistahdon ja -taidon erikoislaatuinen kehitelmä siirtynyt pois Väänästen suvulta vieraan vaalittavaksi.

KAKSI EMOA

Pilviverhon takaa kuu
kalpeana kurkoittuu.
Jokin yössä valittaa,
pöllö saalistaa.

Alta keon heinäsuovan
näkee hiiren jyvää tuovan ...
Toinen pesä muonaa saa,
toinen vavahtaa.

Pilviverhoon peittyi kuu,
vanha hupsu kauhistuu.
Säästettäväksi mahdoton
hiiren pesä on.

VELKAANTUNUT

Pakkasen nuotio
katolla palaa
tikarinteriä
räystäälle valaa.

Taloni tanhuulla
velkojain äänet:
miksikä kuhnit,
tännetkö jäännet?

... myyty on taloni,
itsekin joudan,
virsut vain pankolta
jalkaani noudan.

Kierrossa öiden
ulvovaa sutta
muistatko miestä
velkaantunutta.

Sanoisin valheeksi kaikkea sitä riemua
ja tuskaa, jota olen tuntenut,
ellet sinä olisi olemassa
jokapäiväisenä muistutuksena:

”onko sukkasi ehjät,
onko puhdas nänäliina,
syö nyt sentään jotakin”.

Vaikka en tunnustaisikaan
sittenkin
rakastan

vanhemmiten olet parhaimmillasi.

KESÄYÖ

Aitat nukkuu —.
Pojat astuu käymäjalkaa,
pää on riipuksissa,
niinkuin lakastuvat sireeneitten tertut
juhannuksen aikaan.

Aitat nukkuu,
talot nukkuu isäntineen emäntineen,
piika nukkuu
tuvan peräseinustalla
syvää unta kevein mielin,
mutta levotonna kuorsaa renki ovensuussa,
näkee unta ...
— mustelmia haroo pöhökäsi,
iltalypsyn aikaisia.

Talontytöt valvoo,
kuten tuomarien omattunnot käräjiä.

Pojat astuu käymäjalkaa
mieli piimineenä
virstamatkat kotitaloon.

SAAKO VAI EIKÖ

Kuu kurkistaa, kuu kurkistaa,
katsoo miestä taitavaa,
pilven raosta, taitavaa,
saako vai eikö, saako vai eikö,
aitan ovea aukeamaan.

Tytöt kikattaa, tytöt kikattaa,
tiiraavat miestä ponnistavaa,
oksan reiästä, ponnistavaa,
saako vai eikö, saako vai eikö,
aitan ovea aukeamaan.

Mies ponnistaa, mies ponnistaa,
aitan ovi aukeaa,
miehen voimalla aukeaa.
— älä hengitä nyt, älä hengitä nyt,
yli kynnyksen työntää jalkansa.

Joku nytkähti, joku nytkähti,
aitan parsilla jytkähti,
seinän vierellä rytkähti.
— Hyss, hiljaa! Se tulee taas!
— mies jyväsäkkinsä laariin kaas.

TYÖTAISTELU

Mustin silmin, himottomin
katsoo tehtaan lyhdyt tyhjään pihaan.
Portit, niinkuin huulet patruunan,
on tiukkaan suljetut,
ruostejuonteet naamaan myrtyneinä.
Verkkaan kiertää vahti
katse valuneena nenänvartta pitkin.

Höyläpenkit, niinkuin jätkät,
ristikädet tyynynänsä päitten alla
loikoo huolettomin elein.
Makaa piikit, taltat,
puukot makaa, sahat.
Kuorsaa pamputtajakurikat.

Liima, laiskimus ja nahjus,
sikiunta makaa, haisee.
Torkkumaan käy kello viikkovetoinen,
säätyläinen, nähkääs,
nyt jo dekadentti,
jo-ko-lak-kaan-joko
ei-täss-yk-sin-ei-täss-jak-sa
jak--sa--k.

TYÖTÖN

Sieltä täältä punakatto
hohtaa yli kujanteen,
kiertää nurmen ruohomatto
mieltä kiehtoo välke veen.

Kukkavoita heinäpellot
— sopii miehen kellittää.
Kuiskaa hennot kissankellot:
pian nälkä hellittää.

Kevyt jalka ruojukkaissa
narunpätkä suolivyönä.
Päivällinen näissä maissa
taikka — ehkä ensi yönä,

yö tai päivä, hällä väli,
tietä riittää, lämmin on.
Jos lie pitkä talon väli
poiketa voit taloton

asumukseen, saloon suureen,
siellä et ole onneton:
nojaat pääsi honganjuureen
poskes poskeen vanamon.